cena 9 din

DE

3. decembra 1981

Glasilo Zveze sindikatov Slovenije, glavni urednik: Dušan Gačnik, odgovorna urednica: Majda Žlender

DELAVSKA ENOTNOST

št. 48 — leto XXXX

Trenutek tišine — *Slika: Ivan Dvoršak*

Imena

Imena.
Stoosemdeset imen.
Za vsakim človek.
Otrok, ki je s prvim, negotovim korakom stopil v svet.
Mladenič, ki je prešerno vihrav preskočil prag, ki deli brezskrben otroški svet od našega.
Mladenka frfotavih las, ki je življenju šele ponudila roko v objem.
In moški, zrelih let, z obema nogama ukoreninjen v ta naš vsakdanjik, in oče.
In ženska, žena, mati.
In dedek in babica.
Stoosemdeset imen.
Kot solza, ki se utrne iz očesa, spolzi prek lica, so polzela čez televizijski zaslon.
Prijavljeni za enodnevni izlet na Korziko.
Prvo ime. Ivan Kunović, kapitan letala. V modri uniformi, z zlatimi našitki in mirno roko, ki varno krmari jeklene ptice po sinjem nebu.
Franc Terglav, kopilot. Pomočnik kapitana letala, najbrž mlajši od kapitana.
Tretje ime. Ciril Močnik, mehanik.
Tišina in v tišini imena, ki nemo polze čez zaslon.
Marija Škrilec, osebje v letalu. Najbrž stevardesa. Sanje mladih deklet! Biti stevardesa in leteti po svetu, leteti!
Novo ime. Vesna Jakopčević.
Sta nam kdaj postregli v letalu s kavo in naklonili nasmeh?
Še dvoje imen letalskega osebja, nato ime prve udeleženke izleta:
Milena Atelšek, Rečica ob Savinji.
Franc Bric, Litija.
Imena so urejena po abecednem seznamu.
Dvanajsto ime na nemem, grozljivem spisku: Meta Bernot. Slede imena: Dare Bernot, Matic Bernot, Ana Marija Bernot, vsi iz Polhovega Gradca. Očitno so šli na izlet oče, mati in dva otroka. Vsa družina! Ali je kdo ostal še doma, mlajši otrok?
Imena hite in se spodrivajo.
Jožica in Zvonka Črepinšek, ena iz Dravograda, druga iz Slovenj Gradca. Sestri? Mati in hči?
Marica in Franc Čoh, oba iz Maribora. Najbrž zakonca. Koliko sta stara? Sta morda pustila otroka pri babici? Enega, dva?
Pri imenih Rinčka in Albin Čokel se vsili enako vprašanje, ponovi pri družini Čibej in Erjavec.
Koliko tragedij! Smo nekje na začetku abecede, imena pa polze čez zaslon. Nemo, kot bi spraševala: me poznaš, tvoj sosed sem, sodelavec, in hkrati odgovarjala: da, tudi jaz sem bil v letalu.
Solz, ki so ob nemem seznamu začele polzeti po licu, nihče več ne šteje.
Je mogoče ostati neprizadet? Ne, ni mogoče. Od družine Igračič iz Maribora so na seznamu tri imena, prav tako pri družini Koražija, tudi iz Maribora. Je mogoče zadržati solze? Ne, ni mogoče.
Spet tri imena: Bine, Jelka in Iva Novak, nato še Nataša in Marija Novak. Novak je med Slovenci pogosten priimek. So v sorodu? Igra naključja?
Polona Vidmar in Vidmar otrok, oba iz Ljubljane. Mati s sinom, hčerko, morda babica z vnučkom?
Nemi seznam hiti h kraju.
V petih minutah stoosemdeset imen, stoosemdeset ljudi, stoosemdeset razlogov za tragedijo.
Šest se jih piše Zorman in vsi so iz Ljubljane. Družina z otroki, dedek in babica? Najbrž.
Srhljivi seznam se končuje. Pri ž smo.
Majda Žlender.
Majda Žlender? Tako se piše in je ime naši odgovorni urednici. Priimek ni pogost in isto ime. Ne, ni mogoče! Nič ni rekla, ko smo v petek skupaj praznovali dan republike, da bi se kam odpravljala. Gotovo ni ona. Ni ona, ker preprosto ne more biti res. Ni, ker nočemo verjeti, ker smo še minuli teden delali skupaj, pripravljali načrt za novoletno številko časnika, toliko je treba še postoriti.

Pa vendar je res.
Vseh stoosemdeset imen.
Tudi zadnje, Majda Žlender.

Življenje pa teče, teče, ker mora teči in je vedno teklo. Iz vsakega groba zraste cvet. Tudi iz stoosemdesetih svežih gomil bo.

Matjaž Vizjak

Odgovorno gospodariti

Kot stara izrabljena plošča, ki jo zadnje čase slišimo vse pogosteje, se zdijo besede: gospodarske in politične razmere se zaostrujejo, zato bo treba v prihodnjem letu bistveno bolje gospodariti, temu primerno pa se vesti tudi v vsej družbeni aktivnosti. Ta vnovični poziv pa nam namenja tudi začrtana razvojna politika v osnutku slovenske resolucije za leto 1982. Vendar ne zaman! Izkušnje letošnjega gospodarjenja, ko sta nam pogosto odmahovanje mnogih, češ, bo že kako, ali celo pripominjanje, to se nas ne tiče, krepko pokazala zobe, nam morajo biti poduk, da bo vsak izgubljen začrtan odstotek ne le podaljšal trd boj za stabilizacijo gospodarstva, ampak nas potisnil še v globljo in bolj deročo reko, iz katere pa bo težko izplavati.

Kaj storiti, kje najti rešilno bilko ali celo brv? Osnutek resolucije, ki so jo pred dnevi obravnavali in podprli delegati vseh treh zborov republiške skupščine, pred tem pa tudi predsedstvo republiške konference SZDL Slovenije in sindikati, jasno terja kakovostne spremembe v gospodarstvu, zlasti precej večjo izvozno konkurenčnost slovenskih organizacij združenega dela ob sorazmerno manjši odvisnosti od uvoza.

Tako naj bi, kot predvideva osnutek resolucije, Slovenija v prihodnjem letu izvozila na konvertibilna tržišča za 13,1 odstotka več blaga in za 12 odstotkov več storitev, pri tem pa bi realno povečali uvoz reprodukcijskega materiala za 4,3 odstotka. S tem bi pokrili uvoz blaga in storitev s konvertibilnega trga — letos je to pokritje 95,9 odstotka — 105,2-odstotno. Nedvomno je to izredno težka naloga, ki pa jo bomo morali izpeljati kljub nekaterim nujnim omejitvam in mnogemu odpovedovanju. To toliko bolj, če se bomo morali ravnati tudi po teh odstotkih: da se bo lahko družbeni proizvod prihodnje leto povečal le za 1,5 odstotka, industrijska proizvodnja za 2 odstotka, število zaposlenih pa bo lahko večje za 0,5 odstotka. Ob tem pa bo treba še bolj kot letos omejiti tudi vse oblike porabe, tako da bodo osebni dohodki realno ostali na letošnji ravni, še bolj bo treba skrčiti naložbe, medtem ko bosta morali skupna in splošna poraba precej zaostajati za rastjo dohodka. Cene pa se bodo lahko predvidoma povečale le za 15 odstotkov.

Vse te številke povedo, da je resolucija razvojno dovolj dinamično opredeljena in mobilizacijska. Hkrati pa povedo, da sta uspešnost uresničevanja zahtevanih nalog in s tem izhod iz težav odvisna od nas samih, od boljšega in bolj produktivnega dela vseh. Ob tem pa ne smemo pozabiti še ene bistvene stvari: zagotavljati smo dolžni čimveč samoupravnega urejanja odnosov ter čimbolj omejiti administrativno ukrepanje in odločanje, ki je v mnogih primerih, vsaj tako pravijo v združenem delu, večkrat zanka okoli vratu, ki se najčešče zateguje ob nepravem času.

Peter Štefanič

IN MEMORIAM

MAJDA ŽLENDER

Zdi se nam, da je v tem trenutku, ko helikopterji še vedno preletavajo nesrečni košček San Pietra, vsaka beseda odveč. Kako le naj človek pove z besedo, kaj občuti srce? Kako revna in nebogljena je naša beseda...

Majde Žlender ni več. Pa vendar je še vedno med nami. Kot da se v korziškem meglenem jutru ne bi ničesar zgodilo. Kako tudi, ko pa je tu, pri roki. zamisel o novoletni številki Delavske enotnosti. Prav ona je zastavila delo in vnovič izpričala vse svoje usvarjalne človeške in novinarske moči.

Tudi stvari na njeni mizi so še tu. Vse je, kot da se ni ničesar spremenilo. Pogled obtiči na pismu, ki ji ga je napisala z okorno pisavo starka iz Šentjurja pri Celju. »Stara sem 76 let. Živim v samotnem kraju. Sprašujem vas po novem zakonu. Ali lahko dobim delavsko pomoč? K meni ni nobenega novinarja, ne socialne pomoči, ne delegata, ki bi kaj odobril, pomagal...«

Majdino delo je zastalo na pol poti. Že res, da bo nekdo od nas starko obiskal in se pogovoril o njeni stiski. Tudi je res, da bomo storili vse, da bi se njene razmere na jesen življenja uredile. Toda, kdor si že bodi, na to novinarsko pot bo krenil sam. Usahnil je studenec koristnih napotkov. Poslej bomo iskali sami. Spomnili se je bomo prav pri tem. Tako nam bo pomagala tudi še poslej. Tako bo še naprej živela z nami.

Kdo je bila Majda? Vsi, ki smo jo poznali in z njo delali, porečemo: »Bila je novinarka, bila je človek«. S tem je bržda povedano vse. Pa vendar pri tem ne smemo pozabiti, da je bila tudi družbenopolitična delavka, aktivistka. Zakaj ta ločnica, ki je Majda ni nikdar priznavala.

Majda je bila vedno prepričana, da novinarski poklic, da pisana beseda sama po sebi še ne spreminja stvari. Zato je svoje novinarske izkušnje nenehno povezovala z družbenopolitično dejavnostjo. Aktivistično delo ji je bilo potrebno povsod tam, kjer novinarska beseda ni pognala korenin.

Pa tudi zategadelj, ker je najrajši kar s svojim ušesom prisluhnila ljudem, njihovim mnenjem, stiskam, težavam pa tudi optimizmu. S svojim delom je Majda znala povezovati družbenopolitično delo in novinarsko iskanje. Zdi se, da je prav v načinu, kako se je treba lotevati teh nalog, njen največji prispevek k uveljavitvi slovenskega novinarstva.

December je in staro leto se nagiba h koncu. Iz naše novoletne številke naj bi prav na Majdino željo vela naša nova »pomlad«. Zdaj, ko se je njena razblinila tam ob korziški steni, je naloga za nas toliko težja.

Uredništvo DE

Tragedija v gorah Korzike

ČRNI PRVI DECEMBER. Od desete ure so teleprinterji in radijske postaje sporočale vesti o najhujši katastrofi v zgodovini jugoslovanskega potniškega letalstva. Super DC-9-80 Inex Adria je trešči na pobočje gore San Pietro na Korziki, približno 30 km jugovzhodno od letališča Campo del Oro. Zadnji stik z letalom je imelo letališče ob osmi uri triinpetdeset minut. Čas, ko se je končalo življenje 180 potnikov in članov posadke na nedokončani poti v Ajaccio. Preživelih ni, so dokončno sporočale vesti čez pet ur. In danes vemo, da je številka 180 mrtvih dokončna.

Kompasovi potniki, ki so se tega jutra na Brniku vkrcali v eno najmodernejših letal za srednjedolge polete, svojih pričakovanih enodnevnih doživetij Napoleonove Korzike niso doživeli. Njih zadnji praznični dan ob dnevu republike, in vse druge dneve, je to megleno in vetrovno jutro pretrgala tragedija v gorah Korzike.

OTRPNILI SMO OB STRAŠNI NESREČI. Seznam potnikov, ki ga je istega sivega večera posredovala televizija, objavljal radio, je bil tisti neprizanesljivi trenutek, ko smo otrpnili tudi vsi tisti, ki na ponesrečenem letalu nismo imeli svojcev. A sporočali so nam imena znancev, prijateljev, sosedov, krajanov, sodelavcev, imena celih družin, mater, otrok, očetov, sama slovenska imena. V sleherni slovenski dom se je naselila tesnoba, skrb in misel za tiste, ki so ostali v izpraznjenih domovih. Nesreča je boleče odjeknila po vsej Jugoslaviji, v Franciji, v svetu.

GORA JE RAZKRILA SRHLJIVE PRIZORE. Težko dostopno območje katastrofe in slabo vreme prvega dne ni omogočalo več kot to, da so poiskali kraj nesreče, kraj razbitin, ki se na strmem pobočju med skalovjem in brinjem razteza na območju 400 krat 200 metrov. Reševalne ekipe, ki so jih takoj organizirale francoske oblasti in ki jim je tudi vojska dala na razpolago vsa zračna in kopenska transportna sredstva z bližnjih vojaških oporišč, so lahko začele z evakuacijo razbitin in posmrtnih ostankov ponesrečenih ob svitu naslednjega dne. Takrat so na kraju nesreče začeli delati tudi francoska in jugoslovanska komisija za ugotavljanje vzrokov nesreče in francoski in jugoslovanski sodnomedicinski izvedenci za identifikacijo posmrtnih ostankov ponesrečenih. Na kraj nesreče pa so hkrati prispeli tudi predstavniki Inex Adrie, Kompasa in novinarski poročevalci.

Prizori, ki jih je ta dan odkrila televizijska kamera, so srhljivi. Razbitine letala, ljudi, to, kar pušča za seboj eksplozija. Razdejanje, ki pušča razpoznavne le manjše predmete in stvari.

TISOČI IZRAZOV SOŽALJA. Črne zastave, zastave praznične na pol droga širom po Sloveniji. Še posebej veliko jih je v Ljubljani, od koder je bilo največ potnikov, 81. Žalne seje, v Kompasu, ki je izgubil 20 marljivih sodelavcev, v Inex Adria, ki jih je izgubil 14. V Predosljah pri Kranju so na osnovni šoli ovili s črnim trakom slike treh svojih učiteljic, in tako povsod, kjer so izgubili svoje sodelavce, svoje krajane, vaščane. Tudi mi, ki smo izgubili našo odgovorno urednico, smo se skupaj z delovno skupnostjo republiškega sveta ZSS sestali na žalni seji.

S Slovenijo pa žaluje vsa Jugoslavija, izrazi sožalja prihajajo od vsepovsod. Na tisoče žalnih brzojavk: sožalja svojcem, sožalje predsednika predsedstva SFRJ Sergeja Kraigherja predsedstvu Socialistične republike Slovenije, sožalje predsednika ZIS Veselina Djuranovića predsedniku izvršnega sveta SRS Janezu Zemljariču, sožalje generalnega sekretarja Kurta Waldheima predsedniku Kraigherju, sožalje predsednika francoske vlade Pierra Mouroya in sožalje predsednika francoske republike Francoisa Mitterranda Veselinu Djuranoviću.

POMAGATI, KOLIKOR SE V NESREČI POMAGATI DA. Izvršni svet Slovenije, ki se je že na dan nesreče dvakrat sestal, je predlagal, da na kraj nesreče odide zvezna komisija, imenoval pa je tudi našo skupino sodnomedicinskih izvedencev, ki jih vodi dr. Janez Milčinski. Hkrati pa je predlagal, da delavci socialnega skrbstva, predstavniki delovnih organizacij, krajevnih skupnosti in občin obiščejo domove ponesrečenih, da bi ugotovili, kakšna družbena pomoč jim bo v teh težkih trenutkih in v prihodnje najbolj potrebna, še posebej tam, kjer so otroci izgubili enega ali oba starša.

Enajst otrok je ostalo brez obeh staršev, mnogi brez enega. Devet družin se je že prijavilo za posvojitev otrok. V Inex Adria bodo skušali izgube staršev omiliti s štipendiranjem otrok ponesrečencev, njihovih delavcev. Denarno pomoč svojcem je namenil izvršni svet skupščine mesta Ljubljana. Pomagati so pripravljene tudi vse druge republike in pokrajini. In pomoč svojcem ponesrečenih bo prišla tudi iz Francije.

ČLOVEK, TEHNIKA, VREME. Ob zaključku naše redakcije o vzrokih za nesrečo še ne vemo. Odgovor bosta dali obe preiskovalni komisiji, ko bodo poslušali tudi tonski zapis na letališkem kontrolnem stolpu in črni skrinjici, ki sta beležili polet in govor v kabini kapetana Iva Kunovića. Ali je zakrivila nesrečo napaka človeka, pomanjkljiva tehnika, vreme, ali še kaj drugega, tega v tem času še ne vemo. Vemo pa, da letališče Campo del Oro, po naše Zlato polje, velja pri letalskih družbah za eno najnevarnejših v Evropi in da ni opremljeno z radarjem. Po dosedanjih izjavah francoskih strokovnjakov vemo tudi to, da so si njihove sodbe o tem, ali bi lahko radar tako nesrečo preprečil, zelo nasprotujoče.

DAN ŽALOVANJA PO VSEJ JUGOSLAVIJI. Zvezni izvršni svet je proglasil petek, 4. decembra, za dan žalovanja za žrtvami te velike letalske nesreče. V Ljubljani bo ta dan ob 11. uri v Skupščini SRS žalni zbor vseh družbenopolitičnih organizacij

Sonja Gašperšič

Tragična vest o letalski nesreči na Korziki je boleče odjeknila tudi med delavci delovnih skupnosti Zveze sindikatov Slovenije in Delavske enotnosti. V sredo dopoldne so se zbrali na žalni seji in z enominutnim molkom počastili spomin na ponesrečene potnike in člane posadke.

Predsednik slovenskih sindikatov Vinko Hafner je v govoru povedal, da je ta, doslej največja letalska nesreča, velika izguba za vso domovino, v mnogih domovih in na delovnih mestih bodo ostale praznine, ki jih bo težko zapolniti.

Tudi v kolektivu Delavske enotnosti je nenadoma zazijala vrzel. Med potniki v letalu je bila tudi Majda Žlender, odgovorna urednica Delavske enotnosti, novinarka in znana družbenopolitična delavka. V uredništvo Delavske enotnosti nenehno prihajajo sožalne brzojavke iz uredništev sindikalnih glasil drugih republik in pokrajin, iz Zveze sindikatov Jugoslavije in od drugod. Na sliki: z žalne seje v Domu sindikatov.

Gospodarstvo se je znašlo v vrtincu ukrepov, protiukrepov, začasnih ukrepov, ki naj bi pomagali izboljšati našo plačilno bilanco s tujino

Če imaš zvezano eno roko, storiš manj kot z obema

Oskrba jugoslovanske industrije z repromaterialom, domačim in uvoženim, je tema, o kateri ve vsaj nekaj veliko ljudi: od delavcev, ki v kaki tovarni zaradi pomanjkanja surovin nekaj časa niso imeli dela (ali pa so zaradi tega, da bi izpolnili roke dobave izdelkov, delali tudi ob nedeljah in prostih dnevih, ko je repromaterial »prišel«), pa do tistih, ki v delovnih organizacijah skrbe za nabavo surovin, repromateriala, rezervnih delov itd. Teh ljudi v minulih tednih skorajda ni bilo moč dobiti, da bi se z njimi pogovorili o tej temi: hodili so po raznih uradih od siseota do republiških komitejev, bank, carinskih izpostav do zvezne administracije, da bi dobili dovoljenja za uvoz prepotrebnih surovin. Položaj — namreč preskrbljenost industrije v Sloveniji z repromaterialom — ki je bil v septembru dokaj slab, ponekod pa celo kritičen, se je v minulih dveh mesecih še poslabšal. Vrsta kolektivov, ki so jim skorajda pošle surovine in je bila njihova proizvodnja torej na kritični točki, se je močno povečala. Vzrok za takšno stanje so težave pri izpolnjevanju tako posameznih republiških deviznih bilanc kakor tudi devizne bilance Jugoslavije. Zvezni izvršni svet je ob koncu poletja moral »zamrzniti« uvoz na ravni, ki je nekaterim kolektivom komajda še omogočala životarjenje. Večje količine repromateriala je bilo moč uvoziti le ob povečanju izvoza. Toda če kolektivi niso imeli surovin, tudi proizvajati niso mogli in torej tudi ne kdovekoliko več izvažati. Tako se je gospodarstvo znašlo v vrtincu naporov za izboljšanje devizne bilance za vsako ceno, slabo pripravljeni ukrepi (tako ocenjuje ukrepe zveznega izvršnega sveta večina delovnih organizacij, v katerih smo se pogovarjali o teh težavah) pa so povzročili vrsto negativnih »stranskih« učinkov, ki zavirajo industrijsko rast in ne nazadnje tudi zmanjšujejo možnosti za hitrejšo izravnavo devizne bilance Jugoslavije in posameznih republik. Predvsem gre za neselektiven pristop k omejevanju uvoza, pri čemer so prizadeti tako izvozniki, med njimi tudi taki kolektivi, ki v tujini iztržijo precej več, kot porabijo za uvoz surovin, kot tudi tisti, ki so pretežni uvozniki in je njihov obstoj odvisen v največji meri od uvoženih surovin. Potreba, da na kakršenkoli način izboljšamo našo plačilno bilanco s tujino (predvsem s konvertibilnim trgom), nas sili v izvoz domačih surovin in repromateriala na račun preskrbljenosti domače industrije in celo na račun pomembnih domačih izvoznikov. Zaradi tega mora domača predelovalna industrija pristajati na vsakršne pogoje dobaviteljev, samo da bi surovine dobila, poleg tega pa je potrebno surovine tudi uvažati. Pogosto tako uvažamo surovine, ki smo jih izvozili in vse pogosteje prav za potrebe tistih delovnih organizacij, ki so jih izvozile! Vse pogostejša je tudi praksa (pojavila se je že pred dvema letoma), da proizvajalci surovin zaradi neugodnih omejitev uvoza niti ne sprejemajo več deviznih participacij pri prodaji surovin, pač pa terjajo od predelovalne industrije, naj namesto tega sama uvozi — na primer baker — oni, proizvajalci repromateriala, pa jim bodo potem izdelali potrebno količino — na primer žic za elektromotorje itd. Nekateri drugi proizvajalci surovin in tudi repromaterialov pa z izgovorom, da bi lahko vse količine izvozili, terjajo od domačih kupcev nenormalno visoka delna plačila (participacijo) v devizah. Tako je zdaj participacija za tono aluminija že presegla 900 dolarjev, za baker 770 dolarjev, porabniki pločevine upajo, da se ne bo dvignila prek 200 dolarjev itd.

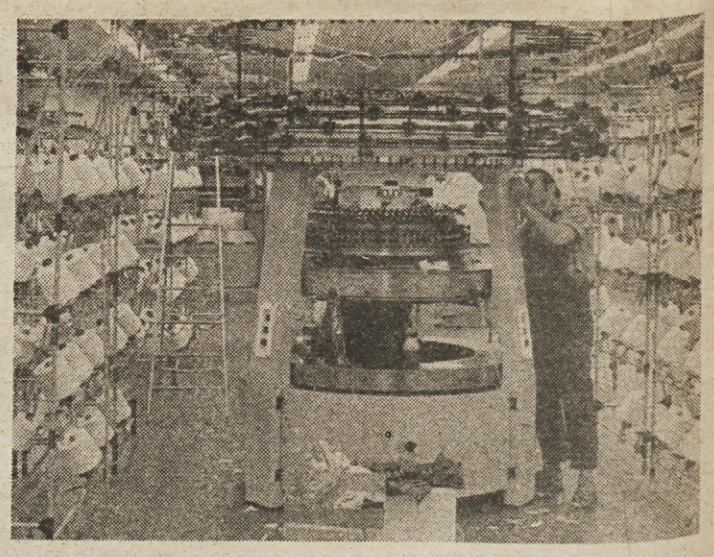

Skratka, namesto da bi skrbeli za to, da bi vsi skupaj (ne glede na republiške meje) čim

bolj učinkovito izkoristili naše proizvodne zmogljivosti za čimprejšnjo odločilno izboljšanje naše plačilne bilance s tujino, se tudi na tem področju delovanja obnašamo, kot da nas ne zanima nihče razen nas samih. S kakšnimi težavami se zaradi takšnega odnosa do tega izredno občutljivega področja gospodarjenja srečujejo tisti, ki bi lahko odločilno presegli težave, se pravi delovni kolektivi, smo napaberkovali med obiski v nekaterih delovnih organizacijah.

TT Prebold:

Občutno povečali izvoz

V Tekstilni tovarni Prebold imajo zaradi odloka ZIS o omejitvi uvoza obilico preglavic pri preskrbi proizvodnje z osnovnimi surovinami in repromaterialom. Zaloge uvoženega bombaža, sintetike, kemikalij in barv so izčrpali že ob koncu novembra in sedaj živijo — kot pravimo — iz rok v usta. Tisti dan, ko smo jih obiskali, so celo prekinili s proizvodnjo v enem od obratov, ker je zmanjkalo kemikalij. »Priznati moram, da imamo težave pri zagotavljanju normalne proizvodnje in da prihaja do občasnih zastojev. Zato smo se odločili, da bomo takoj pričeli z načrtovanim remontom Kotlarne, kar bo prispevalo k umiritvi napetega položaja«, je v pogovoru poudaril direktor tovarne Ivan Žagar. Pojasnil je, da uvažajo največ bombaža, ki je osnovna surovina za izdelavo t. i. tehničnih tkanin. Tudi sedaj bi ga rabili, devize za nujen uvoz imajo, pogodbo s tujim dobaviteljem so podpisali, vendar jim ukrep zvezne vlade to onemogoča. »Repromaterial racionalno nadomeščamo in uvažamo tudi za ostale konfekcionarje, pri čemer letos lastnega uvoza nismo v celoti izkoristili. Kljub temu nas obravnavajo na enak način kot druge. S tem se ne morem strinjati in se pridružujem mnenju, da bi moral ZIS pristopati k omejevanju uvoza na selektiven, ne pa pavšalen način,« je sodil vodja nabave Jože Kveder. Potrdil je tudi, da so zaradi zastojev pri carinjenju blaga težave še večje. Carinska izpostava je bila namreč tudi v tej regiji odprta le dan ali dva na teden. »Kako naj vemo, kdaj bo carinarnica delala in kdaj ne,« se je spraševal predsednik samoupravne delavske kontrole Rudi Herman.

Zaradi pomanjkanja surovin in repromateriala so v Tekstilni tovarni zmanjšali obseg nekaterih proizvodnih programov — npr. jeansa. Odločili so se, da bodo prihodnje leto izvoz še povečali. »Ko smo letos analizirali nastali položaj, smo se odločili za korenito povečanje izvoza,« je nadaljeval Ivan Žagar. To trditev je tudi ilustriral: medtem ko so v prvi polovici leta izvozili vsak mesec za okoli 400 milijonov starih dinarjev, so npr. samo v oktobru izvozili za okoli 1,2 milijarde izdelkov, torej kar 300 odstotkov več! Spoznali so namreč, da je izvoz zanje res dohodkovno manj zanimiv kot proizvodnja za domače tržišče, da pa je to eksistenčna nuja in da morajo sami ustvariti devize za nakup nujno potrebnih surovin in repromateriala. Povečali so zlasti blagovni izvoz — izvažajo gospodinjski tekstil — na približno isti ravni pa so ostali t. i. »lon-posli«.

Podčrtati velja, da so v tovarni v prvih devetih mesecih letos, kljub tem zagatam, občutno povečali doseženi dohodek. Ta podatek je še toliko bolj razveseljiv, če upoštevamo, da cen svojih izdelkov niso povečali za 25 odstotkov, kot bi jih lahko. Zvedeli smo, da je to rezultat njihovega prizadevnega dela vseh delavcev. »Imamo tudi dva dislocirana obrata v Šmarju pri Jelšah in v Vinskem vrhu pri Planini. Pripravljamo se tudi na obnovo predilnice pri Biogradu. Skrtka, upam da bomo trenutne težave uspešno premagali,« je pogovor zaključil direktor tozda Pletenine Alojz Dobravc.

LTH, Škofja Loka:

Izvoz zastaja zaradi slabih surovin

Loška tovarna hladilnikov je eden od tistih delovnih kolektivov, ki pokrivajo uvoz s konvertibilnega območja z izvozom. Vendar pa ima, kot večina organizacij združenega dela, ki so odvisne od uvoza surovin in reprodukcijskega materiala, zaradi večkrat stihijskega ukrepanja administracije zlasti na zvezni ravni, ob seveda domačih problemih, ki se iz dneva v dan pojavljajo v samoupravnem dogovarjanju združenega dela, kup nepotrebnih težav. Posledice teh problemov so seveda jasne: trga se proizvodnja, taki in drugačni plani prej ali slej splavajo po vodi. — Doklej bo tako? Ali bo združeno delo vzdržalo? se sprašujejo tudi v LTH.

Od začetka septembra, ko je zvezni izvršni svet ustavil uvoz, imajo tudi Ločani velike težave. Uvozno kvoto, ki jim omogoča uresničiti izvoz na konvertibilno področje, so dobili šele sredi novembra. Kljub temu, da so imeli uvozno kvoto in vsa potrebna uvozna dovoljenja — kontingent in potrjen zaključek Narodne banke — še vedno niso bili prepričani, ali bo reprodukcijski material ocarinjen.

To je nekako tako: nekdo z izvozom ustvari na primer 10 milijonov dolarjev, ko pa potrebuje del teh deviz za reprodukcijski material ali surovine iz uvoza — ker jih pač doma ni mogoče dobiti, da bi jih vgradil v končni izdelek za izvoz, mora milostno prositi, ali bo nekdo v fotelju po nadvse bistrih določilih velikodušno odobril dva ali samo en milijon dolarjev.

Še huje je, če je vse že plačano, vrata carine pa so po ukazu zvezne uprave zaprta. Vse skupaj pa otežuje še slaba informiranost o možnostih pridobivanja ustreznih kvot za izvoz. To je posledica, kot ugotavljajo tudi v LTH, slabega dela v zvezni gospodarski zbornici. Na republiškem siseotu sicer dobijo informacije (še zmeraj slabe in prepozno, vendar samo osebno, saj telefonov nekaj časa preprosto niso dvigovali). Kaj je s tistimi ozdi, ki so bolj daleč od Ljubljane, seveda ni potrebno posebej pisati.

»Tam nam sicer povedo,« pravijo v Loški tovarni hladilnikov, »kolikšno kvoto bomo dobili, vendar pa brez informacije, koliko časa bo ta kvota veljala. Tako se zgodi, da danes dobiš odobritev kvote, jutri, sredi dneva pa to dovoljenje že neha veljati. Seveda je treba začeti postopek znova, medtem pa se v proizvodnji začne zatikati. Skušamo se organizirati, pripraviti na to, da nas take stvari ne bi preveč prizadele. Toda več kot toliko v utečeni proizvodnji ni mogoče storiti. Taki ukrepi onemogočajo normalno gospodarjenje. Energija, čas in denar, ki ga porabimo za menjanje proizvodnega programa, krepko vplivajo na končni rezultat, ki seveda ne more biti ugoden. LTH letos res ni dosegla načrtovanega izvoza, vendar tudi ne načrtovanega uvoza, saj smo uvažali samo v okviru pravic, ki nam jih daje lastni izvoz, obračunan po faktorju 0,65.«

Problem pa so tudi domači dobavitelji surovin in reprodukcijskega materiala. Glavni dobavitelji hladne valjane pločevine, pocinkane in dinamo pločevine za LTH so skopska, smederevska in jeseniška železarna. Problem je kakovost pločevine, zlasti skopske. Najboljšo pločevino daje solidna jeseniška železarna, čeprav se po sodobnosti ne more več primerjati z omenjenima. Skopska železarna zahteva od LTH določeno vsoto deviz, vendar bi LTH pristala le na pogoje, predvidene v 68. členu zakona o deviznem poslovanju, ne pa na pogoje 67. člena, kot to zahteva skopska železarna. Skopska pločevina je namreč tako slaba, da na tujem trgu zavračajo izdelke LTH prav zaradi te pločevine.

Ob tem pa velja omeniti še take probleme: dobavitelji reprodukcijskega materiala od LTH zahtevajo, da jim zaradi omejitev kvot, ki jih je predpisal siseot, LTH uvozi surovino namesto njih in jim jo da v predelavo.

Metalna Maribor:

Predelovalci v »mat položaju«

Ena izmed preštevilnih delovnih organizacij, ki imajo težave pri oskrbi z repromaterialom in surovinami, je mariborska Metalna. Obiskali smo tozd Tovarno investicijske opreme in delavce pobarali, kakšne težave imajo. Čeprav v tem tozdu uvažajo glede na vrednost izdelka le za kakih 10 do 15 odstotkov izdelkov, vse ostalo pa (zaradi razvite uporabe lastnega znanja), lahko kupijo doma, so vendarle v težavah. V tujini kupujejo namreč elektroniko in predvsem ležaje, zaradi izredno strogih omejitev uvoza pa to ni vedno lahko. Ob vsem tem velja dodati, da je Metalna z naročili »zasuta« tja do leta 1984, tudi z deli za tuje naročnike, skratka, da je izvozno pomembna delovna organizacija. Hkrati je Metalna z uporabo lastnega znanja prihranila precej deviz: če bi delala po tujih licencah, bi morala uvažati še znatno več tujega repromateriala, kajti v tuje tehnološke rešitve se naš domač material pogosto težko vgrajuje.

Metalna torej večino repromateriala kupuje doma, kljub temu pa ima velike težave tako s preskrbljenostjo kot tudi zavoljo kakovosti tega materiala.

»Tu smo pred dobavitelji v »mat poziciji«, nam je v šahovskem žargonu poskusil razložiti položaj Radovan Horvat, vodja prodaje transportnih naprav v tem tozdu Metalne. »Dobavitelji si lahko dobesedno izmišljajo, pod kakšnimi pogoji nam bodo dobavljali repromaterial, sprijazniti se moramo s cenami, deviznimi plačili, roki dobave in s količinami repromateriala, ne glede na sklenjene pogodbe; na kakovost pa ob vsem tem seveda ni mogoče vplivati. Tako na primer plačujemo za pločevino znatno višje zneske, kot smo se dogovorili — cene rastejo tudi med letom — dobave so neredne, količine pogosto dosti nižje od dogovorjenih. Zdaj zahtevajo dobavitelji tudi plačilo deloma v devizah (o dohodkovnem povezovanju tu ni govora!) v višini 25 odstotkov vrednosti repromateriala, čeprav vemo, da so za ta izdelek porabili kvečjemu 10 do 15 odstotkov vrednosti za uvoz potrebnih surovin!

Kupci naših izdelkov seveda naših težav — teh in še drugih, ki jih tudi ni malo — preprosto ne marajo vzeti v zakup in zakaj naj bi jih pravzaprav?«

Tekstilna in kemična industrija:

Doklej izvoz surovin?

Kemična in tekstilna industrija sta dejavnosti, ki sta v veliki meri odvisni od uvoženih surovin ter ostalih repromaterialov, da o opremi ne govorimo posebej. Celo tiste delovne organizacije, ki uporabljajo pretežno domače surovine, so pogosto odvisne od uvoza majhnih količin posebnih surovinskih dodatkov, ki pa so nujno potrebni za izdelavo določenih izdelkov (tekstilna industrija razne modne dodatke, kemična razne trdilce, mehčalce, topila itd.). Pogosto pa so tudi domače surovine (v kemiji) izdelane iz uvoženih surovin... Zaradi takšnih okoliščin je v zaostrenih gospodarskih razmerah in pri prizadevanjih za pokrivanje naše devizne bilance preskrbljenost teh dejavnosti s surovinami in repromaterialom precej ogrožena. O teh vprašanjih smo se pogovarjali na Splošnem združenju tekstilne industrije pri Gospodarski zbornici in na RO sindikata delavcev v kemični industriji.

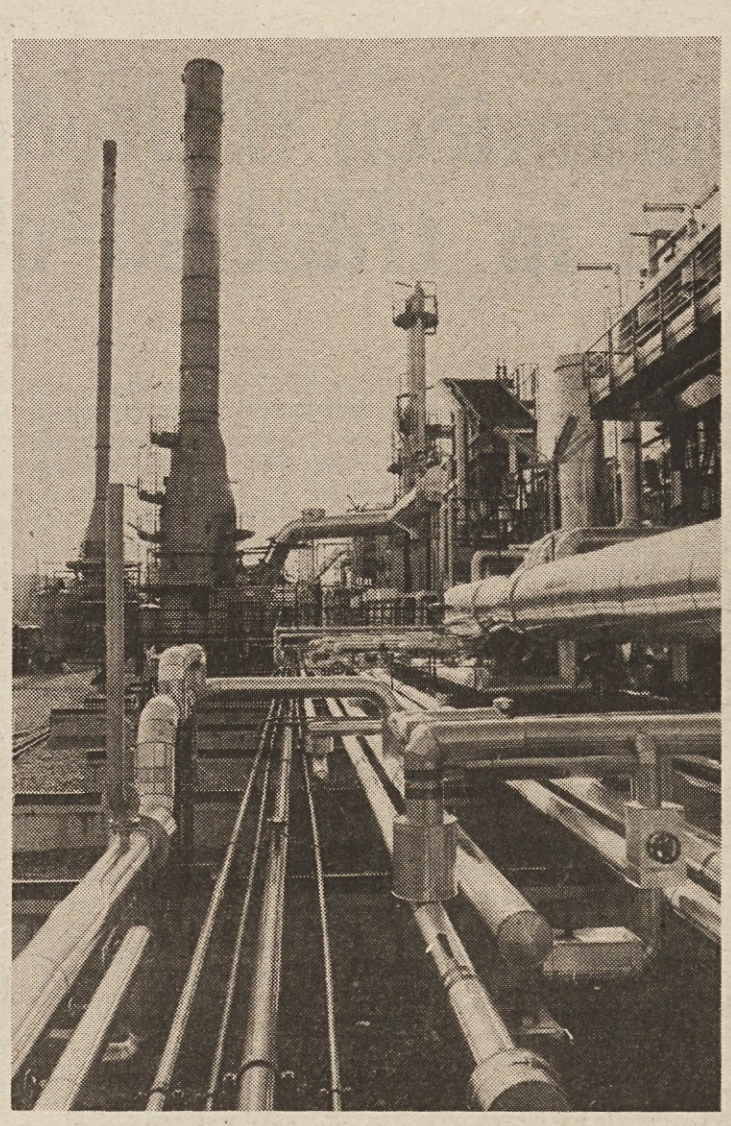

Zvone Černe, sekretar splošnega združenja tekstilne industrije nam je povedal, da so tovarne v zadnjih dveh mesecih še slabše preskrbljene z repromaterialom kot poprej. Medtem ko je bilo do konca septembra tri četrtine tovarn slabo založenih z domačimi surovinami in le 2 odstotka kritično, je bilo z uvoženimi surovinami ker 24 odstotkov tovarn kritično preskrbljenih, 76 odstotkov pa slabo. Dobro ni bila založena nobena tovarna.

»V zadnjih dveh mesecih se je položaj tako poslabšal, da bodo celo izrazito izvozno usmerjene delovne organizacije z velikimi težavami izpolnjevale svoje izvozne obveznosti. Le-te v tekstilu niso majhne, saj je ta dejavnost ena glavnih opor slovenskim (in tudi jugoslovanskim, op. p.) načrtom za izboljšanje devizno plačilne bilance,« je povedal Zvone Černe in dodal: »Zaradi popolne neselektivnosti pri omejevanju uvoza prihajajo v težave tudi take delovne organizacije, ki ustvarjajo mnogo več deviz, kakor jih porabijo, kot je na primer Lisca iz Sevnice. Z omejevanjem uvoza za take izvoznike seveda naše devizne plačilne bilance ne bomo izboljšali...«

Franc Fröhlich, sekretar RO sindikata delavcev kemične industrije ocenjuje, da je položaj posameznih delovnih organizacij v tej dejavnosti na splošno težak, vendar pa zelo različen. Nekatere so si namreč preskrbele še »pravi čas« velike zaloge surovin in repromateriala, čeprav takšno vezanje sredstev z vidika gospodarjenja ni smotrno. V danih okoliščinah pa se je seveda izkazalo, da ti kolektivi zdaj lahko laže premoščajo težave zavoljo zapore uvoza repromateriala kakor ostali. Nekatere delovne organizacije so tudi prenapele svoje izvozne plane, da bi si na ta račun povečale možnosti za pridobitev uvoznih dovoljenj, toda zdaj bodo v težavah prav zato, ker planov izvoza ne uresničujejo.

Zaradi pomanjkanja surovin dela vrsta kemičnih tovarn z zmanjšano zmogljivostjo, mnoge med njimi zaradi pomanjkanja surovin, ki jih potrebujejo v zelo majhnih količinah, vendar so nujno potrebne. Večino le-teh moramo uvažati. V težavah so proizvajalci in predelovalci umetnih smol, barv in lakov, proizvajalci plastičnih mas. Pravzaprav ni delovne organizacije s področja kemije, ki bi ji občasno ne primanjkovalo te ali one surovine. Izredno velike težave povzroča način omejevanja uvoza: nihče ne ve, kdaj in za koliko časa bo odprta carina, kdaj bo moč v banki urediti potrebne papirje, zaradi količinskega omejevanja uvoza posameznih vrst surovin pa na carini stoje tudi že plačane količine surovin in repromateriala. V posameznih delovnih organizacijah imajo vedno v »stanju pripravljenosti« nekaj tovornjakov, ki takoj, ko v delovni organizaciji ugotove, da je carina odprta, odpeljejo na carino po uvožene surovine. Včasih pa cariniki nehajo ocarinjevati blago prej, preden pripeljejo tovornjaki.

To dejavnost hromi tudi dejstvo, da ni moč dobiti niti domačih surovin v dovolj velikih količinah,« pravi Franc Fröhlich. »Absurd je, da naši proizvajalci surovin le-te izvažajo, da bi si pridobili pravice za uvoz lastnega repromateriala (in zaradi bilančnih potreb posamične republike), predelovalna industrija pa mora potem te surovine (pogosto pa celo iste, se pravi jugoslovanske) kupovati v tujini, ali pa je potreben celo intervencijski uvoz...«

Emil Lah
Boris Rugelj
Peter Štefanič

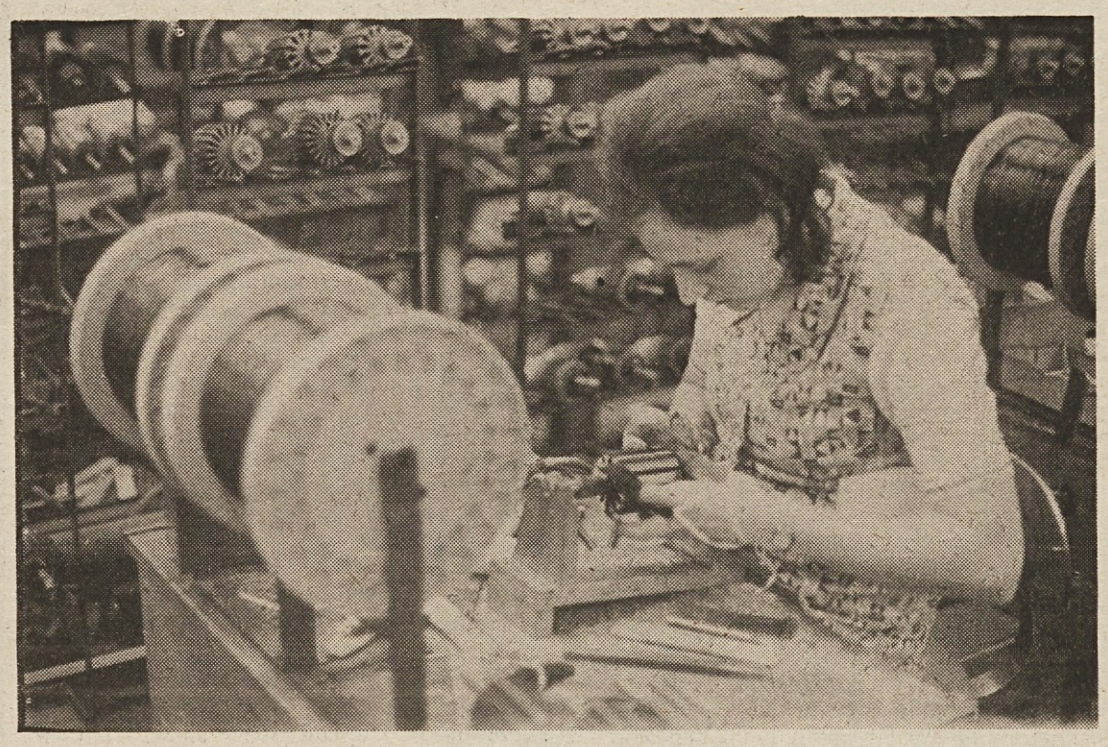

Seja republiškega sveta ZS

Dinamičen napredek zahteva več dela in trdnejšo oblast delavcev

Osnutka republiške in zvezne resolucije o družbenoekonomskem razvoju v prihodnjem letu v večji meri kot doslej opredeljujeta ključne naloge pri uresničevanju srednjeročnih planov v letu 1982. Usmeritev na neposredne naloge pri uresničevanju politike gospodarske stabilizacije v prihodnjem letu pa obvezuje vse nosilce planiranja, da na podlagi opredelitev v osnutku obeh resolucij do konca letošnjega leta sprejmejo svoje načrte, v katerih bodo natančno opredelili svoje naloge in ukrepe za doseganje ciljev razvoja v prihodnjem letu. Tako so menili člani republiškega sveta ZSS na torkovi seji, ko so namenili tema dvema dokumentoma osrednjo pozornost.

Republiški svet je nekolikanj dopolnil stališča svojega predsedstva o osnutkih resolucije, kajti ponovno preučevanje razvojnih možnosti je pokazalo, da je ob večjih prizadevanjih za izvoz mogoče doseči večjo rast industrijske proizvodnje (okoli 2 %) in večjo rast družbenega proizvoda (okoli 1,5 %). Takšne opredelitve in spremembe v resoluciji pa kajpak zelo pomembno vplivajo tudi na gibanje drugih pomembnih delov družbene reprodukcije, od zaposlovanja do obsega razpoložljivih sredstev v procesu gospodarjenja. Pravzaprav v končnem dokumentu zasledimo drugačen pristop, saj smo se opredelili za relativno dinamičnejšo rast, prilagojeno razmeram slovenskega združenega dela. Zategadelj bodo tudi nekoliko ugodnejše razmere na področju razporejanja dohodka in zadovoljevanja najnujnejših potreb v tem okviru. To je seveda lažje napisati kot pa v praksi uresničevati, saj po mnenju republiškega sveta uresničevanje dinamičnejše rasti industrijske proizvodnje in družbenega proizvoda zahteva izredne napore združenega dela za uresničitev postavljenih ciljev. »Pred temi nalogami pa ne smemo bežati, z njimi se moramo spopasti v sleherni celici naše družbe, če hočemo gospodarsko stabilizacijo uresničevati na kvalitetnejših osnovah, kot pa je le zategovanje pasu,« je poudaril v svoji uvodni razpravi podpredsednik RS ZSS Martin Mlinar.

Republiški svet ZSS je sprejel sklep, da bo 3. konferenca ZSS o socialni politiki in socialni varnosti 5. in 6. februarja prihodnje leto v Ljubljani.

Sprejel je tudi sklep o ustanovitvi sindikalnega izobraževalnega centra v Radovljici, ki bo deloval kot organizacijska enota delovne skupnosti RS ZSS za družbenopolitično usposabljanje članov Zveze sindikatov Slovenije.

Med najpomembnejšimi nalogami je seveda izvoz na konvertibilno tržišče. Slovensko združeno delo mora po projekciji za prihodnje leto izvoziti na konvertibilno tržišče za 13,1 odstotka več blaga kot letos in za 12 odstotkov več storitev. Ob taki projekciji bi lahko kljub zaostrenim razmeram, zlasti pa s temeljito selekcijo povečali uvoz za 4,3 odstotka ter ob koncu leta ustvarili za nekaj več kot 40 milijonov dinarjev presežka.

Za uresničevanje resolucijskih hotenj je ta čas najpomembnejše, da delavci v združenem delu v svojih planih opredeljujejo razvojne cilje celovito in realno ter jih tudi odgovorno uresničujejo. V tem procesu bomo morali podreti vse podjetniške, občinske in regijske meje, kar bomo dosegli z medsebojnimi dohodkovnimi povezavami in z utrjevanjem socialističnega samoupravljanja. Z drugimi besedami lahko zapišemo, da bomo vsem tem problemom lahko kos le, če bomo utrdili delavčev samoupravni položaj v družbeni reprodukciji, če bo gospodaril s pogoji in sadovi svojega dela. Na tem področju pa so pomembne naloge zlasti za družbenopolitične organizacije in sindikat še posebej.

S tem ko smo se opredelili za dinamično rast izvoza, predvsem na konvertibilno področje, pa velja spremeniti miselnost, da je potrebno izvažati le zaradi težav v plačilni bilanci. Večja vključitev ozdov v mednarodno delitev dela mora postati življenjski interes delavcev in temelj kakovostnega razvoja. In tudi delavčeva odgovornost! To pa pomeni, da morajo tudi o izvozu odločati delavci, sindikalne organizacije pa morajo napeti vse sile, da bi jim tudi to področje odločanja čimbolj približale.

Precej natančno so zapisane tudi naloge sindikatov na drugih področjih življenja in dela delavcev pri uresničevanju resolucije o družbenoekonomskem razvoju, do katerih se je Zveza sindikatov že prej opredelila. Zato bodo morali biti akcijski načrti v osnovnih organizacijah zveze sindikatov zelo natančni, saj bo le tako moč postavljene cilje tudi uresničiti in okrepiti moč sindikata kot delavčeve organizacije.

Marjan Horvat

Člani republiškega sveta ZSS med odmorom

Kličemo Libelo Celje, industrijo tehtnic in finomehanike (063) 26-311

Na zvezi je Božo Skale, predsednik konference sindikata

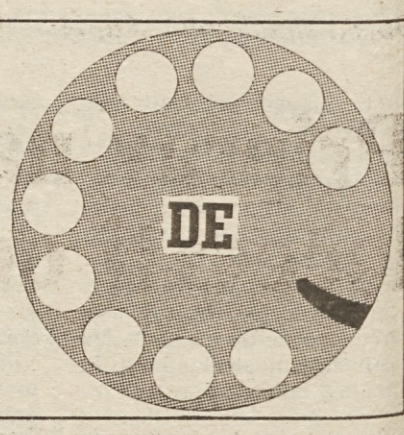

— Tovariš Skale, v zadnjih mesecih pogosto slišimo, da se je letošnje vroče poletje izteklo v vročo jesen. Kaj menite vi?

»Pri nas je bila že pomlad vroča.«

— Ali imate pri tem v mislih tisti neuspeli referendum?

»Ne, v mislih imam uspeli referendum.«

— Priznam, da vas ne razumem popolnoma.

»Tudi mi dolgo nismo razumeli. Najprej nam je referendum propadel in potem uspel, čeprav smo se odločali za isto stvar. Toda referendum nam je v resnici pokazal, da v kolektivu le ni vse tako, kot smo menili.«

— V kolektivu ste 27 let, od tega skoraj dvajset let delate v sindikatih. Kaj se je pri tem delu spremenilo?

»Odgovornost. Danes je skoraj vse politično delo, predvsem pa odgovornost, preneseno na sindikat.«

— Glede na to, da ste prevzeli tudi odgovorno delo vodilnega delavca nove proizvodnje, kdaj potem uspete opraviti vse naloge?

»S sindikalnim delom začnem uro pred začetkom rednega dela in nadaljujem po njem. Tudi v našem kolektivu smo sprejeli pobudo, naj bi bili sestanki izven rednega delovnega časa. Za vse sestanke se seveda to ne da.«

— Ob neuspelem referendumu so nekateri v Celju predlagali ukrep družbenega varstva. Vaše devetmesečno poslovanje maliči takšne ideje.

»Analize našega gospodarjenja niso zaskrbljujoče, če seveda odštejemo težave z oskrbo s surovinami. Z našimi tehtnicami smo dodobra zakoračili na tuj trg, žal zaradi pomanjkljive oskrbe ne dosegamo predvidenih uspehov.

Glede tistega rožljanja z družbenim varstvom pa bi povedal samo to, da se je kolektiv Libele razvijal iz majhne, obrtne proizvodnje, se sam izgrajeval in dosegel tolikšno rast. Ničesar mu ni bilo podarjenega, nič prizanesenega.«

— Kljub letošnjemu gospodarjenju osebni dohodki niso odraz teh rezultatov.

»Točno. V sindikatu predlagamo rešitev, da bi delali tudi v preostalih prostih sobotah. In to predvsem na tistem delu proizvodnje, ki je že »prodana«. Tako bi lahko občutno popravili tudi osebne dohodke.«

J. S.

Sklicevanje na prednostni položaj panoge

Sindikat delavcev gostinstva in turizma se mora v prihodnje odločneje zavzemati za izboljšanje ekonomskega položaja delavcev in njihovih organizacij združenega dela. Uspeh pa je odvisen zlasti od večje produktivnosti dela in smotrnega gospodarjenja s sredstvi družbene reprodukcije, kar je tudi edina realna osnova za povečanje osebnega in družbenega standarda delavcev v gostinstvu in turizmu. Zategadelj morajo delovni kolektivi — tako so sklenili na nedavnem posvetu republiškega odbora tega sindikata na Bledu — temeljito »pretresti« gospodarjenje in za prihodnje leto oblikovati takšne gospodarske načrte, ki bodo skladni s stabilizacijskimi hotenji in bodo omogočili izboljšanje gospodarskega položaja.

Zlasti velja poudariti tista razmišljanja s posveta, ki so namenjena smotrnemu gospodarjenju z družbenimi sredstvi. Še preveč cehovstva in obrtniške miselnosti je v organizacijah združenega dela v gostinstvu, kar nenazadnje dokazuje tudi razdrobljeno turistično in gostinsko gospodarstvo, kjer kljub prizadevanjem ni zaslediti večjih uspehov. Na posvetu so ugotovili, da zaradi poslovne razdrobljenosti gospodarsta del združenega dela mnogo slabše, kot bi lahko, saj so zaradi nepovezanosti stroški poslovanja za 20 do 30 odstotkov večji, kot bi lahko bili. Drži ugotovitev, da so vse zahteve po drugačnem položaju te dejavnosti v družbi, po morebitnih ugodnostih pri poslovanju, nerealne, če znotraj panoge ne bodo odpravili znanih in ugotovljenih vrzeli v poslovanju. Le sklicevanje na predhodni položaj panoge ni dovolj, to ne daje nobenih privilegijev, kajti ključ dobrega gospodarjenja je v rokah samo turističnih in gostinskih delavcev.

To spoznanje se sicer prebija med delavci, vendar pa prepočasi. Zaostrene gospodarske razmere in zlasti huda konkurenca v tujini jih sili, da bi se tega čimprej zavedli. Zato je bil posvet kot nalašč ubran na prave strune.

M. H.

IZ ORGANIZACIJ ZVEZE SINDIKATOV

Več pobud osnovnih organizacij

Občinski svet zveze sindikatov Ljubljana Moste-Polje je na nedavni seji temeljito ocenil uresničevanje vseh sprejetih sklepov in stališč v osnovnih sindikalnih organizacijah.

Kljub uspehom, ki jih je dosegel občinski svet, je pri delu vseh organov in organizacij zaslediti še vrsto pomanjkljivosti, ki zavirajo hitrejše uveljavljanje sindikata ter njegovo učinkovitost pri razreševanju posameznih problemov. V razpravi so opozorili, da je le dosledno in sprotno uresničevanje vseh sprejetih odločitev v osnovnih sindikalnih organizacijah pogoj za uspešnost dela. Zato morajo osnovne organizacije sindikata stalno spremljati vsa področja, ki zanimajo delavce in vsa vprašanja tudi sproti reševati.

Opozorili so tudi na uresničevanje sklepov, sprejetih v lastni osnovni organizaciji ZS, na konferenci osnovnih organizacij ter na koordinacijskih odborih sindikata v sozdih. Čeprav bi moralo biti več samoiniciativnosti prav v OO ZS, na vsebinsko odločanje pogosto pozabljamo. Učinkovitost uresničevanja sklepov na ravni konference ali koordinacijskega odbora je večja, saj so naloge povečini take, ki jih je treba čimprej odpraviti, pa tudi samoupravne in poslovodne strukture se v njihovo reševanje bolj vključujejo.

Ugotovili so, da se sklepi in stališča, ki jih sprejme občinski svet ali kak višji forum, slabše uresničujejo v osnovnih sindikalnih organizacijah, predvsem zato, ker je njihovo uresničevanje odvisno predvsem od posameznih aktivistov, ne pa od celovitega pristopa vseh odgovornih delavcev. Prav ta neodgovornost je vzrok, da naloge niso opravljene.

Za učinkovito delo vseh osnovnih organizacij ZS je pomembno celovito načrtovanje aktivnosti sindikata in usklajevanje programov osnovnih organizacij s programom občinskega sindikalnega sveta. Sklepi in stališča naj bodo konkretni, ob nalogah pa naj bodo navedeni tudi nosilci in čas, v katerem jih je potrebno opraviti.

Nenazadnje pa ne gre zanemarjati tudi akcijske učinkovitosti vsakega posameznega člana občinskega sveta, ki je hkrati tudi član sindikata v osnovni sindikalni organizaciji in zato toliko bolj odgovoren, da vsa sprejeta stališča in sklepe prenese v osnovno organizacijo ter aktivno sodeluje pri njihovem uresničevanju v svojem delovnem okolju.

Marina Juvančič

Posluh za obveščanje v združenem delu

Pred kratkim se je sestala komisija za obveščanje in politično propagando pri občinskem sindikalnem svetu v Kranju in ocenila svoje dosedanje delo ter se dogovorila za nekaj nadaljnjih nalog.

Obveščanju v združenem delu v kranjski občini namenjajo precejšnjo pozornost tako sindikat kot skupščina občine in omenjene komisije. Vsi trije zbori skupščine občine Kranj so spomladi obravnavali in potrdili analizo o sistemu in načinu obveščanja v organizacijah združenega dela za leto 1980. Za čim učinkovitejše obveščanje smo porabili izkušnje in dosežke akcije »1000 delavcev sodelavcev«. Le še nekaj manjših delovnih organizacij nima svojega glasila. Večina delovnih organizacij izdaja mesečno glasilo, druge informativne liste ali biltene pa še pogosteje. Večje delovne organizacije izdajajo svoja glasila vsakih štirinajst dni ali vsak teden. Tudi v letošnji akciji delavske fotografije »Naš delavnik« smo bili uspešni, saj sta prvo in šesto nagrado dobila fotoamaterja kranjskega Gradbinca. Kljub dobrim dosežkom je treba nadaljevati s podružbljanjem informiranja na vseh področjih, povečati medsebojno izmenjavo glasil in izkušnje med uredništvi. Tovarniška glasila v kranjski občini so se močneje vključile v akcije ob tretjem kongresu samoupravljalcev Jugoslavije. Še več pa bi morali pisati o delu osnovnih organizacij sindikata in konferenc v delovnih okoljih.

O vključevanju kranjskih in sploh gorenjskih organizatorjev obveščanja v Društvo novinarjev Slovenije bo v kratkem razpravljal aktiv novinarjev in organizatorjev obveščanja v združenem delu za gorenjsko regijo.

V Kranju je začel delovati Indok center; komisija je soglašala z njegovim programom dela. Indok služba bo pripomogla k boljšemu in ažurnejšemu obveščanju v združenem delu in krajevnih skupnostih. Dogovorili so se tudi za oživitev srečanj urednikov glasil v uredništvu glasila ene od delovnih organizacij. Na takih srečanjih bi poleg predstavitve delovne organizacije (gostiteljice) in načina informiranja njenih delavcev obravnavali neko strokovno temo.

Marko Čavlovič

Italijanski gostje v Sloveniji

Na povabilo republiškega odbora sindikata delavcev prometa in zvez Slovenije je prišla v našo republiko delegacija podjetja ATP iz Padove.

Gostje so se pri nas seznanili s položajem delavcev v socialističnem samoupravljanju ter s samoupravno organiziranostjo in z delovanjem organizacij združenega dela v prometu in zvezah.

Obiskali so sozd Integral ter izobraževalni sindikalni center v Radovljici. Udeležili so se tudi slavnostne seje centralnega delavskega sveta sozda Integral na Bledu, ki je bila v počastitev dneva republike.

Obiski sindikalnih skupin

Priprav na kongres ne gre ločevati od tekočega dela

Štiri delovne skupine, ki so jih sestavljali člani sekretariata predsedstva RS ZSS, so pred dnevi obiskale nekatere organizacije združenega dela in zasebnega kmetovalca na območju ptujske občine. Delovni pogovori o gospodarjenju, stabilizacijskih prizadevanjih in delovanju sindikalnih organizacij so bili v TGA Kidričevo, sladkorni tovarni Ormož, kmetijskem kombinatu Ptuj, pri zasebnem kmetovalcu Žampi pa so se člani sekretariata pogovarjali o možnostih za vključevanje kmetov v sindikat.

Delovno skupino, vodil jo je predsednik Vinko Hafner, ki je obiskala TGA Kidričevo, so predstavniki delovne organizacije seznanili z gospodarjenjem v letošnjem letu, s težavami, ki jih imajo pri zagotavljanju surovin in repromateriala in z izboljševanjem delovnih razmer. Predstavniki sozda UNIAL pa so podrobno razložili in opredelili razloge za utemeljitev gradnje MPPAL, novega obrata, ki bi omogočal delavcem normalne delovne razmere pri proizvodnji aluminija in hkrati tudi doseganje višje produktivnosti. Čeprav je ta investicijska gradnja med prednostnimi v naši republiki, pa člani sozda menijo, da s pričetkom gradnje ne bi smeli čakati do konca srednjeročnega razvojnega obdobja, češ da bi tako le zaostrovali težke delovne razmere in zmanjševali možnosti za enakovrednejše vključevanje v mednarodno in domačo menjavo dela. Bržkone pa se bodo morali tudi v sozdu UNIAL prilagoditi možnostim, ki jih imamo in se v obdobju do pričetka izgradnje novega obrata nasloniti predvsem na boljše izkoriščanje notranjih rezerv.

Člani sekretariata so se na seji v Podlehniku dogovorili tudi o vsebinski zasnovi priprav na kongres Zveze sindikatov Slovenije, ki bo v začetku oktobra prihodnjega leta v Ljubljani. Poudarili so, da priprav na kongres ni mogoče ločevati od tekočega dela, v kongresnih gradivih pa bo nujno natančno opredeliti in oceniti delovanje sindikalnih organizacij v minulem obdobju in na takšni podlagi pripraviti usmeritve za naprej.

M. Ž.

Delavci v slovenskem gospodarstvu '81

Kontrola še ni v rokah delavcev

V preučevanje stopnje razvitosti samopravnih odnosov v organizacijah združenega dela se kot njen bistven sestavni del vključuje preučevanje sistema kontrole, ki jo je potrebno vselej obravnavati v sklopu družbene kontrole. Samoupravno delavsko kontrolo naj bi uresničevali vsi delavci v temeljnih in drugih organizacijah združenega dela neposredno, po organih upravljanja in po organu samoupravne delavske kontrole.

V raziskavi smo želeli ugotavljati, kako teoretično zasnovan model samoupravne delavske kontrole deluje v družbeni praksi v tistem delu, ki zadeva uveljavitev organa samoupravne delavske kontrole v združenem delu. Zasnovali smo nekaj vprašanj, s katerimi naj bi ugotavljali mnenje delavcev o delu, uspešnosti in funkciji tega organa. Iz odgovorov delavcev povzemamo, da delavci niso v zadostni meri seznanjeni z osnovno funkcijo organa samopravne delavske kontrole. Večina delavcev označuje za njegovo najpomembnejšo nalogo nadzor nad dolžnostmi in nalogami, ki so v domeni notranje in finančne kontrole (delovna disciplina — 51,2 %, kakovost in obseg dela — 45,4 %, finančno poslovanje — 27,3 %), medtem ko je osnovna vloga tega organa navzoča v odgovorih delavcev z znatno nižjimi deleži: urejanje delovnih sporov (19,2 %), nadzor nad delom samoupravnih organov (15,4 %), nad razporejanjem dohodka (12,4 %), nad delitvijo sredstev za osebne dohodke (11,0 %), nad uresničevanjem planov (10,2 %), itd.

Več kot 50 % delavcev ne ve, komu je organ samoupravne delavske kontrole poročal o svojem delu oziroma meni, da ni poročal nikomur, medtem ko se ostali opredeljujejo takole: 32,9 % jih meni, da je poročal zboru delavcev, 18,4 % — da je obveščal o svojem delu in ugotovitvah osnovno organizacijo sindikata, delavski svet (4,8 %) oziroma druge organe in organizacije v tozdu.

Podatek govori o tem, da delo organa samoupravne delavske kontrole še ni prav zaživelo, še ni postalo dovolj javno, ga delavci še ne občutijo. Slednje bi potrjeval tudi podatek o oceni uspešnosti in aktivnosti tega organa: 27 % delavcev ne pozna dela tega organa, 1,2 % izjavlja, da v tozdu nimajo organa samoupravne delavske kontrole, 14,2 % jih meni, da je neaktiven, 23 %, da sicer skuša reševati nekatere probleme, vendar je pri tem neuspešen, 25,1 % — da uspešno ureja nekatere probleme, 10,4 % pa, da mu uspe urediti večino problemov.

Tudi podatki o tem, komu je organ samoupravne delavske kontrole dal pobudo za obravnavo in odpravo nepravilnosti, ki jih je zasledil v tozdu, potrjujejo domnevo: 37,7 % delavcev ne ve, komu je dal pobudo, 8 % jih je mnenja, da nikomur, medtem ko 8 % meni, da ni bilo nepravilnosti, ki bi terjale posredovanje organa samoupravne delavske kontrole. Med delavci, ki delo tega organa poznajo, jih je 30,2 %, ki navajajo, da je dal pobudo delavskemu svetu, 22,4 % jih ugotavlja, da je dal organ samoupravne delavske kontrole zadevo v obravnavo disciplinski komisiji, 16,1 % — da je terjal obravnavo v OO ZSS in 10,1 %, da je na njegovo pobudo problem obravnavala OO ZKS, v obravnavo v OO ZSS in 10,1 %, da je na njegovo pobudo problem obravnavala OO ZKS, v 11 % primerov pa poslovodni organ. Iz odgovorov bi sklepali, da v tozdu, kjer organ samoupravne delavske kontrole deluje, poteka urejanje sporov in nepravilnosti predvsem v okviru organov in organizacij v tozdu, na zunanje inštitucije pa se organ samoupravne delavske kontrole le redko obrača. (3,4 % delavcev navaja sodišče združenega dela, 2,8 % družbenega pravobranilca samoupravljanja, 1,7 % družbenopolitične organizacije v občini, še mnogo manj pa je bilo pobud za poseg službe družbenega knjigovodstva, inšpekcijskih služb, itd.). Seveda to ne dokazuje, da je bilo mogoče nastale težave urejati brez posegov drugih; bolj opozarja na to, da je organ samoupravne delavske kontrole pristajal na kompromisne rešitve, da ni rešil problema do konca in podobno. Kar 48,1 % delavcev namreč navaja, da je bilo delo organa samoupravne delavske kontrole le redko uspešno (le 10,4 % jih meni, da je bil organ samoupravne delavske kontrole v večini primerov, ki jih je dal v obravnavo, uspešen).

Za ocenjevanje stopnje uveljavitve organa samoupravne delavske kontrole v tozdu je dokaj zgovoren tudi podatek, na koga se delavci najpogosteje obračajo, da bi pomagal razrešiti težave, nepravilnosti in nezakonitosti. Upoštevati je potrebno značaj nepravilnosti, ki ne terja vselej posega tega ali drugih organov v tozdu saj jo je mnogokrat mogoče urejati s pomočjo »neposredno nadrejenega«, vodje oddelka, skupine obrata i. p. (po tej poti ureja nepravilnosti 43,5 % delavcev). Vendar podatek, da se delavci v veliko večji meri obračajo na delavski svet (12,7 %), na poslovodni organ (10,1 %) in na sindikat (9,5 %) kot na organ samoupravne delavske kontrole (2,5 %), opozarja da se ta organ v združenem delu še ni ustrezno uveljavil.

Živka Črnivec

S seje odbora sindikatov Slovenije za mednarodno dejavnost

Naloge sindikata po Cancunu

O neformalnem političnem sestanku v Cancunu — kjer je tekla beseda o nadaljnjem razvoju sveta kot celote — potekajo te dni razprave tudi v osnovnih in občinskih sindikalnih organizacijah. Sindikat je postal namreč tista politična sila, ki lahko delavcem pomaga do jasnejšega odgovora na vprašanje, zakaj so mednarodni ekonomski odnosi v krizi in kaj je potrebno spremeniti v razrednem boju za blaginjo vseh narodov, ne le nekaterih. V sindikalnih obravnavah prevladuje ocena, da smo z rezultati Cancuna lahko zadovoljni, saj je bil osnovni delovni program srečanja — doseči soglasje o nujnosti nadaljevanja globalnih pogajanj o bistvenih ekonomskih vprašanjih — uresničena v celoti. Udeleženci pogovorov v tem mehiškem letovišču so sprejeli tudi poenoteno stališče, da se morajo pogajanja odvijati v okviru OZN. Zaskrbljujoče pa je le, da še vedno ne vemo, kako bodo pogovori v Združenih narodih potekali.

Na srečanju je sodeloval tudi naš predstavnik, kar pomeni priznanje jugoslovanski zunanjepolitični aktivnosti v boju za novo mednarodno ekonomsko ureditev. Vendar samo sodelovanje na srečanjih ne more biti dovolj. Pomembnejše je naše sodelovanje z neuvrščenimi in deželami v razvoju, ki v zadnjih letih nekoliko peša glede na naš proklamirani cilj — povečati blagovno menjavo s temi državami od 16,1 na 25 odstotkov (velja za SR Slovenijo). Tega cilja pa ne bomo dosegli, če ne bomo prilagodili naše notranje zakonodaje zunanjetrgovinski menjavi.

Ne smemo mimo ugotovitve, da precejšnje število sindikalnih organizacij v občinah še vedno ne namenja dovolj pozornosti krepitvi odločujoče vloge delavca v ekonomskih odnosih s tujino. Posledica te slabosti je, da se delavec še vse premalo zaveda, da sta njegov obstoj in napredek odvisna tudi od uspešnega poslovanja s tujimi partnerji, od krepitve sodelovanja tozda z neuvrščenimi in deželami v razvoju itd. Verjetno ne kaže posebej poudarjati, da bi morala biti skupna vlaganja, industrijska kooperacija in oblikovanje skupnih podjetij s temi državami sestavni del in vsebina letnih in srednjeročnih razvojnih planov tozdov in vseh občin.

Na seji odbora za mednarodno dejavnost so ponovno ugotovili, da združeno delo nima izdelane dolgoročne razvojne strategije sodelovanja z neuvrščenimi in deželami v razvoju. Malo je temeljnih organizacij združenega dela, ki so to sodelovanje načrtovale in razdelale v planih. Sindikalne organizacije naj bi analizirale poglavitne vzroke za to, da ne uresničujemo besed z dejanji. Ugotoviti je tudi treba, ali gospodarske zbornice in njihova združenja uresničujejo svojo vlogo, zakaj se ne izvajajo ukrepi, ki jih je pred dvema letoma pripravil ZIS in podobno.

Skratka, nalog je veliko, samo lotiti se jih je treba z večjo vnemo in odgovornostjo tudi v sindikatih.

Emil Lah

Nova tovarna — nova delovna zmaga Julona in tekstilne industrije Jugoslavije

Bliže domačim surovinam

Slovesno in tudi ponosno so letos delavci DO Jugotekstil-Julon počastili dan republike. Praznovali so 15-letnico obstoja tovarne, pred praznikom pa je uradno stekla tudi proizvodnja v novi tovarni poliamidnih vlaken.

Predsednik RSZSS Vinko Hafner, ki je 24. aprila 1979 položil temeljni kamen, je 26. novembra 1981 tudi slavnostno odprl novo tovarno.

Novi obrati so zgrajeni z združenimi sredstvi tekstilne industrije Jugoslavije in so torej plod resničnih potreb le-te. 42 organizacij združenega dela iz vse Jugoslavije je združilo 19,5 odstotka sredstev od vrednosti investicije, ki znaša 1.902.550.000 din. Na podlagi samoupravnega sporazuma o združevanju dela in sredstev bo celotna reprodukcijska veriga dohodkovno povezana. Skupno planiranje in poslovna politika se oblikujeta sporazumno v samoupravnih organih sporazuma.

Proizvodnja poliamidnih vlaken, ki so bazična surovina kemične industrije za tekstilno industrijo, se bo od dosedanjih 2.400 ton na leto povečala v DO Julon na 13.400 ton.

Sedanje potrebe po teh sintetičnih vlaknih v Jugoslaviji znašajo 25.000 ton letno, izdelajo pa jih 5.000 ton letno. Torej je nova proizvodnja velikega pomena za tekstilno industrijo, ki bo nadomestila uvožene surovine z domačimi, devizni učinek bo 23 milijonov dolarjev na leto.

S poskusno proizvodnjo so v Julonu začeli že konec julija letos. Po treh mesecih obratovanja že lahko rečemo, da so izdelki kakovostni. Ugoden pa je tudi finančni in devizni učinek, saj tekstilna industrija, ki je prej poliamidni filament uvažala, sedaj že dobi za isti devizni dinar 2,5-krat več surovine iz Julonove proizvodnje.

Stanka Ritonja

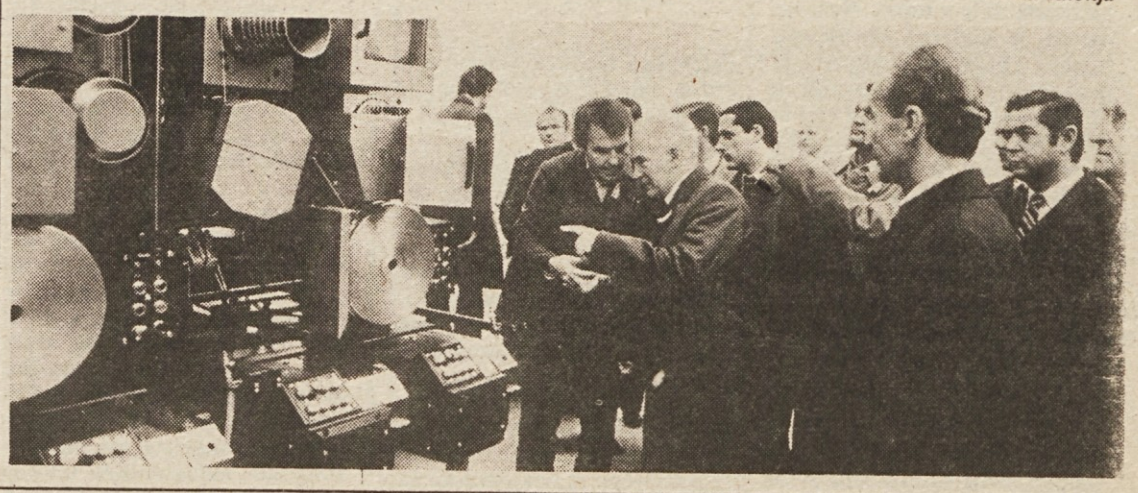

KLEPET V UREDNIŠTVU

Zakon o cenah naj velja tudi za gradbince

Politika cen je eden od temeljev, na katerih gradimo našo gospodarsko stabilizacijo. Za letošnji januar je značilno, da nam je ta politika ušla iz rok oziroma da je sploh ni bilo. Deloma je bilo to posledica uvajanja novega zakona o cenah — pri čemer precej delovnih organizacij ni dosledno upoštevalo kriterijev za povečanje cen — deloma pa je šlo še za staro prakso, za t.im. stroškovni princip zidanja cen.

Republiška skupnost za cene se je zato v letošnjem letu z vso vnemo lotila uveljavljanja nove politike cen, ki naj bi dopuščala višje cene le do določene meje in le na podlagi upravičenih zahtevkov. O tem, kako je teklo njeno delo, smo se pogovarjali z delegatom slovenskih sindikatov v tej skupnosti Branetom Mišičem.

— V oktobru se je nabralo za 4,1 odstotka novih podražitev, kar je za januarskimi podražitvami največji letošnji mesečni prirastek cen. Zlasti se je podražilo žito in žitni izdelki, maščobe, mleko in mlečni izdelki, tekoča goriva in maziva, vozila, obrtne storitve, pohištvo in tako dalje. Tudi cene na drobno so se že v oktobru — v primerjavi z lanskim decembrom — povečale za 32,0 odstotka, predvidevali pa smo, naj se ne bi povečale za več kot 30 odstotkov do konca letošnjega leta. V novembru je prišlo do novih podražitev: podražilo se je mleko in mlečni izdelki itd. Kako to komentirate?

»Porast cen na drobno v oktobru in tudi minuli mesec je logična posledica zmanjšanja oziroma ukinitve kompenzacij za nekatera osnovna živila, kot smo to opredelili v dogovoru o izvajanju politike cen v letošnjem letu, pozabiti pa ne smemo tudi na uveljavitev zimske tarife cene električne energije. S temi podražitvami smo praktično presegli dogovorjene okvire dražitev. Rekel bi celo, da je dosežen odstotek prekoračitev predvsem rezultat hudih pritiskov na povečevanje cen v letošnjem letu. Zdi se mi, da se v delovnih organizacijah še vedno premalo jasno zavedajo, da zgolj z dvigovanjem cen ne bomo uresničili stabilizacije — prej nasprotno... Zato je v tej zvezi pomembna vloga sindikalnih organizacij, ki bodo morale v odločanje o cenah v večji meri vključiti delavce. Vse premalo je tudi samoupravnega sporazumevanja in dogovarjanja med dohodkovno in poslovno povezanimi partnerji.«

— Na republiško skupnost za cene prihaja — če sem vas prav razumel — skorajda vsak dan precej zahtevkov po višjih cenah izdelkov in storitev. Na kateri osnovi se odločate kot delegat sindikatov za ali proti?

»Za odločitve o cenah, ki jih odobrava republiška skupnost za cene, kot delegat ZSS v skladu s programom dela in sprejetimi načeli ter dogovori v ZSS, posameznih republiških odborih in v sekretariatu predsedstva republiškega sveta poskušamo izoblikovati realne okvire možne rasti cen. Jasno je, da upoštevamo vpliv povečanih cen na ostale cene. Na eni od sej republiške skupnosti smo na primer glasovali proti zahtevku o višjih cenah v agrokompleksu (močna krmila, melasa, ječmen, ajda, itd.). Želimo namreč, da se načela in sprejeti dogovori spoštujejo in da se natančno opredeli, kaj pomeni dvig cen teh izdelkov npr. na ceno mesa, na življenjski standard delovnih ljudi... Z vsebinsko uporabo kriterijev za oblikovanje cen poskušamo tudi preprečevati, da bi se za višjimi cenami skrivala slaba produktivnost dela, neekonomično poslovanje, pa tudi monopolni odnosi.«

— Hočete reči, da ste letos pri tem uspeli?

»Mislim, da imajo sedanji zahtevki določene obrazložitve. Res pa je, da bi jih morali še bolj odgovorno obravnavati in usklajevati v okviru združenja v Gospodarski zbornici Slovenije.«

— Kakšna je vloga sindikata kot pomembnega dejavnika pri uresničevanju dogovorjene politike cen?

»V slovenskih sindikatih sodimo, da je najboljše zdravilo za uveljavljanje dogovorjene politike cen v uveljavljanju dohodkovnih odnosov z načeli skupnega prihodka. Zato je naloga sindikata, da preverja, kako se sprejeti samoupravni sporazumi uresničujejo v praksi. Dejstvo je, da marsikateri samoupravni sporazum po vsebini ni dohodkovnega značaja, kaj šele, da bi se taki odnosi razvili v praksi. Jasno je, da tudi mehanizem samoupravnega sporazuma nima več take vrednosti kot osnovni instrument urejanja samoupravnih socialističnih družbenoekonomskih odnosov. Dogaja se celo, da so ti sporazumi podlaga za izsiljevanje pri dobavah surovin. Verjetno ni treba posebej poudarjati, da so tudi dodatni element inflacije.«

— Po vsej verjetnosti s tem vloga sindikata kot političnega dejavnika še ni celovita?

»Seveda ne. Tudi sindikat se mora med drugim zavzemati za večje vključevanje delavcev v neposredno odločanje o politiki cen, še zlasti v temeljnih organizacijah. Okrepiti kaže na primer spoznanje, da s povečevanjem cen ne razrešujemo slabe organizacije dela, razsipništva itd. Kadar delavci odločajo o politiki cen, jih je potrebno seznaniti z naravo odnosov s partnerji, z vsebino poslovnih in dohodkovnih odnosov. Povedati jim je treba, kateri so tisti ukrepi, s katerimi je moč izboljšati gospodarjenje z družbenimi sredstvi in zmanjšati pritisk na cene. Le na ta način bo sindikat — pa tudi drugi — zmanjšal razkorak med delavcem — proizvajalcem in delavcem — potrošnikom.«

— Nekateri trdijo, da bi moral sindikat kot razredna organizacija pri oblikovanju politike cen kot temeljni kriterij upoštevati življenjski standard delovnih ljudi in občanov, še posebej delavcev...

»Strinjam se, da je to eden od pomembnih kriterijev pri odločanju o rasti cen. Vendar se moramo zavedati, da zgolj s politiko cen ne bomo uspeli zadržati življenjske ravni. Standard je nedvomno odvisen predvsem od dela in rezultatov dela in bo naraščal, če bosta rasla produktivnost dela in dohodek. Sicer pa smo pri politiki cen s kompenzacijami in regresi ublažili vpliv rasti cen na večji padec življenjskega standarda. Rekel bi še, da je potrebno pri tem vprašanju upoštevati tudi regresiranje stanarin in druge socialne korektive.«

— Kot delegat v republiški skupnosti za cene obravnavate zahtevke po višjih cenah tudi glede na to, v kolikšni meri organizacije združenega dela uporabljajo kriterije za določanje cen, ki jih vsebuje zakon o družbeni kontroli cen — naj omenim svetovno ceno, ponudbo in povpraševanje, produktivnost in ekonomičnost proizvodnje, delitev celotnega prihodka, izenačevanje pogojev gospodarjenja...

»To je razumljivo. Poudariti moram, da je bilo zlasti na začetku uveljavljanja novega zakona o cenah pri upoštevanju teh kriterijev precej nejasnosti, ki še vedno niso v celoti odpravljene in bo zato potrebno navodila o uporabi kriterijev še dopolniti. Rekel bi, da se kriteriji ne uporabljajo dovolj (dosledno, celovito), ko včasih upoštevajo le enega ali dva kriterija, kar trenutno najbolj ustreza. Res pa je tudi, da je navodilo o uporabi kriterijev prišlo v združeno delo prepozno in gre za precejšnje razlike v režimih cen med republikami in pokrajinami, ki imajo cene pod bolj ali manj neposredno družbeno kontrolo.«

— In za konec — ali lahko rečete besedo ali dve o morebitnih dodatnih podražitvah v decembru in o politiki cen v letu 1982?

»Nekaj zahtevkov po višjih cenah smo prejeli in jih še bomo. Jasno pa je, da razen najnujnejših popravkov in uskladitev nekaterih cen v sindikatih ne bomo dajali soglasja za povišanje cen. Za politiko cen v prihodnjem letu pa lahko rečem, da bo zelo restriktivna. Cene naj bi se povečale za približno 15 odstotkov, pri čemer bo prišlo še do prenosa cen iz letošnjega leta za 5 odstotkov. Glede na razkorak v primarni delitvi dohodka bomo morali v okviru splošnih združenj v GZ Sloveniji opredeliti in uskladiti možne premike po podskupinah in skupinah dejavnosti. Prav gotovo pa bodo tako opredeljeno politiko cen morali spremljati tudi ustrezni ukrepi posojilno-denarne, devizne, davčne in carinske politike. Bolj angažirano in dosledneje bo treba izločati npr. vpliv rente in ostale vplive, ki niso rezultat združenega dela. Naj povem še to, da smo se v sindikatih odločili, da ne bomo sprejemali oblikovanja cen v gradbeništvu na podlagi indeksnih razmerij. Tudi gradbinci morajo upoštevati in uporabljati kriterije novega zakona o cenah! K stabilizaciji pa bomo v sindikatih prispevali največ, če bomo spodbujali in uveljavljali dohodkovne odnose v reprodukcijskih celotah.«

Emil Lah

Javna razprava

Naš delavec

Naš delavec, skupna revija slovenskih časnikov za delavce na začasnem delu v tujini. Tiskovni svet republiške konference socialistične zveze delovnega ljudstva, ki je poleg republiškega sveta zveze sindikatov Slovenije soustanovitelj revije Naš delavec, je sklenil, da da v javno razpravo vsebinska izhodišča radia in televizije ter časopisov, katerih ustanovitelj je. Pripombe pošljite na tiskovni svet RK SZDL, 61000 Ljubljana, Komenskega 7.

Skupna revija slovenskih časnikov za delavce na začasnem delu v tujini Naš delavec stopa z novoletno številko v četrto leto izhajanja. Naš delavec je priloga slovenskih časnikov in revij, ki jih imajo naročene naši ljudje na začasnem delu v tujini. Njegova naloga je dodatno obveščanje rojakov o bistvenih dogajanjih in prizadevanjih v SR Sloveniji in SFR Jugoslaviji, krepitev vezi in pripadnosti rojakov z domovino, hkrati pa pospeševanje stikov in povezovanje med našimi ljudmi v tujini in različnih oblik njihovega samoorganiziranja. Revija je zasnovana tako, da ne podira sedanjega sistema obveščanja naših delavcev na začasnem delu v tujini, temveč ga dopolnjuje in izpopolnjuje. Naš delavec je politični mesečnik, grajen in urejevan na temeljnih izhodiščih in politiki obeh ustanoviteljev skupne revije socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije in zveze sindikatov Slovenije do delavcev, začasno zaposlenih v tujini.

V skladu s temi temeljnimi izhodišči je vsebina Našega delavca razporejena na 4 tematska področja:

— na poročanje o pomembnejših dogajanjih v naši ožji in širši domovini, med zamejskimi Slovenci in o naših odnosih s tujino,

— na informacije, za katere imajo naši delavci na začasnem delu v tujini specifičen interes (zdravstveno in pokojninsko zavarovanje, carina, zaposlovanje ipd.),

— na poročanje o življenju in delu naših ljudi v tujini ter dejavnosti njihovih klubov in društev,

— na obravnavanje zanimivosti, ki zadevajo dom in družino, literaturo, šport, humor ipd.

Pri uresničevanju zasnove si uredniški odbor prizadeva, da je Naš delavec čim trdnejši most med delom in hotenji domovine in med delom in hotenji naših ljudi na začasnem delu v tujini oziroma nekakšna relejna postaja med najvažnejšimi slovenskimi dejavniki — socialistično zvezo, sindikati, zvezo komunistov itd. — in rojaki ter njihovimi klubi in društvi. Pri tem se uredniški odbor tesno opira na slovenske novinarske hiše in sodeluje z drugimi pristojnimi slovenskimi dejavniki za obveščanje rojakov.

Kar zadeva prizadevanja uredniškega odbora Našega delavca, velja poudariti še nekaj: ob upoštevanju dejstva, da so se rojaki med dolgoletnim bivanjem v tujini navadili na zahodnoevropski tisk, njegovo grafično podobo in kakovost, pa tudi na zvrsti novinarskega izražanja, prilagojene potrebam jedrnatega, hkrati pa zanimivega obveščanja, smo te navade upoštevali tudi pri grafičnem oblikovanju skupne revije in pri izbiri novinarskih zvrsti izražanja. Pri tem smo težili k temu, da po vsebinski plati Naš delavec zadrži najboljše značilnosti slovenskega novinarstva: objektivnost, odprtost vprašanj, brez lakiranja situacij in borbenost, kadar gre za ohranitev naših dosežkov in vrednot.

Decembra leta 1978, ko je izšla vzorčna številka Našega delavca, je bilo z Rodno grudo vred 6500 naročnikov slovenskega tiska v tujini, ki so dobivali Našega delavca kot prilogo k naročenemu časniku, 6000 izvodov smo razdelili klubom, diplomatskokonzularnim predstavništvom in kulturnoinformacijskim centrom, 7000 so jih dobila predstavništva Ljubljanske banke v tujini, 500 izvodov smo arhivirali v uredništvu in jih čez leto razdelili na srečanjih, seminarjih in pogovorih z našimi delavci na začasnem delu v tujini. V prvem letu izhajanja se je število naročnikov Našega delavca v tujini povečalo na 11800 oziroma za 82 odstotkov. Po podatkih, ki so nam na voljo, pa je bilo septembra letos naročnikov slovenskega tiska še enkrat več kot pred izhajanjem skupne revije Naš delavec. Novi naročniki izhajajo predvsem s seznama prejemnikov brezplačnih izvodov skupne revije, ki nam ga je poslala Ljubljanska banka, število izvodov revije (6000), ki smo jih prvič poslali klubom, diplomatskokonzularnim predstavništvom in kulturnoinformacijskim centrom, pa se je zmanjšalo na 5 izvodov na naslovnika oziroma skupaj na 1000 izvodov. V uredništvu menimo, da je naklada 20 tisoč izvodov Našega delavca pravšnja, saj je od 75 tisoč naših ljudi na tujem zaposlenih kakih 40 tisoč, Našega delavca pa dobiva 20 tisoč družin. Po naših ocenah bi bilo teoretično moč naklado dvigniti za kvečjemu 5000 izvodov, če bi vse slovenske družine naročile Našega delavca, česar pa seveda ni mogoče pričakovati.

Ves čas izhajanja Našega delavca je prisotna misel, da bi začel izhajati 14-dnevno, vendar je uredniški odbor to zamisel na pobudo koordinacijskega odbora za vprašanja naših delavcev na začasnem delu v tujini in sekretariata tiskovnega sveta RK SZDL zaradi splošnih stabilizacijskih prizadevanj družbe tudi v prihodnjem letu žal kot nestvarno zavrnil.

Ker bo revija z novim letom stopila šele v četrto leto izhajanja, njen obseg, oblika in pogostnost izhajanja pa ostajajo nespremenjeni, uredništvo tudi ne predvideva, razen manjših sprememb, nobenih večjih posegov v temeljno vsebinsko zasnovo revije. Nekatere rubrike bodo krajše, druge razširjene, serije člankov, ki so zaključene, pa se bodo nadaljevale z novimi temami, vse v skladu s priporočili obeh ustanoviteljev, pogovorov z rojaki na seminarjih, ankete RTV med našimi delavci na začasnem delu v tujini in s pobudami iz skoraj 700 pisem, ki jih je letos dobilo uredništvo.

V treh letih izhajanja smo v Našem delavcu predstavili vse občine, iz katerih je največ delavcev na začasnem delu v tujini, v rubriki za pridne roke smo izčrpali nasvete za folklorno dejavnost naših društev, zato se bomo na pobudo naših društev v prihodnjem letu obrnili še k razlagi osnutkov predlogov za kulturno delo društev ter slovenski narodni pesmi.

Skupna revija slovenskih časnikov za delavce na začasnem delu v tujini Naš delavec naj bi prihodnje leto izhajala z enako zasnovo, v enakem obsegu ter enaki obliki in nakladi kot doslej.

naš delavec

Rojaki!

Tudi letos bo uredništvo Našega delavca pripravilo novoletni pogovor, ki se ga bodo udeležili naši svetovalci za zdravstvenosocialna in pokojninska vprašanja, šolanje in zaposlovanje. Pogovor bo v ponedeljek, 28. decembra, od 8. do 18. ure v Klubu delegatov v Ljubljani, Puharjeva 7. Vabljeni!

Ob presoji uresničevanja vsebinske zasnove našega časnika

Krepiti vlogo Delavske enotnosti

V minulih dneh se je zvrstilo nekaj sestankov, ki so bili namenjeni kritični presoji uresničevanja vsebinske zasnove našega časnika ter uredniške politike. Poleg razprav v kolektivu, kjer smo zelo samokritično ocenili naše delo, je o Delavski enotnosti spregovoril tudi odbor za politično propagando in obveščanje, naš založniški svet in na zadnji seji tudi P RS ZSS. Resda je povsod stekla beseda tudi o naši založniški dejavnosti, o gospodarjenju v temeljni organizaciji in drugih spletih vprašanj, s katerimi se srečujemo pri našem delu, pa je bilo težišče vendarle na časniku, njegovi vsebini, naših spodrsljajih in uspehih, in še zlasti o poteh, kako Delavsko enotnost še bolj približati bralcem, članom zveze sindikatov in drugim občanom, kako oblikovati njeno vsebino, da bo bolj odražala zahteve članstva, da bo pisala o tistih pomembnih in manj pomembnih vprašanjih, ki zadevajo delovnega človeka, njegovo delo in življenje.

Poudarimo naj v strnjeni obliki naslednje misli razpravljalcev: »V minulih dveh letih je časopisna dejavnost Delavske enostnosti, predvsem pa časnik DE, doživela številne spremembe po vsebinski in oblikovni plati.« Našim bralcem so te spremembe znane. Zato tokrat o njih ne bi pisali. Toda dodajmo oceno založniškega sveta in predsedstva, da je časnik okrepil svojo vlogo pri oblikovanju mnenja in akcijskega spodbujanja dela v Zvezi sindikatov. Vse bolj postaja tribuna, kjer delavci, sindikalni aktivisti in samoupravljalci povedo svoja mnenja, stališča, opažanja, predloge in dileme ter ponujajo rešitve za izhod iz posameznih zagat v vsakdanjem samoupravnem življenju.

Bolj delavski, bolj polemičen

Toda, ali smo na tem področju storili dovolj? Ne. Tega se sami zavedamo, po svoje pa je na to opozorilo tudi predsedstvo RS ZSS, kjer so menili, da mora biti še bolj delavski, bolj polemičen in obravnavati vse, tudi na videz drobna človeška vprašanja, ki se pojavljajo zlasti na socialnem področju in povzročajo napetosti, konflikte — samoupravne in medčloveške. In prav tem vprašanjem bomo morali bolj tenkočutno prisluhniti, zapisovati mnenja in brez strahu povedati resnico. Naj bo še tako kruta, do nje se moramo dokopati, odlušči z njenega obraza polresnice in zavajanja. Sami tega ne bomo zmogli, ampak le v sodelovanju z delavci in občani v vseh temeljnih samoupravnih okoljih, z vodstvi samoupravnih organov in vodstvi družbenopolitičnih organizacij.

Sape nam zmanjkuje še na dveh pomembnih področjih družbenega življenja. Mislimo na družbenoekonomske odnose v celoti in na delegatsko odločanje. Res je, da smo v časniku storili pomemben korak na straneh »v središču pozornosti«, pri vsakdanjem delu se trudimo, da bi sledili zahtevam delavcev pri odločanju o pogojih in sadovih svojega dela, o presežni vrednosti dela prek delegatskega sistema. Toda premalo. Včasih nas »zmeljejo« dnevne zahteve, seje in poročila z njih. Razmišljamo o tem, kako bi »časniku dali še več življenja«, kako bi čvrsteje in učinkoviteje organizirali to delo.

V zadnjem času nam je uspelo pretrgati z ustaljeno prakso, da se o vsebini časnika pogovarjamo iz tedna v teden. Trudimo se dolgoroč neje načrtovati posamezne večje sestavke, vendar pri tem vselej ne uspemo. Včasih zaostajamo za sindikalno akcijo, namesto da bi šli z njo v korak ali pa bi jo s svojim pisanjem spodbudili. Na tem področju se bomo v prihodnje bolj potrudili.

V zadnjem času smo se dogovorili tudi za temeljitejše spremljanje dogajanj in dogodkov po posameznih območjih. Mnogo bolj moramo v naše delo vključiti tudi novinarje iz organizacij združenega dela in druge delavce, ki so vešči peresa. Pri tem pa ne zanemarjamo tudi dejavnosti sindikatov dejavnosti, ki imajo v Zvezi sindikatov zelo pomembno vlogo.

Priznanje, ki zavezuje

Za nas, delavce pri časniku, je ocena, ki smo jo slišali na seji založniškega sveta in predsedstva RS ZSS, da je v uredništvu dovolj ustvarjalnih sil in hotenj za boljšo vsebinsko in oblikovno podobo časnika, veliko priznanje. Neskromno lahko rečemo, da to kažejo tudi sadovi našega dela in odzivi naših bralcev, in ker smo, po oceni, vpeti v samo družbeno dogajanje pri nas. To nas kajpak zavezuje za še večjo ustvarjalnost. Na doseženih uspehih ne mislimo počivati, temveč naš časnik še bolj odpreti za demokratičen dialog, za spodbujanje vseh, da bi delavci sami utrjevali svoj položaj v gospodarstvu in družbi, da bi odločali o vsem, kar zadeva njihovo življenje in delo.

Razmisliti moramo tudi o Sindikalnem poročevalcu in o drugih prilogah našega časnika. Postati morajo v večji meri orodje sindikalnih aktivistov pri njihovem vsakodnevnem političnem delu. Zato je treba priloge načrtneje urejati.

Predvsem pa moramo v našem zapisu opozoriti tudi na zahtevo predsedstva, da je treba ob večji odgovornosti uredništva za izboljševanje vsebine in učinkovitosti obveščanja poudariti tudi odgovornost vseh članov, zlasti pa nosilcev posameznih funkcij pri ustvarjalnem deležu na straneh našega časnika, glasila Zveze sindikatov Slovenije. To tembolj zato, ker obveščanje ni le nujna sestavina odločanja, temveč tudi sodobna družbenopolitična akcija, kar je potrebno upoštevati pri načrtovanju, kakor tudi pri izpeljavi posameznih akcij. Dodajmo še, da smo veseli sklepa, da bodo v telesih občinskih svetov spregovorili o obveščanju in vlogi našega časnika pri tem. Vsaka kritična beseda, vsak predlog in sodelovanje nam bo dobrodošlo. Samo na ta način bo naš časnik še bolj tvorno vključen v aktualna družbenopolitična dogajanja, bo njih odsev in resnična tribuna za izmenjavo mišljenj. Zavedamo se, da v sedanjih zapletenih družbenih razmerah morda včasih preveč »črno obravnavamo« številke, vendar počenjamo vse to z veliko večjo odgovornostjo kot v časih lagodnosti. Pri tem pa so nam lahko le v pomoč stališča organov zveze sindikatov, našega založniškega sveta in še posebej mnenja bralcev. Našo pot bomo torej nadaljevali po začrtani smeri!

Marjan Horvat

S seje založniškega sveta Delavske enotnosti.

Stabilizacija in mi

Inovatorstvo na družbenem tnalu

Ljudski rek, da je starega konja težko navaditi vprege, se v teh stabilizacijskih dneh iz dneva v dan potrjuje. Skoraj se bo izteklo leto stabilizacije, izkupička pa ne gre ravno prehvaliti.

Gospodarstveniki prisegajo, da je rešitev na dlani: omejevanje investicij, vsaj za odstotek povečati produktivnost, zmanjšati porabo in bomo spet lahko v galop drveli.

Oni, manj lepogledi, tudi ti nimajo oprijemljivih in verjetnih ali vsaj zaupanja vrednih izračunov, pravijo, da zadeva le ni tako enostavna. Da se bo treba le zresniti, več delati in se manj zapravljivo vesti, predvsem pa se soočiti s tujim trgom.

Prvi in drugi imajo v nečem skupni recept. To je v povečanju produktivnosti. Znano je, da v Jugoslaviji delamo pol manj kot trdimo. In da bi se, če bi samo eno uro več delali, »čez noč« rešili glavnine bremen, ki so se tako »nenadoma« zgrnila na naša razvajena ramena.

Tudi v svetu je storilnost osnova uspeha. Toda v svetu ne merijo storilnosti s fizičnim uspehom dela, kajti delavec, ki slabo dela ali »proizvaja izmeček«, povzroča več škode, kot če bi ne delal. Zato že nekaj let v tem istem svetu vlagajo velike napore v izboljšave obstoječe tehnologije.

V inovatorstvo.

Trdijo in dokazujejo, da je ni in je še ne bo tako izdelane tehnologije, ki je ne bi bilo moč še izboljšati. Zato namenjajo ogromno časa, denarja in dela raziskovalni dejavnosti, inovatorstvu ter tehničnim izboljšavam.

Do tu je vse znano.

Ne vemo pa, kako tem rečem strežemo mi, ki smo že pred leti izgubili sapo v neusmiljeni dirki tehnološkega napredka. Pred petimi leti smo ožarjeni v obraz oznanili, da smo končno v SR Sloveniji podpisali družbeni dogovor o tej zadevi.

Sindikati so med desetinami nalog sprejeli še eno, to, da bodo spodbujali negovali in razvijali napredek tehnične, tehnološke raziskovalne in druge dejavnosti, ki z vključevanjem lastnega znanja prispevajo k povečanju produktivnosti.

V teh petih letih smo se dokopali tudi do nekaterih številk. Po številu prijavljenih patentov smo na zadnjem mestu v Evropi. Celo za Albanijo. Po številu inovatorjev prav tako. Po vrednosti inovatorstva ne dosegamo niti promile v vrednosti proizvodnje...

Navedeno kaže, da smo narod, ki mu je um okrnel.

Mar res?

Vsakdanja praksa kaže prav nasprotno. Ni ga namreč zakona, dogovora ali sklepa, ki ga ne bi znali in zmogli — izigrati. Naši strokovnjaki so izven meja in na simpozijih ali kongresih doma, dosegli slavo in izredno ceno. Naši delavci so zunaj med najboljšimi, skoraj vsak tretji je inovator...

O, tudi doma so izjeme. Izjeme, ki potrjujejo pravilo. Trenutno vodi kolektiv Tovarne stikalnih naprav iz Maribora, kjer je število inovatorjev in inovatorstva v teh letih preraslo evropsko raven in kjer tudi zaradi tega že skoraj tri četrtine proizvodnje sloni na bogatitvi tehnologije, ki jo potem tako obogateno z znanjem, prodajajo naprej. Sledijo železarne, Litostroj, Iskra, Krka, Lek, praviloma kolektivi, ki so svojo tehnologijo gradili na lastnem znanju. In kje so ostali? V temi. Po neki anketi odbora, ki deluje pri republiških sindikatih, je moč sklepati, da smo še vedno na začetku poti. V anketo so namreč vključili 60 občinskih sindikalnih svetov, od katerih jih ima le tretjina odbore za inventivno in raziskovalno dejavnost. Ob tem ostaja ob strani vprašanje, kako in kaj sploh dela teh 19! Toda anketa je tudi pokazala, da ima več kot 800 delovnih organizacij sprejete samoupravne sporazume in pravilnike o tej dejavnosti in šele v vsaki dvajseti organizirano to dejavnost. V republiki naj bi bilo okrog 3.500 inovatorjev, kar bi bilo komaj pol odstotka glede na število vseh zaposlenih (v zahodnem svetu štirje inovatorji na sto zaposlenih) in ena novost na enega inovatorja, ali med tri in štiri tisoč registriranimi novostmi na leto. V povprečju je bila vrednost teh inovacij majhna, toda med njimi niso redke tiste, ki presegajo 20, 30 in celo 40 milijonov dinarjev!

Vzemimo primer celjskega območja. V Celju so v zadnjih letih zaposlili pet delavcev, ki se izključno ukvarjajo s to stvarjo. Zdaj ugotavljajo, da je inovatorstvo dobilo — krila. V tej občini so z inovatorstvom, tehničnimi in drugimi izboljšavami dosegli vrednost 70 milijonov dinarjev, kar predstavlja 0,6 odstotka družbenega proizvoda ali ob 2,5 odstotni načrtovani rasti skoraj 1,5 odstotka rasti družbenega proizvoda! Pojdimo še malo naprej. V Železarni Štore, kjer to dejavnost že nekaj let uspešno negujejo in nagrajujejo, so lani na ta način pridobili več, kot je znašala vsa akumulacija. V prvih devetih mesecih letošnjega leta kar 42 milijonov dinarjev...

V svetu in nekateri tudi pri nas poudarjajo in dokazujejo, da je ta dejavnost edina rešitev za povečanje produktivnosti in najcenejša investicija, saj skorajda ne zahteva naložb, dobički pa so neprimerljivi. Odškodnine oziroma nadomestila ne dosegajo niti polovice vrednosti, ki jih je predlagal sindikat, vrednost, dohodek pa je na območju republike že presegel 800 milijonov dinarjev!

Zakaj torej ne bi za stabilizacijo delali manj, lažje, toda bolje! Že navedeni primeri kažejo, kolikšne rezerve imamo pri tem. Raje ne poskušajmo izračunati, kaj bi se zgodilo, če bi se v svoji okrneli mojstrski, zdaj, resnici na ljubo, že inženirski miselnosti, zdramili v še preostalih 40 občinah, nekaj sto delovnih organizacijah in v vseh, ki zaposlujejo več kot 500 delavcev, zaposlili posebnega strokovnjaka ali kot je zmenjeno, ustanovili svoj inštitut za razvoj in inovatorstvo...

Ali pa smo narod, ki mu je um okrnel?

Janez Sever

29 let redne zbirke Prešernove družbe

Knjižni dar leta '81

Vsako leto pred obletnico Prešernovega rojstva — 3. decembra, izda Prešernova družba svojo redno letno zbirko knjig. V njej je koledar za naslednje leto, ki vsebuje koledarski del, krajše literarne prispevke in aktualne članke. V koledarju letošnje zbirke, torej koledarju za leto 1982, na primer Vlado Šlamberger opisuje razmere na Kosovu, Jože Smole podobo današnjega nemirnega sveta, France Adamič spomine na brata Louisa Adamiča itd.

Koledar in knjige so napisane razumljivo in namenjene širokemu krogu bralcev, vendar iz leta v leto ohranjajo visoko literarno umetniško vrednost.

Letošnja novost je zgodovinski zapis Po jamborni cesti... v mesto na peklu, ki govori o naši pripadnosti morju in kaže, da smo se v zgodovini Slovenci dejavno vključevali v pomorsko gospodarstvo.

Zbirka izhaja z veliko družbeno podporo, v nakladi 25.000 izvodov. Večino sredstev prispeva Kulturna skupnost Slovenije, velik del pa organizacije združenega dela neposredno. Vsi prispevki so namenjeni

PREŠERNOVA DRUŽBA · LJUBLJANA ·

pocenitvi knjig, saj so stroški režije minimalni, sredstev za reklamo pa ni, zato je tudi cena zbirke dostopna slehernemu bralcu.

Prešernovo družbo je ustanovil leta 1953 Republiški odbor Osvobodilne fronte, po občinah pa so oblikovali občinske odbore Prešernove družbe, da bi širili dobro knjigo med ljudmi. To nalogo opravlja ta kulturna delovna skupnost ob pomoči prizadevnih poverjenikov, teh je v Sloveniji okoli 600, in kulturno osveščenih posameznikov, ki se trudijo, da bi prišle knjige Prešernove družbe v prave roke. Pri izvrševanju kulturnega poslanstva ji pomagajo predvsem socialistična zveza, sindikati in kulturne skupnosti. Skupna naloga vseh je, da bi razširili mrežo poverjenikov in na ta način povečali število naročnikov, izbrali najustreznejši način dela in pester izbor knjig. Lani so na primer s pomočjo osnovnih organizacij sindikata v Lenartu dobili poverjenike skoraj v vseh organizacijah združenega dela in občutno povečali število naročnikov. Širjenje knjig prek poverjenikov pa predstavlja tudi najkrajšo pot od avtorja do naročnika in tudi neposrednejši stik med avtorjem in bralci, saj poverjeniki poleg naročil zbirajo tudi želje bralcev, ki so podlaga za sestavo programov knjižnih zbirk.

Letos je Prešernova družba izdala:
Prešernov koledar 1982
France Bevk
Pod Osojnikom, roman
Miroslav Pahor s sodelovanjem Ilonke Hajnal
Po jamborni cesti.. v mesto na peklu, zgodovinski zapis
Andreja Grum
Hitro pripravljene jedi, priročnik

25 LET KRVODAJALSTVA

OBVESTILO

Rdeči križ Slovenije vabi občane in delovne ljudi, da se v čim večjem številu udeleže krvodajalske akcije. Prijave sprejema občinski odbor Rdečega križa, v delovnih organizacijah pa aktivist RK, odgovoren za krvodajalstvo.
Dajanje krvi je odraz humanosti in solidarnosti, zato pričakujemo na krvodajalski akciji vse zdrave občane in delovne ljudi.

DECEMBER 1981

BLED — 7., 8., 9., 10.
BOHINJSKA BISTRICA — 11.
KROPA — 15.
ŽALEC — 16.
LENDAVA — 17., 18.
KAMNIK — 22.
LJUBLJANA-BEŽIGRAD — 23.
LJUBLJANA-V.-RUDNIK — 24.
LJUBLJANA-CENTER — 25.
LJUBLJANA-M.-POLJE — 29.
LJUBLJANA-ŠIŠKA — 30.
LJUBLJANA-MESTO — 31.

RDEČI KRIŽ SLOVENIJE

Pogovor z Jožetom Trobcem, avtorjem maskote olimpijskih iger v Sarajevu

Umetnik s šestilom in ravnilom

O Jožetu Trobcu smo pred časom veliko slišali in brali, zlasti po tem, ko je zmagal na natečaju za maskoto olimpijskih iger Sarajevo 84 s svojim »Jahorinkom« ali »Vučkom«, kot so volka kasneje uradno poimenovali. Naj le na kratko osvežimo, da se je Jože Trobec, akademski slikar iz Kranja, na natečaj prijavil čisto slučajno in v zadnjem trenutku poslal stilizirano podobo volka, ki ga je v osnutku pripravljal za otroško pobarvanko. Od 836 predlogov za maskoto je strokovna komisija izbrala najprej šest najboljših predlogov in jih objavila v časopisih, bralci pa so se z glasovnicami odločali zanje. Tako je volk dobil največ glasov in bil seveda izbran, Jože Trobec pa postal skoraj čez noč popularen.

Iz pogovora pa je bilo moč razbrati, da mu slava »ni udarila v glavo«, da ostaja skromen Kranjčan, ki opravlja svoje delo oblikovalca pri Poslovnoprireditvenem centru Gorenjski sejem, snuje in oblikuje naprej in ima pred seboj še precej neuresničenih zamisli. Po osnovni šoli je končal šolo za oblikovanje, leta 1970 pa diplomiral na likovni akademiji v Ljubljani. Zaposlil se je v Iskri, na oddelku za grafično oblikovanje. Od tam poznamo njegovo reklamo za »klip-klap« orodja, »Micko« za male gospodinjske stroje, zagrebški list Studio pa je dalj časa objavljal barvne karikature naših estradnih umetnikov. Čeprav je oblikovanje njegovo redno delo in tudi hobi, Jože Trobec pravi, da bi bil najraje slikar. Svoje likovne stvaritve je že predstavil na samostojni razstavi, sodeloval pa je tudi na 25 skupinskih razstavah, ki jih je

pripravilo društvo likovnih umetnikov Gorenjske.

Slava pa kljub temu vpliva nanj in kot pravi, ima v zadnjem času veliko dela, da mu za slikanje ostaja vse manj časa. Stilizacija risb, zlasti živali, ki ga že od nekdaj privlači, mu nudi precej izraznih možnosti. Prav »Jahorinko« mu je dal veliko spodbudo in pogum, da bo uspešno posegel tudi na področje stilizirane ilustracije in dokazal, da je slikar s šestilom in ravnilom lahko tudi umetnik.

Medtem se stvari v Sarajevu odvijajo naprej. Maskota naj bi poleg prijetnega obeležja in spomina na olimpiado prinašala predvsem finančne učinke, ki jih v zdajšnjih razmerah ne gre zanemarjati. V olimpijskem komiteju pravijo, da je bil »Vučko« zadetek v polno in se za odkup licence zanimajo že mnoge države. Jože Trobec je izdelal tudi vse piktograme (volk kot smučar, drsalec, hokejist...), pripravili so osnutke plakatov, značk, obeskov, lutk, torej inačic maskote, ki bo ob olimpijskih igrah in po njih ponesla v svet ne samo spomin na športna dogajanja, ampak, kot si je zamislil njen avtor, tudi simbolizirala našo trdnost in vztrajnost.

Sonja Seljak

Elza Ban, dobitnica bronaste plakete Boris Kidrič

Dokumentarec, ta nekaj velja!

Nenavadno je, da se nekdo, ki ima takorekoč od malega v rokah fotoaparat, začne resneje ukvarjati s to dejavnostjo šele pri petdesetih letih. Zlasti velja to za Elzo Ban, članico mariborskega Foto-kino kluba, dobitnico vrste priznanj za svoje amaterske stvaritve na celuloidnem traku, med njimi naziva »kandidata za mojstra filma«, bronaste plakete Boris Kidrič in vrste priznanj na festivalih amaterskega filma. Elza Ban je rasla v družini z bogato fotografsko tradicijo: njen oče je bil poklicni fotograf, zato se je že v rani mladosti seznanila s skrivnostno »črno škatlico«, od šolskih let dalje pa, kot je pripovedovala, nikoli ni bila brez fotoaparata.

»Zaradi doraščajočih otrok, družine in službe se nikdar prej nisem mogla posvetiti fotografiranju, kot bi se rada. Ko pa so otroci odrasli in ko sem šla v pokoj, sem svojim hotenjem dala prosto pot,« je pripovedovala Elza Ban. »S prijateljem sem pred desetimi leti »zašla« v kinoklub, poskusila s filmsko kamero in se zaljubila vanjo. Takoj sem se lotila snemanj in to celovitih filmov, z zvočno opremo, jih sama montirala in tako naprej.«

Da ji kamera ni bila samo nova igračka, je dokazala s filmom

»Pri zobozdravniku«, za katerega je leta 1972 dobila nagrado na festivalu amaterskega filma.

»Film je obšel menda vso Jugoslavijo,« se spominja Elza Ban. »Posnela sem ga pri hčerki, zobozdravnici, glavni igralec v tem kratkem dokumentarcu pa je bil kar moj vnuk. Fantek je bil sila simpatičen in menda je bilo prav to gledalcem tako všeč...«

Ali je takšen klub »sam sebi namen«, ali pa ima lahko od te dejavnosti korist tudi družbena skupnost, smo malce netaktno pobarali.

»Družba bi lahko imela korist, če bi jo le hotela imeti. Toda na mariborski občinski skupščini leži pri »protokolu« 16 naših filmov, dokumentarcev, ki smo jih posneli ob pomembnih dogodkih v Mariboru prav po naročilu te organizacije. Med njimi so trije filmi na temo Bratstvo in enotnost, film o Mariboru itd. Toda teh filmov nikdar nikjer ne pokažejo... Snemala sem tudi filme o starih ljudskih običajih (gozdarskih navadah) itd. Torej naše amatersko prizadevanje ni le peščici ljudi v veselje.«

Elza Ban je dobila med priznanji tudi bronasto plaketo Boris Kidrič. Menda zato, je dejala, ker je v klubu zelo aktivno delala, ne le kot ustvarjalka filmov. Klub so, kot pravi, tudi v težkih časih, ko ni bilo sredstev, nosili na plečih predvsem trije zagnanci, nekdanji predsednik Edi Malekovič, Rudi Jakl in ona (vse ta leta edina aktivna ženska v klubu, čeprav ni bila edina članica). Zdaj je v klubu spet skupinica mladih, ki imajo voljo do dela, ne le snemalnega.

»Kako pa je v zadnjem času, spričo uvoznih omejitev in podražitev materiala...?« smo povrtali.

»Težko. Zaradi stabilizacije nam primanjkuje tudi naročil. Zato se vse bolj usmerjamo v fotografiranje, ki je seveda cenejše od filmanja.«

Ali je kdaj pomislila, da bi postala poklicna snemalka?

Elza Ban je odločno odklonila takšno možnost: »Kot profesionalka bi vložila v film mnogo manj sebe. Pri amaterskem filmu si od začetka do konca zraven, v vsako stopnjo nastajanja filma vtkeš del sebe.« — Tudi ne čuti nikakršnega nagnjenja do igranega in animiranega filma. Dokumentarec, to da. To ima v njenih očeh pravo in edino veljavo.

Boris Rugelj

Spominsko obeležje padlim skojevcem v Slovenj Gradcu

Granit — simbol neomajnosti

V osnovni organizaciji ZSMS »Karel Rotovnik-Gojko« so se odločili, da bodo postavili spomenik padlim skojevcem v Slovenj Gradcu. Skojevska organizacija je delovala v Mislinjski dolini še pred okupacijo in se pripravljala za prevzem odgovornih nalog v boju proti sovražniku.

Ivan Špolad, predsednik organizacije ZZB NOV v Slovenj Gradcu je povedal, da so mladi sami dali pobudo za postavitev spominskega obeležja, da bi ohranili revolucionarne tradicije, dolžnost borcev in aktivistov pa je, da jih v teh prizadevanjih podprejo in svoje izkušnje prenesejo na mladi rod.

Spomenik, ki bo zgrajen iz lesa in pohorskega granita, bo simboliziral trdnost in odločenost braniti pridobitve NOB in socialistične revolucije. Obdajalo ga bo 88 sadik vrtnic — v spomin na tovariša Tita.

A. A.

Ob koncu novembra je založba Delavske enotnosti v Ptuju predstavila knjigo fotografij Stojana Kerblerja z naslovom Haloški človek. O knjigi in avtorju je govoril Boštjan Pirc, predsednik odbora za obveščanje in politično propagando RS ZSS. Predsednik slovenskih sindikatov Vinko Hafner pa je ob tej priložnosti dejal, da je Delavska enotnost s svojo založniško politiko na pravi poti, saj išče nove oblike podajanja umetnosti. To je druga knjiga slik naše založbe, pred tem je že izdala zbirko fotografij Toneta Stojka.

Slika: Martin Ozmec

DE Delavska enotnost, Ljubljana

STOJAN KERBLER

HALOŠKI ČLOVEK

knjiga fotografij

Izdala Delavska enotnost, Ljubljana, oktober 1981
Format knjige 24x26 cm, offset tisk, plastificiran ovitek, 80 strani, 66 umetniških fotografij, podatki o avtorju
Spremno besedo je napisal Aleksander Bassin
Besedilo je v slovenskem, srbohrvaškem in angleškem jeziku
Knjigo lahko naročite na naslov: Delavska enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, ali knjigarna DE, Ljubljana, Tavčarjeva 5
Cena knjige 300 dinarjev
Fotoklubi imajo pri skupinskih naročilih (več kot 5 izvodov) 15-odstoten popust

NAROČILNICA

Pri Delavski enotnosti, Ljubljana, Dalmatinova 4, nepreklicno naročamo ..... izvod(ov) knjige S. Kerblerja: HALOŠKI ČLOVEK.

Naročeno nam pošljite na naslov: .....

.....

Ulica, poštna št., kraj: .....

Ime in priimek podpisnika: .....

.....

Datum naročila: .....

Račun bomo poravnali v zakonitem roku.

(žig) .....
(podpis pooblaščene osebe)

Koordinacijski odbor sveta ZSJ za inovacije, na podlagi sklepa sveta ZSJ z dne 30. septembra 1980, razpisuje

NAGRADNI NATEČAJ
za inovacije na področju zboljševanja delovnih razmer in humanizacije dela

Nagrade za leto 1982 bodo podelili ob 1. maju — prazniku dela, in sicer:

— dve prvi nagradi po 30.000 dinarjev
— dve drugi nagradi po 20.000 dinarjev
— dve tretji nagradi po 10.000 dinarjev

Natečaja se lahko udeleže vsi delavci, katerih inovacije izpolnjujejo naslednje pogoje:

— izboljšujejo delovne razmere,
— zmanjšujejo težke posledice poškodb pri delu,
— humanizirajo delo,
— povečujejo varnost delavcev pri delu,
— zmanjšujejo invalidnost delavcev,
— odpravljajo vzroke za bolezni delavcev,
— odpravljajo ali bistveno zmanjšujejo poklicne bolezni,
— odpravljajo vzroke, ki kvarno vplivajo na delovne razmere,
— zmanjšujejo ali odpravljajo možnosti poškodb pri delu,
— zmanjšujejo število beneficiranih delovnih mest,
— prispevajo k večji delovni storilnosti delavcev,
— povečujejo produktivnost in dohodek.

Prijavljene inovacije s področja izboljševanja delovnih razmer in humanizacije dela morajo vsebovati:

a) prijavo in opis inovacije s potrdilom o stopnji uporabnosti,
b) dokaz oziroma obrazložitev učinka inovacije glede na kriterije natečaja, pri čemer naj bo najvažnejše zdravje delavcev in izboljševanje delovnih razmer,
c) obrazložitev in dokaz ekonomskih in drugih učinkov,
d) sklep ustreznega organa o vrednosti inovacije oziroma izboljšave,
e) priporočilo osnovne organizacije zveze sindikatov,
f) naslov avtorja.

Pri ocenjevanju bodo imele prednost tiste inovacije, ki so že uveljavljene v praksi.

Prijave sprejemajo od objave natečaja do 1. marca 1982.

Prijave pošljite svetu Zveze sindikatov Jugoslavije — Koordinacijskemu odboru za inovacije, Beograd, Trg Marksa in Engelsa 5.

Podrobnejša obvestila o natečaju lahko dobite po telefonu: (011) 330-481 int. 313; 334-496.

Koordinacijski odbor sveta ZSJ za inovacije

OD ME VI

Bridke resnice o slovenskem gradbeništvu

Odgovor na članek v 43. številki Delavske enotnosti

Polemičnih, izzivajočih, a hkrati tudi argumentiranih zapisov o aktualnih družbenih vprašanjih, je v našem časopisju nasploh premalo, zato v načelu podpiramo način, ki ga je ubrala skupina novinarjev Delavske enotnosti pri razgrinjanju »bridkih resnic o slovenskem gradbeništvu«. Škoda je le, da so se ugotavljanja »resnic« lotili preveč površno, neargumentirano in neangažirano, sicer bi lahko s svojim prispevkom dali večji ustvarjalni delež k razčiščevanju zapletov okrog praktičnega uresničevanja stališč in usmeritev problemske konference o gradbeništvu. Smo za odkrit, demokratičen dialog, za polemiko, toda ali jo je res treba izzivati z navajanjem nepreverjenih »dejstev« in celo neresnic? Pri tem si avtorji »Bridkih resnic o slovenskem gradbeništvu« pač naj sami izprašajo vest, čemu in s kakšnimi nameni so se tako enostransko in površno lotili obravnave resnih družbenih vprašanj.

Z odgovorom želimo razgrniti samo tista dejstva, ki zadevajo problematiko gradbeništva (v najširšem smislu te dejavnosti) v občini Murska Sobota in odnosa do delovne organizacije Konstruktor Maribor. Nepoučen bralec bi iz članka, o katerem je govor, namreč sklepal, da so družbenopolitične organizacije, komite občinske konference ZK in vodstva tozdov pobudniki dezintegracijskih teženj in odcepitve tozda Gradbeništvo Pomurje iz delovne organizacije Konstruktor Maribor. Gre za resne in hude obtožbe, zaradi katerih bi bilo treba postaviti vprašanje politične odgovornosti komiteja; če bi bile osnovane, seveda!

Avtorji »Bridkih resnic...« bi, če bi se zadeve lotili temeljiteje, lahko ugotovili, da je skupščina občine Murska Sobota že leta 1980 sprejela stališča, priporočila in sklepe o gradbeni dejavnosti v občini, s katerimi je želela spodbuditi samoupravne dejavnike, vodstva in druge subjektivne sile v organizacijah združenega dela s področja gradbeništva in drugih sorodnih dejavnosti k aktivnostim za tesnejšo medsebojno povezanost vseh dejavnikov, ki nastopajo v ponudbi gradbenih storitev. Ta stališča je skupščina občine sprejela na osnovi ugotovitev, da so gradbene in druge sorodne organizacije v občini med seboj nepovezane, njihova dejavnost razdrobljena, kadrovski, tehnični in drugi potenciali pa neusklajeni in zato neracionalno izkoriščeni. Da o kakšnih odnosih na osnovah skupnega prihodka med njimi sploh ne govorimo, čeprav so dane vse ekonomske, tehnične in druge osnove za to, da je možno v razmerah medsebojne povezanosti in soodvisnosti identificirati skupen rezultat dela oziroma reprodukcijsko celoto.

Tako prizadevanja za tesnejše povezovanje gradbeništva v občini niso rezultat samo stališč komiteja oziroma konference ZK, ampak gre predvsem za uresničevanje stališč skupščine občine, pa tudi politike ZK, s katero so skupščinska stališča v skladu. Predlagatelj skupščinskih stališč je bil njen izvršni svet, zato ne moremo razumeti, kako so se avtorji »Bridkih resnic...« dokopali do ugotovitve »ne le da se integraciji upirata dve mali delovni organizaciji, proti njej so tudi na občinskem izvršnem svetu...«. Res svojevrsten zaključek, skregan z logiko in resnico!

Razumemo pa, zakaj so »iskalci resnice« svoje ogorčenje zlili v glavnem na občinsko organizacijo ZK oziroma njeno vodstvo. Stališča skupščine občine se namreč dobro leto, odkar so bila sprejeta, niso niti začela uresničevati, zato je pač občinska konferenca ZK pozvala komuniste v gradbenih in drugih organizacijah, ki so s svojo dejavnostjo udeležene v izgradnji stanovanjskih, industrijskih in drugih objektov, da s svojo aktivnostjo znotraj samoupravnih, vodstvenih in političnih organov in organizacij v teh organizacijah-združenega dela zagotovijo uresničevanje stališč skupščine občine. Da smo pri tem najbrž ubrali dovolj demokratično pot, kažejo številne razprave, ki smo jih imeli v zainteresiranih organizacijah združenega dela ne samo med komunisti, ampak tudi v drugih strukturah in to preden je občinska konferenca ZK sprejemala stališča o uresničevanju gospodarske stabilizacije v gradbeništvu.

Glede »dezintegracijskih procesov z izrazito negativnim predznakom« pa za začetek citat iz stališč občinske konference ZK, sprejetih na seji dne 22. oktobra 1981: »Konferenca posebej poudarja, da se s čvrstejšo povezavo gradbenih organizacij v občini vsebinsko ne posega v povezovanje teh organizacij izven občine in da je z ustreznimi dogovori in sporazumi treba kvaliteto in obseg sodelovanja v širši družbeni skupnosti ne le zadržati na isti ravni, ampak ju še razširiti.«

Nismo torej proti povezovanju gradbeništva prek občinskih meja, res smo pa za to, da se najprej povežejo med seboj tiste gradbene in druge sorodne organizacije združenega dela, ki bi na osnovah objektivnih ekonomskih povezav laže uveljavile takšno delovno organizacijo, ki bo v smislu zakona o združenem delu resnično postala realizatorka skupnega rezultata dela s fazno proizvodnjo povezanih temeljnih organizacij in iz tega izvirajočih odnosov iz skupnega prihodka. Če je za uresničevanje teh ciljev treba kaj spremeniti tudi v sedanji organiziranosti delovne organizacije Konstruktor Maribor, se ni treba togo oklepati sedanjih organizacijskih oblik, ampak iskati konstruktivne rešitve v tej smeri, kako sedanje trhle povezave spraviti na višjo in kvalitetnejšo raven.

Občinska organizacija ZK in njeni organi pri tem ne ponujajo modela najustreznejše organiziranosti gradbeništva v občini in izven nje, ker je to stvar strokovnih študij, zavedamo pa se, da ni mogoče ostati pri sedanjem stanju, ko se v občini kar dvanajst organizacij združenega dela ukvarja z dejavnostjo, katere končni rezultati so stanovanjski, industrijski in drugi objekti, med seboj pa niso povezane in ne združujejo potencialov, ki bi jih v njihovem širšem družbenem interesu morale združevati. Saj smo prav gotovo vsi za to, da se stanovanjska in druga izgradnja poceni. Ali pa ne?

Za komite občinske konference ZKS Murska Sobota: sekretar
MARTIN HORVAT

Pozdravljamo vaš odgovor na naše pisanje, saj si kot novinarji — učenci samoupravne šole novinarstva, prizadevamo gojiti javen, pogumen in angažiran dialog, ki ga je po naši presoji v našem tisku še vse premalo. Upamo, da bomo tudi po tej poti spodbudili ljudi k večji aktivnosti v delegatskih telesih, da bi se razmere v gradbeništvu obrnile na bolje.

Če smo prav razumeli vaše misli, nam priznavate, da smo se polemično, izzivajoče, a hkrati argumentirano lotili obravnave razmer v pomurskem gradbeništvu. Ugotavljamo namreč, da so tudi pomurski gradbinci nepovezani in celo razcepljeni, kar v pismu priznavate. Razvidno je, da se strinjamo v oceni, da podjetniško zapiranje, stroškovni princip zidanja cen, slaba organizacija dela na gradbiščih, prešibka produktivnost dela itd., draži gradnjo objektov, kar ni niti v širšem družbenem interesu, niti v interesu občana kot bodočega nosilca stanovanjske pravice. Razhajamo pa se glede vprašanja, kdo je odgovoren za obstoječe slabosti in ravnanja, ki so v nasprotju z deklariranimi političnimi stališči in usmeritvami. Nesporno je, da so za neracionalno gradnjo odgovorni predvsem izvršni sveti in občinske skupščine, ki ne podpirajo delovanja ekonomskih zakonitosti, temveč zvečine bolj različne občinske in podjetniške interese. Tudi naš obisk pri vas je potrdil ugotovitve problemske konference ZK Slovenije o gradbeništvu, da žal tudi člani zveze komunistov ostajajo za plotovi podjetniških in lokalnih občinskih interesov in da tudi v vaši regiji ni prišlo do uveljavitve prave vsebine akcijskega povezovanja partijskih organizacij. Ker se razmere v slovenskem gradbeništvu že več let ne spremenijo — spomnimo naj samo na stališča skupščine SR Slovenije iz leta 1978 in usmeritve P CK ZKS iz leta 1979 — se postavlja tudi vprašanje politične odgovornosti komitejev občinskih konferenc.

Kot navajate, se vaša občinska konferenca, občinska skupščina in izvršni svet zavzemajo za čvrstejše povezovanje gradbenih organizacij in vseh dejavnosti v procesu gradnje, v občini in izven nje. Občinska skupščina je sprejela stališča, ki pa se po letu dni niso niti začela uresničevati. Kako torej razlagati vašo trditev, da ste v občini enotni pri uresničevanju koncepta povezovanja gradbincev? Čudite se ugotovitvi, da se povezovalnim težnjam »upirata dve mali delovni organizaciji, proti njej so tudi na občinskem izvršnem svetu«. Zaradi te zaključujete, da je naše ugotavljanje resnic preveč površno, neargumentirano, neangažirano, celo enostransko in površno. Ne omenjate pa, da so to resnice, ki so jih z vso odgovornostjo razkrili vodilni delavci, gradbinci in komunisti v Konstruktorjevem tozdu Gradbeništvo Pomurje, ki jim član občinskega komiteja ZKS Murska Sobota ni oporekal, čeprav smo ga povabili na razgovor in se ga je tudi udeležil!

Žal iz vašega razmeroma dolgega odgovora nismo zvedeli — pa tudi nepoučeni bralec ne — kdo dejansko subjektivno nasprotuje nujnim spremembam pri vas. Sprašujemo se, ali torej imate v občini standarde in normative za komunalno urejanje zemljišč, ali je urejeno pridobivanje stavbnih zemljišč, ali je nagrajevanje projektantov vezano na racionalnost in funkcionalnost, ne pa na vrednost gradnje, itd., kar vse vpliva na stroške gradnje? To vprašanje naslavljamo tudi na občinsko skupščino in izvršni svet, ki prav tako nosita precejšen del odgovornosti za cenejšo gradnjo.

In za konec: tako kot vi se tudi mi in verjetno bralci sprašujemo, ali smo res vsi za to, da se stanovanjska in druga izgradnja poceni?

Uredništvo DE

Tudi v DO Gorenje-Varstroj so se oprli na lastne moči

Zgledi vlečejo

V eni od prejšnjih številk Delavske enotnosti je bil objavljen članek z naslovom »Zgled, ki bi mu mnogi lahko sledili«. Le-ta me je spodbudil k pisanju, da kot primer uspešnega opiranja na lastne moči in iskanje svojih notranjih rezerv opišem tudi delovno organizacijo Gorenje-Varstroj iz Lendave.

V tej delovni organizaciji je tozd TVO, ki na zahodni trg izvaža varilne aparate. V drugi polovici letošnjega leta pa so se odločili, da bodo do konca leta naredili 6000 varilnih aparatov več, kot so prvotno načrtovali. Predvideli so, da bodo še pred koncem leta lahko kupili novo opremo. Tako bi lahko brez večjih težav uresničili izvozne načrte. Vendar se je zataknilo pri denarju, in ker so ostali brez potrebne opreme, so se morali opreti na lastne moči.

Tako so v tozdu že pred meseci začeli delati tudi ob sobotah. Od septembra dalje so delali skoraj vsako soboto. Na pomoč so jim priskočili tudi delavci iz drugih tozdov. Tako sta 15 odstotkov del sprejela tozda Varis in Purlen, kjer skupina delavcev sestavlja varilne aparate. Za ta dela so se kaj kmalu priučili in sedaj sestavijo na dan že 50 varilnih aparatov. Delavci iz drugih tozdov so prostovoljno priskočili na pomoč. Ob strani niso stali niti delavci iz DSSS. Ob sobotah so solidarnostno pomagali delavcem v tozdu TVO in sestavljali varilne aparate. Tako so prispevali k uresničitvi zastavljenih načrtov. Novemu okolju so se hitro prilagodili in sestavili kar lepo število varilnih aparatov. Učinek njihovega dela pa je zmanjševalo že skoraj kronično pomanjkanje nekaterih vrst materiala.

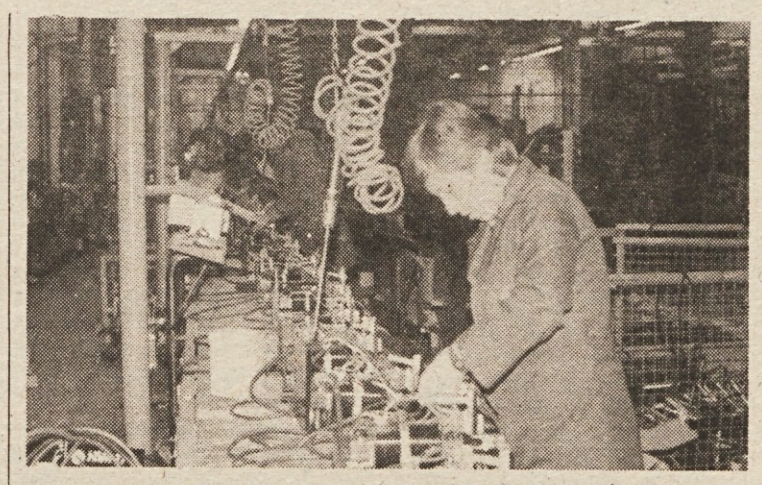

Delavci skupnih služb Gorenja-Varstroj ob prosti soboti solidarnostno pomagajo delavcem v tozdu TVO.

V delovni organizaciji Gorenje-Varstroj torej nimajo težav, če je treba delati tudi ob prostih sobotah ali solidarnostno pomagati delavcem v drugem tozdu. Vsi se namreč zavedajo, da bodo le s skupnimi prizadevanji lahko izpolnili poleg ostalih tudi vse izvozne obveznosti, ki so jim v sedanjem položaju najvažnejša skrb. Uresničevanje načrtov jim otežuje pomanjkanje reprodukcijskega materiala, zato si na vso moč prizadevajo, da bi odstranili vse ovire in dosegli začrtane cilje.

Jožica Slana

Babica

Fotomonografija Stojana Kerblerja

Veliko sporočilo o malih ljudeh

Dolgo so (bile) Haloze, to čudovito gričevje južno od Ptuja, na obrobju Slovenije, razpete med Makolami in Zavrčem, na obrobju naše vsakdanjosti. Dolgo so bile predvsem oznaka za kakovostno vino, redko lepoto, razgledanejšim tudi za revščino, nekdanje izkoriščanje, težko življenje.

Haloze se odpirajo. Vseeno je zemlja še težka, ilovnate poti na razdrobljene griče spolzke v mokrih dneh, življenje težavno, čeprav tudi v te odmaknjene kraje prihaja napredek.

Stojan Kerbler nam skozi svoje občutene, preproste in informativne, dokumentarne in umetniške fotografije že dolgo odpira ta svoj domači svet. S ciklusi »Obrazi s ptujskih ulic«, »Haložani«, »Otroci« in »Koline« je ponesel haloškega človeka v različnih obrazih vsakdanjika v širni svet. Z umetniškim sporočilom, ki presega pomenskost prostora, v katerem nastajajo, se je avtor uveljavil doma in na tujem. Ne le da je sorazmerno mlad postal nosilec največjega fotografskega naziva »mojster fotografije« in odličnik mednarodne fotografske zveze, marveč je tudi najuspešnejši sodobni jugoslovanski razstavljalec.

V fotomonografiji, ki smo jo predstavili minuli teden, smo v nekakšen film življenja strnili Haložane v življenjskem loku od rojstva do smrti...

V taki zaokroženi podobi je dobil haloški človek še bolj polno, stilno izenačeno in izredno izpovedno podobo. In že ob izidu je Fotokino zveza Jugoslavije, ki je dodelila avtorju letno nagrado za izredne rezultate v fotografiji, nagradila s posebnim priznanjem tudi monografijo.

V njej je ne le veliko srca, temveč tudi mnogo hotenja. In čeprav Keblerjevo fotografijo mnogi uvrščajo med črno, težko socialno, je v njej tudi veliko spodbude za srečo in razvoj teh krajev in ljudi.

To je tudi želja založnika, založbe Delavska enotnost, ki je že z monografijo Toneta Stojka odprla vrata fotografski umetnosti. Ko po drugi strani hkrati spodbujamo najširšo ustvarjalnost delovnih ljudi tudi z akcijami in natečajem »Naš delavnik«, iščemo tako povezanost med množičnostjo in kakovostjo. Delo, ki je izšlo, je resnični most v razumevanju med ljudmi.

Boštjan Pirc

Na podlagi 123. člena statuta Zveze sindikatov Slovenije in pravilnika o podeljevanju nagrad in priznanj samoupravljalcem odbor republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije za sindikalna priznanja

razglaša pogoje in rok za predlaganje kandidatov za podelitev priznanj in nagrad samoupravljalcem v letu 1982

1.

Priznanja in nagrade samoupravljalcem bodo podeljena ob dnevu samoupravljalcev 27. juniju in to:

— do pet priznanj temeljnim in drugim organizacijam združenega dela ter drugim organizacijam in

— do deset priznanj in nagrad posameznim delavcem.

Denarna nagrada, ki se obenem s priznanjem podeli posameznemu delavcu, je nedeljiva.

2.

Priznanje in nagrada samoupravljalcem (v nadaljevanju: priznanje) se podeli za izjemne dosežke oziroma uspehe pri oblikovanju, razvijanju in utrjevanju samoupravnih družbenoekonomskih odnosov in za pomemben prispevek k neposrednemu uveljavljanju samoupravnega položaja delavcev, k stvarnemu uresničevanju njihovih samoupravnih pravic, obveznosti in odgovornosti ter na tej podlagi k zadovoljevanju njihovih, skupnih in splošnih družbenih potreb in interesov, zlasti pa za:

— uveljavljanje temeljne organizacije združenega dela kot osnovne oblike združevanja delavcev, njihovega samoupravnega organiziranja, medsebojnega povezovanja ter odločanja na tej podlagi;

— razvijanje različnih oblik samoupravnega sporazumevanja in neposrednega odločanja delavcev;

— upravljanje in gospodarjenje z družbenimi sredstvi na način, ki zagotavlja uresničevanje planskih ciljev in stalen dvig posamične in družbene produktivnosti dela, skladen družbenoekonomski razvoj in s tem tudi socialno varnost ter zboljšanje delovnih in življenjskih razmer delavcev;

— prizadevanja za razvoj proizvajalnih sil, za krepitev materialne podlage dela in gospodarsko stabilizacijo ob pospeševanju ustvarjalnosti delavcev in čim tesnejšem povezovanju znanstveno raziskovalnega dela z delom v materialni proizvodnji in družbenih dejavnostih;

— uresničevanje delitve po delu in rezultatih dela ter uresničevanje svobodne menjave dela kot pomembnih prvin, s pomočjo katerih delavci ob družbeni lastnini nad proizvajalnimi sredstvi uveljavljajo svoj samoupravni položaj in vlogo v združenem delu in v celotni družbi;

— razvijanje in uveljavljanje delegatskih odnosov in razmerij ter krepitev delegatskega sistema v vseh oblikah samoupravnega povezovanja delavcev;

— krepitev vpliva in odgovornosti delavcev v združenem delu za delovanje in razvoj krajevne skupnosti kot temeljne družbenopolitične in komunalne skupnosti, predvsem v pogledu uveljavljanja njene družbenoekonomske in politične funkcije.

3.

Predlog za podelitev priznanja organizaciji združenega dela ali drugi organizaciji vsebuje:

— naziv in naslov predlagatelja in datum njegovega sklepa;

— točen naziv in naslov organizacije združenega dela ali druge organizacije, ki je predlagana za podelitev priznanja;

— podatke, opis in druge osnove, iz katerih je mogoče ugotoviti vsebino, pomen in družbeno ter ekonomsko učinkovitost njenih samoupravnih prizadevanj;

— opis urejanja samoupravnega položaja delavcev, posebno z vidika stvarne izpeljave določil zakona o združenem delu na področju združevanja delavcev v tozd, delovno organizacijo ali drugo obliko samoupravnega povezovanja;

— za organizacijo združenega dela tudi podatke o samoupravni organiziranosti, številu zaposlenih delavcev, stvaren opis samoupravnega delovanja in odločitev delavcev, njihovih organov upravljanja, delegatov in delegacij, organa samoupravne delavske kontrole in družbenopolitičnih organizacij;

— utemeljitev razlogov za podelitev priznanja s podrobnejšim prikazom uresničevanja zakona o združenem delu in drugih zakonov zlasti v pogledu samoupravnega planiranja in uresničevanja planskih ciljev, uspehov gospodarjenja, dohodkovnih odnosov, kadrovske, stanovanjske in socialne politike, ljudske obrambe in družbene samozaščite itd.

— politično oceno uresničenih samoupravnih odnosov glede na položaj delavcev, njihovo vlogo, vključenost in delovanje pri razpolaganju s sredstvi, pogoji in rezultati dela.

4.

Predlog za podelitev priznanja posameznemu članu samoupravnega organa oziroma družbenopolitičnemu in drugemu delavcu obsega zlasti:

— osebne podatke kandidata (ime in priimek, rojstni datum, naslov stanovanja, poklic, dela in naloge, ki jih opravlja, naziv in naslov organizacije združenega dela oziroma delovne skupnosti, v kateri združuje delo, članstvo v družbenopolitičnih organizacijah, dosedanja odlikovanja in druga priznanja;

— opis kandidatove samoupravne in druge družbenopolitične dejavnosti, njegovih prizadevanj in stvarnih uspehov in dosežkov zlasti z vidika uresničevanja zakona o združenem delu;

— dosedanje delo v samoupravnih organih, delegacijah, družbenopolitičnih organizacijah, družbenih organizacijah in društvih, z navedbo funkcije ter kdaj, kje in kako jo je opravljal.

5.

Predlog za podelitev priznanja lahko vloži organ samoupravljanja organizacije združenega dela, osnovna organizacija zveze sindikatov ali organ zveze sindikatov.

Predlagatelj pošlje predlog v dveh izvodih najkasneje do 5. marca 1982 na naslov:

Republiški svet Zveze sindikatov Slovenije, odbor za sindikalna priznanja, Dalmatinova 4, 61000 Ljubljana.

S predlogom seznani tudi občinski svet Zveze sindikatov Slovenije.

Zakaj direktor Franjo Ošljak v Podvelki noče gledati skozi okno svoje pisarne?

Pravljica o pohorskem hlodu

Na pol poti med Mariborom in Dravogradom, ob cesti, ki od Drave pelje v osrčje Pohorja, je majhen kraj. Podvelka. Ljudem tam že od nekdaj kroji utrip in usodo — les. Tudi danes. Večini dajeta doma kruh dva kolektiva, Marles in Lesna.

Strokovnjaki trdijo, da ima Jugoslavija tolikšno lesno bogastvo, da ji ne bi bilo treba uvažati niti kubika lesa iz tujine. Toda, opozarjajo isti strokovnjaki, vsa naša lesnopredelovalna industrija bo že prihodnje leto zašla v hude težave, če bomo z izvozom hlodovine kot surovine pokrivali našo negativno izvozno bilanco.

Pričujoči zapis kljub naslovu ne bo oživljal bajk in pripovedk, temveč je povzetek naše stvarnosti. Uvodoma smo poudarili, da Podvelka živi od lesa že od takrat, ko so na Pohorju še žgali oglje, topili železo in steklo ali plavili les po Dravi do Črnega morja.

Danes ima Podvelka to smolo ali srečo, da je ločnica dveh regij, območij ali občin. Te nevidne, od ljudi postavljene meje, so kruto vpete v življenje tamkajšnjega življenja. Tako na primer v Podvelki samo železniški tiri razmejujejo dva največja, najpomembnejša in najpremožnejša delovna kolektiva. Marles in Lesno.

Oba kolektiva živita od lesa. Oba sta pomembna izvoznika. Razlika je le v tem, da gozdarji Lesne izvažajo hlodovino in razrezano hlodovino, lesarji Marlesa pa končne izdelke.

Toda zaradi pomanjkanja hlodovine morajo Marlesovci uvažati — les. Sem, v Podvelko, pod osrčje zelenega Pohorja. Zgodilo bi se, da bi v Avstriji kupljen les zrasel tu, na Pohorju. Tu bi ga razrezali, od tu bi ga izvozili. Še več, iz Podvelke naj bi ga odpeljal tovornjak istega prevoznika iz Avstrije, katerega tovornjak bi ga naj pripeljal tudi nazaj. V Podvelko...

»Točno. To je res in zgodilo se je prav to. Povrhu vsega danes nihče ne more reči, da se to ne bo dogajalo še v bodoče. Dokler bo pri nas takšna konjunktura, primarni predelavi ni v interesu finalizacija, čeprav v tujini z izvozom hlodovine ne dosega domačih cen. Toda, lepo vas prosim, povejte urednikom, naj tega ne objavijo. Ne želimo več nobenih sporov z gozdarji...«

Drevo, ki ima le štor in krošnjo

Sedimo v pisarni Franja Ošljaka, direktorja Marlesovega tozda Tovarne lesenih montažnih hiš v Podvelki. Tovariš Ošljak je resen mož, star lesar, poslovnež in kot v Radljah trdijo, dober gospodar. Poslušamo in strmimo.

»Z gozdarji smo se poskušali sporazumeti z družbenim sporazumom in dogovorom. Pogovori so zastali ob tisti točki, ko naj bi skupno sprejemali rizik. Računica je jasna. Gozdarji pristajajo na sporazum in ceno do razreza, finalizacije pa ne, ker bi s tem morali sprejeti tudi obveznosti.«

— Znano je, da z izvozom hlodovine, najkvalitetnejše hlodovine, v tujini ne dosegamo niti domačih cen.

»Drži. V tujini iztržijo od 6.500 do 8.500 dinarjev za kubični meter. Doma cena hlodovine dosega tudi 13.000 dinarjev in je najvišja v Evropi! Toda to je ena plat medalje. Po dogovoru in resoluciji morajo tako oni kot mi izvažati. Republiški izvršni svet je te obveznosti še sam povečal. Izvažati moramo še več. Tako gozdarji kot mi. Za nas je uvoz ugodnejši, saj je les iz uvoza v Podvelki za nekaj tisoč dinarjev cenejši od domačega lesa.«

— Ob dejstvu, da vam, tu, v osrčju Pohorja primanjkuje hlodovine, da morate uvažati isto hlodovino, ki jo tudi iz Podvelke izvažajo, s to izvozno usmeritvijo nekaj le ni v redu? Mar se ne morete z gozdarji dogovoriti...

»Mi smo ponujali višjo ceno od tiste, ki jo dosežejo v tujini. Ponujali smo soudeležbo pri delitvi deviz, toda, kot rečeno, oni pristajajo le na ceno razrezane hlodovine.

V zadnjih letih smo nekako uspeli urediti našo oskrbo s hlodovino iz družbenega sektorja. Za našo proizvodnjo potrebujemo najkvalitetnejši les. Tega pa v celoti nikakor ne uspemo dobiti. Deblu na Pohorju enostavno zmanjkata prva dva hloda. Tista najkvalitetnejša. Kje se ta dva hloda izgubita, kje končata, tega nihče ne ve ali noče vedeti. TOK, temeljna organizacija kooperantov nam najpogosteje, če nas oskrbi s prvorazredno hlodovino, podtakne zaležan ali od sušic razrit les. Ker inšpekcijske službe niso učinkovite, z nakupom hlodovine kupiš mačka v žaklju. Kakšne so bile donedavna razmere v našem gospodarstvu in lesni industriji, lepo ilustrira podatek, da do decembra lani nismo uspeli izvedeti uradnih cen domače hlodovine...«

Z levo roko v desni žep

— Ko smo se o tem pogovarjali v Radljah, občinskem središču, so nam zatrjevali, da o tem nič ne vedo. Še več, da lepo sodelujete, da imate izredne izvozne uspehe in urejene dohodkovne odnose!

»Tudi to drži. Obe delovni organizaciji dosegata lepe izvozne uspehe. S tovrstnimi poročili imamo mir pred zunanjimi dejavniki. V bistveno, kako bi lahko več in bolje, v to nihče ne dreza. Toda to ni samo naša težava. S tem se srečujejo tako v Nazarjah, Kočevju ali na Notranjskem. Stopite k oknu in si zadevo sami oglejte!

Gledamo skozi okno njegove pisarne. Slika je enaka, kot je bila, ko smo bili na dvorišču. Pod oknom na velike vlačilce nalagajo dele montažnih hiš, s katerih kvaliteto si je ta kolektiv po več kot desetih letih naporov utrdil svoj prostor na tujem trgu. Zdaj v mesecu dni samo v sosednjo Avstrijo izvozijo tudi po dvajset montažnih hiš! Vsenaokoli elementi, hlodovina. Na tirih stoji dolga kompozicija vagonov, naloženih z hlodovino. Na drugi strani visoko naložena hlodovina Lesne. Slika je kar spodbudna...

»Za vas. Mene pa prav ta slika spravlja v obup in bes. Zato ne gledam skozi okno. Vidite tiste vagone z hlodovino? Ta hlodovina, poglejte, kakšna hlodovina, samo izbrana, ravna kot sveča, brez ene same grče, ta hlodovina je namenjena nekam, vrag vedi kam. Na vagonih lahko preberete na lističu odtisnjeno zadnjo železniško postajo...«

Podvelka je majhen kraj. Ima to srečo ali smolo, da je ločnica dveh regij, območij ali občin. V Podvelki vsak vsakega pozna. Vse težijo isti problemi. Glasujejo za isti samoprispevek, gradijo iste ceste, volijo iste delegate, na delo gredo ob isti uri. Razlika je le v tem, da eni gredo na delo na to stran železniške proge ali Drave, drugi pa na drugo stran. Eni so zaposleni v GG Slovenj Gradec, drugi v GG Maribor, eni v Lesni iz Slovenj Gradca, drugi v Tovarni montažnih hiš Marles iz Maribora. V tem se razlikujejo, čeprav večini reže kruh les s Pohorja. Izvožen ali uvožen. Toda s Pohorja.

Janez Sever

Na rob sodbi v celjski stanovanjski aferi

Je zdaj pravici zadoščeno?

Na temeljnem sodišču v Celju se je pred dnevi končalo drugo sojenje v tako imenovani celjski stanovanjski aferi. Pred sodnike sta ponovno stopila Tone Stopar, bivši vodja strokovne službe celjske samoupravne interesne stanovanjske skupnosti in Mitja Pipan, nekdanji podpredsednik IS SO Celje, ki sta bila, kot je znano, na prvem sojenju oproščena. Tokrat, ob domala istih dokazih in enakih zaključkih, sta bila obsojena, da sta kriva treh zlorab uradnega položaja ali pravic odgovorne osebe (Stopar) in enega napeljevanja k temu kaznivemu dejanju (Pipan). Stopar je bil obsojen na enotno kazen 1 leto in 6 mesecev zapora, Pipan na 8 mesecev. Obema pa so izvršitev kazni odložili za dve leti, po katerih jima bo odpuščena, če dotlej ne bosta storila novega kaznivega dejanja. Bila sta torej obsojena na pogojni kazni.

Kot je ugotovilo sodišče, je Stopar samovoljno, čeprav ni o tem razpravljal predhodno noben organ, pa tudi dela niso bila v letnem načrtu, odobril okoli 170.000 dinarjev iz sklada za revitalizacijo starega mestnega jedra v Celju za obnovo stanovanja v Cankarjevi 4, v Celju, ki ga je dobil Mitja Pipan. Temu je izvršni svet SO Celje pred tem že odobril 250.000 dinarjev za obnovo istega stanovanja. Za to kaznivo dejanje je bil Stopar obsojen na 6 mesecev zapora. Tone Stopar je tudi samovoljno, brez sklepa organa, izdal štiri odločbe, s katerimi so dobili stanovanja iz solidarnostnega sklada trije celjski občinski funkcionarji (Rosina, Sotler, Horvat) in ena delavka v OK SZDL (Rataj), čeprav zanje niso izpolnjevali pogojev. Dva funkcionarja sta si lahko štirisobno stanovanje, ki sta ga zatem dobila, ogledala celo pred dograditvijo in ob tem izrazila tudi svoje želje po manjših spremembah (Rosina, Horvat). Za to kaznivo dejanje je sodišče odmerilo Stoparju 9 mesecev zapora. Stopar je tudi kriv za zlorabo položaja in pravic, ko je poskrbel, da je Ida Pipan, mati Mitje Pipana, dobila stanovanje v Vojniku in to v zelo kratkem času, čeprav ni bila na listi solidarnostnih upravičencev. Kazen: 5 mesecev zapora. Skladno s predpisi je sodišče kazni združilo in mu izreklo enotno kazen 1 leto in 6 mesecev zapora, pogojno na dve leti.

Mitja Pipan pa je bil spoznan za krivega le za napeljevanja k zlorabi položaja ali pravic in sicer zato, ker je nagovoril Stoparja, da je ta poskrbel za stanovanje njegove matere. Da bi nagovoril Stoparja, da je ta odobril denar iz revitalizacijskega sklada za obnovo stanovanja, sodišče ni našlo dovolj dokazov. Za eno napeljevanje je bil Pipan obsojen na 8 mesecev zapora, pogojno na dve leti.

Sodišče, kot je obrazložil predsednik senata, se je odločilo za pogojni kazni v prepričanju, da bosta dosegli svoj namen, da bosta za obsojenca resno opozorilo, kako se ne sme ravnati. O predlogu javnega tožilca, da bi Stoparju prepovedali opravljati dejavnost, kjer gre za razpolaganje, uporabo, upravljanje ali ravnanje z družbenim premoženjem, sodišče ni sprejelo sklepa z obrazložitvijo, da je zdaj na takem delovnem mestu, kjer nima teh možnosti. (Stopar skrbi za uresničitev naložb v celjski temeljni izobraževalni skupnosti!)

Oba, ker sta kriva, morata plačati tudi stroške sodnega postopka, okoli 9.250 dinarjev, in sicer dve tretjini Stopar, eno pa Pipan; oba pa še po 2.000 dinarjev povprečnine.

Ne glede na to, da sodba še ni pravnomočna, pa je moč reči, da je ugodno odjeknila v celjski javnosti. Kot se da razbrati, so ljudje zadovoljni, da je tudi sodišče ugotovilo krivca. Bistveno je torej, da ni mogoče kršiti predpisov, četudi si na pomembnem položaju v svojem občinskem okolju. Ob takem razpletu pa še vedno ostaja več odprtih vprašanj, vsaj dve pa sta poglavitni.

Vsi tisti, ki so dobili stanovanja, kot se je zdaj pokazalo, s kaznivimi dejanji Stoparja, jih imajo še danes. Ker so vedeli, da niso solidarnostni upravičenci, Pipan pa ni bil upravičen do obnove stanovanja iz revitalizacijskega sklada, se ne morejo sklicevati, da so stanovanja vzeli v dobri veri. Vendar, strokovnjaki za naše pravne predpise pravijo, da je tako prav in da jim bodo stanovanja ostala. Pa je to res prav?

Drugo vprašanje pa lahko mirno imenujemo enakost pred zakonom. Zapisali smo že, da je bil Pipan obsojen za napeljevanje. Kdo pa je napeljal Stoparja, da je dodelil stanovanja trem funkcionarjem in neki delavki v SZDL? Jasno je namreč, da ni Stopar sam odločil, kdo bo dobil stanovanje. (Nenazadnje se Stopar tudi ni zagovarjal za vse neupravičene dodelitve solidarnostnih stanovanj!) Neuradno je mogoče izvedeti, da je bila ovadba UJV širša in da bi v njej našli tudi napeljevalca k temu kaznivemu dejanju. Se je mar ta izognil temeljnemu tožilcu?

Kakorkoli že, celjska stanovanjska afera, čeprav bo verjetno zdaj končana, bo obdržala priokus grenkobe in nemoči našega sistema pri uresničevanju v praksi, da naj za kazniva dejanja odgovarjajo vsi, ki so jih zagrešili, ne pa samo nekateri. Še zlasti pa je sporno, da koristi, pridobljene s kaznivimi dejanji, ostanejo, namesto da bi jih tistim, ki so jih dobili neupravičeno, nepošteno, nezakonito, lahko odvzeli.

M. Kmet

IZ ORGANIZACIJ ZDRUŽENEGA DELA

SLOVENSKA BISTRICA

V izvoz le s kakovostnimi izdelki

Delovna organizacija Steklo iz Slovenske Bistrice je med najpomembnejšimi izvozniki v občini, čeprav je v njej zaposlenih le okoli 340 delavcev. Izdelujejo svetila in v prvih devetih mesecih letos so jih prodali za 121.028.182,80 dinarjev, kar je za 47 odstotkov več kot v enakem obdobju lani. K temu dosežku so vsekakor prispevale tudi višje cene izdelkov, vendar so močno povečali tudi izbiro in izboljšali kakovost izdelkov. Od domačih kupcev - prednjačijo Emi iz Polčan, RUL Leskovac, Dekor Zabok, 1. maj Lebane in Sijaj iz Hrastnika. Ti vgrajujejo bistriško steklo v svoje končne izdelke, te pa v večji meri izvažajo.

Steklo precej izvaža tudi v Avstrijo, v obe Nemčiji, na Švedsko, v Italijo, Anglijo in Belgijo, letos pa so začeli izvažati tudi na Ciper. Kolektiv si prizadeva, da bi do konca leta izpolnili izvozne načrte ter še izboljševali kakovost izdelkov, izdelke pravočasno dobavljali kupcem in z racionalnejšo tehnologijo povečali tudi konkurenčnost cen izdelkov.

V.H.

KRANJ

Pripombe na kakovost izdelkov Tovarne kovinske opreme Primat Maribor

Iz temeljne organizacije združenega dela Jelen — gostinstvo Kranj so nam poslali prispevek in nas prosili za objavo v našem časniku. Takole pišejo:

»Od tovarne Primat Maribor je tozd Jelen — gostinstvo Kranj 8. 11. 1978 nabavil likalni stroj tip LE 141 Žp, zmogljivost 20 kg na uro, dolžina valja 1400 mm, cena 40.534,55 din.

Po dveinpolletnem obratovanju pa smo za popravila tega stroja, ki jih opravlja servis Zitus iz Ljubljane, že izdali 36.983,65 din, ne računajoč na to, da smo ta stroj že v garancijski dobi štirikrat popravljali.

Vse to smo z dopisom štev. 940-J-81, z dne 16. 9. 1981, posredovali Tovarni kovinske opreme Primat Maribor in v vednost tudi servisu Zitus Ljubljana. V zaključnem delu dopisa smo zapisali, da nimamo namena kakorkoli sramotiti njihove delovne organizacije, vendar pa jim želimo povedati, da s takšno kvaliteto njihovih izdelkov ne moremo biti zadovoljni in verjetno oni tudi ne.

Opozorili smo jih, naj razumejo naše ogorčenje, ker tudi servis Zitus ne opravlja več svojih storitev tako kot doslej.

Rezultat našega dopisa je bil le še nekoliko bolj zadržan odnos delavcev servisa Zitus iz Ljubljane, ker smo med tem časom zopet dvakrat popravljali stroj — drugega pa nič (popravilo je veljalo še 20.000 din). Torej niti pismenega odgovora, niti urgence po telefonu niti obiska še tako nepomembnega predstavnika enega od obeh ozdov — skratka, molk krivega in nepomembno naprezanje prizadetega. O zadevi naj si ustvari mnenje bralec sam.

Ves postopek sem pojasnil delavskemu svetu našega tozda, ki je na svoji 12. redni seji, 29. 10. 1981, sprejel sklep, naj se vsa zadeva objavi v časopisih.«

Janez Berce, direktor

TURNIŠČE

Povpraševanje po športni obutvi

V tozdu Tovarna obutve Turnišče so letos začeli izdelovati športno obutev z brizganimi podplati. Argentina, Ina, Striker... to je le nekaj imen izdelkov iz novega športnega programa. Posodobili so tudi tehnologijo, tako da sedaj le nekaj delavcev na traku naredi toliko, kot jih je prej dvajset. Zaradi velikega povpraševanja po »kopačkah« so turniški čevljarji uvedli v tovarni še tretjo izmeno. Tako v največji meri izkoristijo stroje, na dan pa izdelajo 1200 parov čevljev.

Š.P.

DE DRUŽBOSLOVNA ZBIRKA DELAVSKE ENOTNOSTI **PRED IZIDOM!**

ARHITEKTI, URBANISTI, PLANERJI, EKONOMISTI in SOCIOLOGI, KNJIGA ZA VAS!

Dr. Braco Rotar:

POMENI PROSTORA

(IDEOLOGIJE V URBANIZMU IN ARHITEKTURI)

Knjiga je plod večletnega raziskovalnega dela. Prinaša izsledke raziskave, ki je dala — vsaj pri nas — nove pristope, nove interpretacije, ki lahko pripomorejo k nastajanju sodobne urbanistične teorije in kritike pri nas.

Na področju tako imenovanih neizmerljivih sestavin okolja nimamo še nobenih znanstvenih meril in pričujoča raziskava bi lahko bila ena od poti do njih. V času, ko skušamo razumeti svet kot materialno resnico in istočasno vplivati na svoje vedno bolj umetno, grajeno okolje, ne moremo obravnavati okolja samo kot aglomeracijo prostorskih, fizičnih fenomenov, ampak vedno bolj kot odsev dogajanj v nas oziroma v družbi. Tako je urbanizem ali znanost o njem vedno bolj tudi domena družboslovnih znanstvenih vej, tistih, ki preučujejo človeka in družbo; te discipline pomagajo razumevati urbanizem in urbanizacijo kot fizično projekcijo družbenih dogajanj.

Zato je delo POMENI PROSTORA namenjeno v prvi vrsti urbanistom, arhitektom in vendarle ne samo njim, temveč tudi ekonomistom, sociologom, planerjem in zlasti ob pomanjkanju ustrezne tovrstne literature študentom vseh teh ved.

Cena knjige v prednaročilu je 540 din, po izidu pa bo 650 din.

Naročila pošljite na naslov: DELAVSKA ENOTNOST, Ljubljana, Dalmatinova 4, kupite pa jo lahko tudi v naši knjigarni na Tavčarjevi 5 v Ljubljani in v vseh knjigarnah po Sloveniji.

Rudnik lignita Velenje

S skupnimi močmi nad težave

Delavce Rudnika lignita Velenje je nedavna 21. seja CK ZKJ spodbudila, da v lastnem delovnem okolju začnejo odpravljati slabosti in težave. V tem največjem slovenskem rudarskem kolektivu namreč že nekaj časa ugotavljajo, da odnos zaposlenih do dela ni najboljši in da ga morajo izboljšati. Gre predvsem za popolnejšo izrabo delovnega časa, odpravo zamud pri prihajanju na delo ter predčasnih odhodih z dela, doslednejše izvajanje ukrepov za varno delo, skrbnejše ravnanje z delovnimi sredstvi, materiali in rezervnimi deli itd. Resda so letošnji proizvodni dosežki rudarjev iz Šaleške doline večji,kot so pričakovali, vendar bi bili z njimi gotovo še bolj zadovoljni, če bi bil odnos do dela drugačen, kot je!

Premajhna je tudi učinkovitost dela družbenopolitičnih organizacij in samoupravnih organov. Nedoslednost pri uresničevanju sprejetih sklepov in stališč povzroča, da se naloge kopičijo, le pripravljenosti za dosledno uveljavitev dogovorjenih nalog pa je marsikdaj premalo.

Ko so na skupnem sestanku predsednikov osnovnih organizacij zveze sindikatov in sekretarjev osnovnih organizacij zveze komunistov obravnavali naloge družbenopolitičnih organizacij in samoupravnih organov ter vseh zaposlenih, so soglasno ugotovili, da je samo soglašanje z vsebino 21. seje CK ZKJ in sprejetimi sklepi premalo. Potrebna je učinkovita akcija v vseh samoupravnih okoljih — v vseh temeljnih organizacijah združenega dela in delovnih skupnostih skupnih služb. Zato so se odločili, da bodo v prihodnje z idejnopolitičnega vidika ocenjevali slabosti in pomanjkljivosti pri delu in gospodarjenju. Na podlagi jasno opredeljenih ciljev želijo izoblikovati skupne programe družbenopolitičnih in samoupravnih aktivnosti za odpravo ugotovljenih slabosti. Poudarili so, da ne kaže določiti preveč nalog hkrati, le-te pa naj bi bile podrobno opredeljene, določili pa bi tudi, kdo bo te naloge opravil in do kdaj. Sklepi kolegijskega poslovodnega odbora delovne organizacije morajo biti v prihodnje oblikovani tako, da bo iz njih moč razbrati posamezne naloge odgovornih delavcev v temeljnih organizacijah združenega dela, delovnih skupnostih skupnih služb oziroma delovni organizaciji. V poročilih o delu pa mora biti zapisano, kdo je opravil posamezne naloge in tudi, kdo jih ni.

Za vodenje družbenopolitičnih in samoupravnih aktivnosti ter za poenotenje in usklajevanje vseh drugih nalog in ukrepov so v Rudniku lignita Velenje izoblikovali poseben koordinacijski odbor. Sestavljajo ga člani predsedstva konference osnovnih organizacij zveze sindikatov, sekretarji osnovnih organizacij ZK, predsednik delavskega sveta delovne organizacije, predsednik koordinacijskega odbora ZSMS, član komiteja OK ZK, predsednik komiteja za SLO in DSZ v delovni organizaciji ter član predsedstva občinskega sveta ZSS, ki skrbi za osnovne organizacije ZS v delovni organizaciji. Seje koordinacijskega odbora sklicuje predsednik konference osnovnih organizacij ZS, ko je potrebno, oziroma najmanj enkrat mesečno. Koordinacijski odbor bo opredeljeval skupne naloge za vse temeljne organizacije združenega dela in delovne skupnosti ter določal odgovorne nosilce in roke; v tozdih in delovnih skupnostih pa bodo določali lastne naloge ter odgovorne za njihovo uresničevanje in čas, v katerem morajo biti posamezne naloge opravljene. Družbenopolitične organizacije v Rudniku lignita Velenje bodo zato sproti pregledovale uresničevanje sklepov.

Koordinacijskemu odboru, ki bo vodil, spremljal in usklajeval družbenopolitične in samoupravne aktivnosti, bo moral kolegijski poslovodni odbor v prihodnje sproti poročati o doseganju proizvodnih nalog in predvidenih učinkov ter o odpravljanju slabosti, izostankih z dela in o gibanju materialnih stroškov. Koordinacijski odbor bo spremljal tudi izvajanje ukrepov za večjo delovno disciplino in varstvo pri delu.

Z boljšim odnosom do dela pa želijo, kot poudarjajo, ne samo doseči, pač pa tudi preseči povečan letni proizvodni načrt, ki predvideva izkop 4,834.000 ton lignita(oziroma 134.000 ton več, kot je bilo predvideno na začetku leta). Velenjski premogovnik naj bi že na začetku leta 1982 usposobili za povprečni dnevni izkop 19.000 ton lignita (v prvih desetih mesecih letos so velenjski rudarji nakopali v povprečju po 17.800 ton lignita na dan).

Zgledu velenjskih rudarjev bodo prav gotovo sledili tudi delavci v drugih delovnih organizacijah Rudarsko-elektroenergetskega kombinata Velenje in v drugih delovnih kolektivih velenjske občine.

Marijan Lipovšek

Problemi in dileme dolgoročnega razvoja Slovenije **(3.)**

Kako bomo živeli jutri

Piše: Vinko Blatnik

Iz splošnih ocen znanstvenikov, še zlasti ekonomistov, o možnostih zavestnega in načrtnega vplivanja na življenje in usodo človeštva, je mogoče razbrati, da bo razvoj proizvajalnih sil v prihodnje enakomernejši ter načrtno znanstveno usmerjen glede na pristne človeške in splošne družbene potrebe. To pomeni, da ne bo več v tolikšni meri umetno, profitno-komercialno »napihnjen«, saj takšen razvoj nima ničesar skupnega s pravimi človeškimi potrebami in vrednotami. Znano je, da je že Marx — ob upoštevanju takšne vizije razvoja — v svojih filozofskih delih dejansko »zmanjševal« pomen ekonomskega dejavnika za življenje posameznika, še posebno takšnega dejavnika, kakršen je danes, kot nekakšnega pobudnika za našo celotno življenjsko dejavnost ali kot osnovni namen človekovega življenja; »zamenjal« ga je s človekovo vsesplošno ustvarjalnostjo v tako imenovanem razpoložljivem prostem času.

Takšna Marxova ugotovitev pa, razumljivo, spet ne pomeni, da je treba pomen ekonomske osnove za razvoj človeške družbe odpraviti že v bližnji prihodnosti. Ne: po Marxu bo šele družba prihodnosti (na podlagi visoke razvitosti proizvajalnih sil) načrtno, znanstveno organizirala preskrbo ljudi z materialnimi dobrinami, tako da ljudje kot posamezniki ne bodo pripisovali ekonomskemu dejavniku tolikšnega pomena kot ga danes, podobno kot ne pripisujemo zraku nekega posebnega pomena, dokler ga je, neosnaženega, dovolj na voljo.

Govoriti o nepomembnosti ekonomskega dejavnika v času, ko živita dve tretjini prebivalstva na meji eksistenčnega minimuma, ko ima znanstveno tehnični razvoj še ogromne možnosti za nadaljnji družbenoekonomski napredek — ne na škodo, marveč v korist človeka in človeštva — bi pomenilo podpisati smrtno obsodbo človeštvu. Nujno je torej, da bi morali razvoj proizvodnje za pristne človeške potrebe načrtno razvijati, tega pa ne bo mogoče uresničiti, če ekonomska veda ne bo postala ustvarjalna sila v službi človeštva tako s svojimi analitičnimi kategorijami kot različnimi teorijami.

Na potezi je znanost

Ob pregledovanju vizije razvoja jugoslovanske družbe, ki je razvidna iz del posameznih teoretikov jugoslovanskega ekonomskega razvoja, velja še najbolj pritrditi Kardeljevi oceni, da ne smemo biti zadovoljni z našo prakso in vlogo znanosti v njej, saj se še vedno srečujemo s konservativnim empirizmom, ki je nekakšna zaviralna cokla tako za razvoj socialističnih in samoupravnih proizvajalnih, družbenoekonomskih in političnih odnosov, kakor tudi za razvoj tehnologije, organizacije dela, planiranja itd. Takšnemu konservativnemu empirizmu znanost ni potrebna, saj vzdržuje to, kar ima, in se vztrajno drži polževih korakov razvoja, največkrat predvsem pod vplivom tujih izkušenj, ki so ponavadi — ko jih sprejema — že zdavnaj zastarele. Lastne ustvarjalnosti ne samo da nima, ampak je tudi ne priznava, kadar se pojavi. Precejšnji del naših znanstvenih zmogljivosti se namreč še vedno bodisi hote ali pa nehote odtujuje naši družbeni praksi. Nekateri mislijo, da tako imenovano »služenje znanosti« praksi znižuje raven znanstvenega ustvarjanja, pri tem pa pozabljajo, da je — odkar obstaja človeštvo — znanost nastajala zaradi človekove prakse in je služila tej praksi. Potemtakem se moramo prav zaradi znanosti same po sebi upreti težnjam, da bi se zapirala v nekakšne slonokoščene stolpe izolacije od prakse.

Glavno vodilo — potrebe delovnih ljudi

Pri predvidevanju našega jutrišnjega življenja na domačih tleh in v povezavi s svetom čaka našo znanost veliko nalog. Med glavnimi vprašanji, na katera bi naša znanost lahko oblikovala bolj jasen odgovor, kot ga, je nedvomno vprašanje o povsem novi kakovosti življenja, ki naj bi se razlikovalo od načina življenja tako v državno socialistični kot v sodobni poznokapitalistični potrošniški družbi. Ali razvoj samoupravnih odnosov v naši družbi resnično omogoča graditev takšne nove kakovosti življenja, ki že poganja iz samoupravnih družbenih odnosov? Do kod smo že prišli pri oblikovanju takšne kakovosti življenja, kje so najpoglavitnejše ovire in kako jih premagujemo? Srečujemo se namreč s pravim spektrom starih in novih pojavnih oblik odtujevanja v naši družbi — od tistih, ki neposredno nastajajo v samem proizvodnem procesu in imajo svojo podlago v tehnologiji, prek tistih, ki izhajajo iz tržnih odnosov blagovne proizvodnje in jih povzročajo ekonomske zakonitosti, do tistih v zavesti, ki so plod različnih ideoloških vplivov itd.

Vprašanje nove kakovosti življenja odpira tudi celotno problematiko človeških potreb, to je takšnega oblikovanja in zadovoljevanja potreb, ki presegajo okvire poznokapitalistične porabniške miselnosti ter razvijanja novih, drugačnih potreb, ki ne izhajajo iz logike profita — kar se pri nas še vedno dogaja — ampak iz povsem drugačnih pojmovanj smisla življenja, njegovih vrednot, možnosti in ciljev. Koliko razvoj samoupravljanja odpira možnosti za uveljavljanje novih vrednot doživljanja sveta, človeka, samih človeških potreb, družbene skupnosti, svobode posameznika v odnosu do družbe itd? V kolikšni meri nam uspe napolniti prosti čas, ki ga je vedno več, z drugačno vsebino kot je tista, ki nam jo vsiljuje sodobni kapitalizem oziroma sodobna poznokapitalistična potrošniška družba?

Vsa ta vprašanja so prav gotovo odločilna za nadaljnji razvoj socialističnih samoupravnih družbenih odnosov in naš most v prihodnost. Na ta vprašanja ni mogoče odgovoriti le z oblikovanjem načel niti samo z empiričnimi raziskavami, ki se navadno omejujejo le na ugotavljanje obstoječega stanja. Da bi lahko prišli do pravih odgovorov nanje, je potrebna še večja ustvarjalnost znanstvenikov in znanstvenih disciplin, predvsem pa večji prispevek vseh delovnih ljudi pri načrtovanju družbenoekonomskega razvoja, to je pri soustvarjanju jutrišnje podobe naše dežele in sveta.

(Konec)

Planiranje v kulturi

Odpravimo mrtvilo v svojih vrstah

— Sedanji način planiranja sredstev za knjižničarsko dejavnost ni omogočal, da bi razreševali probleme dela, je na letošnjem zadnjem posvetu s predsedniki OO ZS s področja kulture dejal predstavnik ene od ljubljanskih knjižnic. Ker planiranje pozna poleg sredstev za osebne dohodke v tem primeru le še postavko 'nove knjige', ne pa tudi potrebnih novih polic za te knjige, so si v tem primeru s posebno sindikalno akcijo morali zagotoviti 60 starih milijonov za nakup dodatnih polic.

Ta primer kaže na prizadevnost, kakršna pa ni značilna za OO ZS na področju kulture. Na 70 vprašalnikov, ki so povpraševali tudi po problematiki planiranja in jih je razposlal RO sindikata delavcev kulture, je bil pičel odziv. A potrebno je sodelovanje, potrebna je dejavnost, ni mogoče gojiti le občutkov, da so kulturne dejavnosti proračunsko »odrinjene«. Na celi vrsti sestankov se sliši, da v kulturi ni mogoče planirati. A delavci v kulturi se v svojih in širših okoljih še niti niso začeli pogovarjati o tem, kaj je program, kako načrtovati njegove sestavine. Res so v kulturnih dejavnostih največja postavka osebni dohodki, toda pogovori ne stečejo o tem, kaj in koliko dela je treba opraviti pod istimi pogoji, kako so z večjimi ali manjšimi napori in uspehi realizirani programi in drugo. Tisti redki, ki se vendarle bolj analitično lotevajo teh vprašanj, pa izgubljajo voljo, ko se nekateri kolektivi v zvezi s financiranjem še vedno sklicujejo le na neke 'pridobljene pravice'. Sindikati se zavedajo, da bodo tako stanje morda še naprej tolerirale strokovne službe kulturnih skupnosti, ne pa tudi uporabniki, ki še posebej ta čas bolj kritično kot kdajkoli doslej spremljajo porabo 'kulturnega dinarja'. Smoter svobodne menjave, v katero vstopamo, končno je, da se konkretno dogovorimo, kaj in kako bomo razvijali na področju kulture, kaj bomo morali odložiti na boljše čase. Za vse to pa so potrebni konkretni odgovori, treba je znati odgovoriti na vprašanja uporabnikov, koliko kaj stane. Sindikalni delavci enotno delijo mnenje, da kulturnih skupnosti ne potrebujemo za nič drugega kot za prostor dogovarjanja; seveda pa še zdaleč ni enotne pripravljenosti odpraviti mrtvilo v lastnih okoljih in se angažirano vključiti v razreševanje vseh problemov, ki danes zavirajo planiranje tekočih in razvojnih programov v kulturi. Trdnejše planiranje in odločnejše vztrajanje na kakovosti opravljenega dela pa so danes, ob utesnjenem kulturnem dinarju, prav gotovo edino zagotovilo za to, da kulturne dejavnosti ne bodo stagnirale ali celo nazadovale.

Sindikalne organizacije bodo zato morale spodbuditi zanimanje in vključevanje kulturnih delavcev, da se s skupnimi močmi vse kulturne dejavnosti dokopljejo do potrebnih standardov in normativov. In sindikati bodo morali vložiti večji napor, da se premakne s še vedno mrtve točke sporazumevanje RTV ali založb z avtorji, sporazumevanje o delu med gledališči itd. Sindikat se mora bolj odločno spopadati z miselnostjo po kolektivih, da se ne da nič narediti, da se ne da planirati, da so za standarde in normative dolžni poskrbeti drugi mimo njih, da sporazumevanje z ustvarjalci ali poustvarjalci sme zamenjati izsiljevanje, da so »najbolj mirni« odnosi, »ko prejemamo denar za osebne dohodke, o akcijah pa se tako ali tako potem še dodatno pogovarjamo.«

Sonja Gašperšič

Po kulturnem plenumu občinskega sveta ZZS Celje

Delavec in kultura

Pred nedavnim je celjski občinski svet ZSS med prvimi v Sloveniji pripravil kulturni plenum sindikata, na katerem naj bi delavci celovito ocenili problematiko kulturnega delovanja v združenem delu in za združeno delo. Na plenumu so sprejeli vrsto sklepov in zadolžitev osnovnih organizacij sindikata; ob zahtevi, da morajo v samoupravnih aktih temeljnih organizacij združenega dela, v njih kratkoročnih in srednjeročnih razvojnih načrtih opredeliti delavčevo pravico do kulturnega življenja, je tipičen predvsem skupek odprtih vprašanj v razvijanju in uveljavljanju svobodne menjave dela, delegatskega sistema na področju kulture in tistih vprašanj, ki so povezana s skrbjo za usposabljanje in izobraževanje delavcev na področju kulturnega delovanja.

V pripravi na kulturni plenum so predstavniki občinskega sindikalnega sveta obiskali triintrideset večjih in manjših celjskih delovnih organizacij in ugotovili, da imajo skorajda v vseh organizatorja kulturnega življenja oziroma komisije za kulturo. Marsikje so pravico do kulture že uspeli spraviti v samoupravne akte. Na papirju, kot smo že dodobra vajeni, smo pri podružbljanju kulture že kar lepo na zeleni veji. Vsakdanje življenje in delo pa kaže precej obrnjeno sliko. Resda ne povsod, a posamični zgledni primeri še niso razlog za preveliko zadovoljstvo.

V delu organizatorjev kulturnega življenja v večini primerov še vedno vidijo bolj ali manj neko dodatno, morda nepotrebno nalogo. Še manj kot v tretjini delovnih organizacij je animator tudi član delegacije sisa za kulturo, kot bi ne šlo za eno in isto interesno področje. Ob vseh političnih in aktivističnih prizadevanjih, po katerih je Celje že lep čas znano kot prvo med slovenskimi mesti, vzemimo samo »Kulturni utrip« in stalni seminar »Človek — delo — kultura«, je težko razumeti, kako so, recimo, v zboru porabnikov v zadnjih štirih letih delegati iz nekaj temeljnih organizacij EMA uspeli spraviti skupaj le petodstotno udeležbo ali pa bili celo brez enega samega delegata v skupščini kulturne skupnosti.

Kulturni plenum, njegovi sklepi in zadolžitve naj bi bili dogodek s pomembno spodbujevalno in usmerjevalno vlogo. Mnogokrat slišimo, da v procesu podružbljanja kulture ne smemo biti nestrpni in da se bodo rezultati nekega dne le pokazali. A vendarle se ob celjskih izkušnjah, in ne samo celjskih, pojavlja dvom, ali se pravi ljudje stvari lotevajo na pravem koncu. Omenjeni razgovori pred kulturnim plenumom so bili namreč prvi resnejši poskus, da bi med delavci izvedeli, kaj menijo o tej že tolikokrat razlagani, analizirani, oblikovani kulturi v združenem delu in za združeno delo. Pred tem so običajno o delavčevih interesih, njegovih željah in potrebah govorili na pamet »poklicani«, »zveličavni«, in kadar je kaj zaškripalo, so dejali, delavca je treba izobraziti, delavcu je treba kulturo »približati«. Tudi aktivno. In že smo bili pri paroli: v vsako delovno organizacijo zbor, recitacijsko skupino, likovno kolonijo, ne da bi se pri tem menili za težke razmere, v katerih životarijo razna kulturna društva in združenja. V prvi evforiji podružbljanja so kulturni zavodi pripravljali razgovore pred in po predstavah, prireditvah. Sčasoma so odnehali in se znova sprijaznili s praznimi dvoranami. Nadebudni Celjani so nehali »utripati« in sprejeli dva bregova: »izvajalce« in »uporabnike«. Rešitev je prav v odnosu med njimi, brez vmesnih političnih parol in akcij, ob katerih prehitro obnemoremo. Izhod je, menimo, v tem, da tudi kultura končno postane pravo interesno področje, svobodna menjava, izmenjava zanimanja in potreb.

Izobraževanje in vzgoja sta lahko del tega procesa, a nikakor ne na vsiljen, med drugim tudi zelo drag in dobičkonosen način, kot so to počeli Celjani s svojim seminarjem Človek — delo — kultura, ob katerem se moramo vprašati, komu in čemu pravzaprav služi. Delavcu gotovo ne. Ni odveč, če navedemo šesti sklep plenuma, v katerem so zapisali, da bodo v skrbi za usposabljanje in izobraževanje delavcev na področju kulturnega delovanja posebej spodbujali organizacijsko, samoupravno, programsko in kadrovsko preoblikovanje stalnega seminarja Človek — delo — kultura, kajti že dolgo je jasno, da le-ta v vseh letih v nobenem pogledu ni napravil tistega, za kar so ga v Celju, zopet »utripajoči« ustanovili. Šestih zadnjih predavanj se je vsega skupaj udeležilo 83 ljudi, čeprav so vsakič odposlali tako vsem vodilnim in vodstvenim delavcem, organizatorjem kulturnega življenja kot tudi družbenopolitičnim organizacijam več kot 1300 vabil. Mar bomo znova rekli, da je delavec tista črna ovca, ki noče in noče kulture?

Področje kulture je preveč občutljivo in večplastno, da bi ga lahko razreševali, spreminjali na osnovi političnih parol, izven neposrednih odnosov in neposredne izmenjave interesov. Vsakič, ko bomo delavcu nekaj »približevali«, bo to gotovo padlo v vodo. Vemo, kje je ključ, vemo, kaj je v bistvu svobodna menjava tudi v kulturi, hkrati pa v praksi od nje odstopamo, ker mislimo, da smo že z normativnimi postavkami in načelnimi stališči zagrabili bika za roge.

Janez Sever

Prispevek k racionalizaciji in stabilizaciji

Združevanje osnovnih šol

V občini Domžale že dalj časa poteka javna razprava o združevanju osnovnih šol, za kar naj bi se dokončno odločili že letos. Osnutek samoupravnega sporazuma o združevanju v Skupnost osnovnih šol je pred delavci, naloga osnovnih organizacij sindikata pa je, da ga obravnavajo, dajo svoje pripombe in predloge ter tako oblikujejo predlog, o katerem se bodo delavci z referendumom odločali ob koncu letošnjega leta.

Namen tega združevanja je, da bi hitreje in učinkoviteje uveljavljali socialistične družbene in vzgojnoizobraževalne smotre, skladnejše razvijali celotno osnovno izobraževanje v občini, dvigali kakovost vzgojnoizobraževalnega dela in tako vsestransko usposabljali mladino. S hitrejšim podružbljanjem vzgoje in izobraževanja ter uveljavljanjem svobodne menjave dela bi prispevali h gospodarnejši in racionalnejši uporabi družbenih sredstev, s katerimi upravljajo. S povezovanjem pa bi tudi izboljšali in uskladili razvoj dejavnosti in poslovanja posameznih šol ter dosegli hitrejše uvajanje sodobnejših oblik in metod, načrtno razvijanje svetovalnih služb, združevanje sredstev za posodabljanje vzgojno izobraževalnega dela in drugo. Govor je tudi o enotnejšem zastopanju področja vzgoje in izobraževanja v družbenopolitičnih skupnostih in v samoupravnih interesnih skupnostih.

Skupnost šol naj bi združevala vse osnovne šole v občini, glasbeno šolo in OŠ s prilagojenim programom. Najvišji samoupravni organ naj bi bil svet skupnosti, katerega predhodnik je iniciativni odbor, ki na podlagi dela posebne delovne skupine vodi postopke. Največ pozornosti namenjajo pravnim zadevam in v zvezi s tem nastajanju osnutkov samoupravnih aktov, kajti delavci posameznih šol že vrsto let ugotavljajo, da so samoupravni akti od šole do šole različni; podobno je tudi z računovodstvom in knjigovodstvom, ki ga zaradi razdrobljenosti vodijo celo v nasprotju z obstoječo zakonodajo. Delovna skupnost, ki jo predvideva samoupravni sporazum, naj bi razreševala še vrsto drugih težav, tako da bi učiteljem ostajalo več časa za njihovo osnovno dejavnost — vzgojo in izobraževanje.

Javna razprava je že pokazala, da delavci v vzgoji in izobraževanju podpiramo prizadevanja za združitev v skupnost šol, da pa se premalo zavedamo, da je to naša stvar, da je to problem, ki ga moramo rešiti sami, ne pa čakati na rešitve, ki nam jih bo nekdo ponudil. Kajti samoupravni sporazum bo naš sporazum, katerega določil se bomo morali držati, zato je prav, da so ta določila že sedaj »naša«, da jih predlagamo in preoblikujemo, kajti ko bodo sprejeta, bo za to prepozno.

Vera Vojska

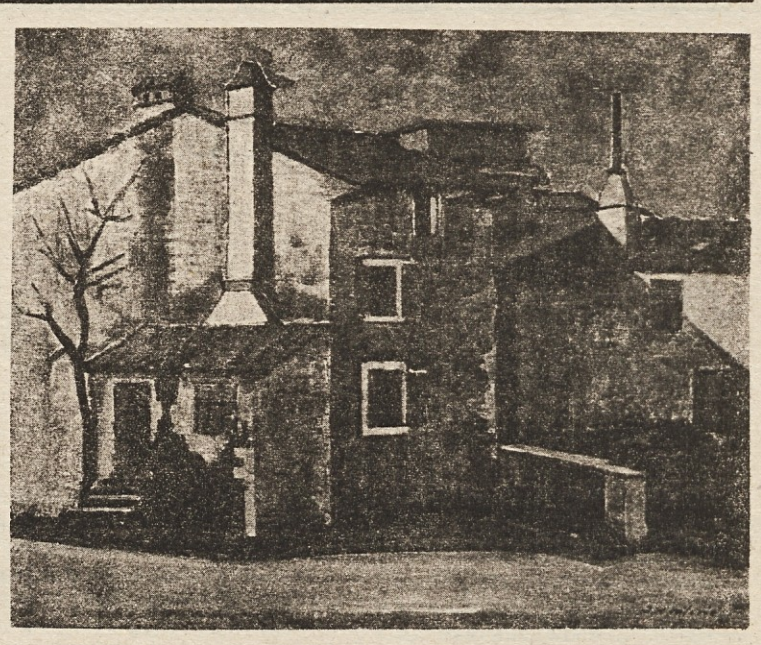

Izidor Dobrilovič, Izola, olje, platno 1980

Likovno ljubiteljstvo

V mariborskih razstaviščih Sinagoga in Rotovž je od 21. novembra odprta 5. revija likovnih skupin Slovenije, ki jo je pripravilo Združenje likovnih skupin Slovenije pri Zvezi kulturnih organizacij Slovenije, na kateri razstavlja več kot sto ljubiteljev likovne kulture najrazličnejših poklicev. Izbor del je pripravila strokovna žirija v sestavi petih umetnostnih zgodovinarjev, dr. Ceneta Avguština, Andreje Koblar Gale, Milčka Komelja, Josipa Korošca in Melite Stele ter akademskega slikarja Vinka Tuška. Prireditelji so ob razstavi izdali katalog. V njem je dr. Cene Avguštin, ki je predsednik združenja likovnih skupin Slovenije, med drugim tudi zapisal, da »četudi bodo pomembnejši likovni dosežki na amaterskem področju uresničljivi šele ob večji poglobljenosti likovnega znanja, vsestranski razgledanosti avtorjev in ob tesnih, kar vsakdanjih stikih z ustvarjalnim dogajanjem v širšem likovnem prostoru, je ljubiteljstvo s posluhom za raznolikost življenja in dogajanja v okolju, v katerem deluje, že v nekaj letih ustvarilo komaj pregledno število dokumentarno neoporečnih posnetkov kulturnih spomenikov, naravnih znamenitosti, mestnih, vaških in drugih ambientov, pa tudi takšnih pričevanj, ki so zanimiv prispevek k razumevanju tega ali onega poglavja naše materialne oziroma duhovne kulture. S širjenjem zanimanja za likovno ustvarjalnost na najrazličnejših področjih javnega življenja odpira amaterizem vrata tudi poklicnim likovnikom pri uresničevanju številnih strokovnih nalog, ki se jih ljubiteljstvo nikoli ni in tudi ni moglo lotevati.«

Istega dne, ko so v Mariboru odprli to razstavo, je bila tudi letna skupščina Združenja likovnih skupin Slovenije, ob njej pa problemska konferenca, na kateri so govorili o vsem, kar je za razvoj ljubiteljske likovne dejavnosti pomembno, tudi o dilemah, ki to dejavnost pogosto zapeljejo v slepo ulico.

Priznanja v mesecu knjige

Zveza kulturnih organizacij Slovenije je v sodelovanju z Zavodom za šolstvo SRS letos že devetič razpisala nagradni natečaj za spise o knjigah za učence osnovnih in srednjih šol. Poleg prostih spisov so letos pisali učenci spise na temo »Martini Krpani živijo dalje«. Odziv je bil velik, iz osnovnih šol je strokovna žirija ocenjevala 418 prispevkov, iz srednjih šol 63. Na slovesnosti 12. novembra so učencem podelili 31 nagrad. V mesecu knjige pa odbor za knjigo pri ZKOS podeljuje tudi Trubarjeve plakete in diplome. Trubarjevi plaketi sta letos prejela Petra Dobrila in Vlado Novak. Petra Dobrila je slavistka in pedagoška svetovalka, ki si že vrsto let uspešno prizadeva za širjenje bralne značke med mladino. Vlado Novak je kot ravnatelj osrednje knjižnice v Celju sodeloval pri ustanavljanju ljudskih knjižnic in tako pripomogel, da se je knjižni fond na tem področju zelo popestril in obogatil. Trubarjeve diplome so prejeli trije: Tončka Kolarič za širjenje bralne kulture med zamejskimi Slovenci, Talči Božič se je zavzemala za ustanovitev potujočih knjižnic, bila pa je tudi med pobudniki Bevkove bralne značke. Boris Makovec pa se je izredno uveljavil kot pospeševalec knjižničarskega dela.

Franci Koprivec

JEZIKOVNO RAZSODIŠČE (49.)

Vse za izvoz

Začel sem brati Kompasov prospekt »KOMPAS TOURS Zimski program«, toda »generalne kondicije« so mi bile popolnoma nerazumljive. Na srečo sledi besedilo v angleščini (General conditions), ki mi je omogočilo razumevanje slovenskega naslova.

Da bo stvar jasnejša: Kompas je izdal na oko kar prijeten prospekt, na videz v štirih jezikih (slovenščini, srbohrvaščini, angleščini in nemščini), za štiri predvidene izlete (v Lipico in Postojno, v Trst, po Istri, v Videm).

Slovenščina je postavljena celo na čelo in tako se na vrhu prospekta glasi: »GENERALNE KONDICIJE. Kompas si pridržuje pravico potovanje podražiti, spremeniti program, oziroma odpovedati potovanje v primeru višje sile ali premajhnega števila prijav.«

Častno mesto slovenščine je torej omadeževano s tako nepremišljeno zapisanimi »generalnimi kondicijami«. Ne veš, ali se pisec prospekta boji besede *pogoji*, ker je v slovenščini dostikrat pomensko zlorabljena, ali pa je bil v tako slabi kondiciji, da boljšega pač ni spravil iz sebe. Ne gre namreč tako preprosto prepisovati tujih besed in jeziku iz zasebne nevednosti pripisovati vrzeli in mu s tem manjšati ugled in izrazno moč.

Slovenščina jo je v tem Kompasovem prospektu tudi sicer precej slabo odnesla. V nekaterih rubrikah (v naslovu, pri dnevih izletov, pri urah, pri cenah) je sploh ni, marsikje pa preveč šepa: »V ceno izleta je vključeno: avtobusni prevoz, vodič, vstopnice ter postrežnina lunch paket... Po jugoslovanskih carinskih predpisih je dovoljena višina iznosa din 1500 v bankovcih po 100 din po osebi.«

Čudimo se, da se Kompas še ni pozanimal, kako se po naše reče vodiču (*vodnik*), lunch paketu (*malica* ali *prigrizek* ali *suha hrana* ali kar pač misli ponuditi potnikom), Istratouru (*izlet po Istri*), Redipuglii (*Sredipolje*), Kompas toursu (*Kompasovi izleti*).

Namesto da bi nas Kompas vodil, nas zavaja.

Sedemdeset let Slovenskega planinskega društva Gorica

Povezovanje in utrjevanje narodne zavesti

Pred dnevi je bila v mestnem avditoriju v stari Gorici svečanost ob sedemdesetletnici Slovenskega planinskega društva Gorica. Doživeli smo prelep slovenski praznik med našimi rojaki — planinci, ki so do zadnjegaa kotička napolnili največjo in najlepšo dvorano v Gorici. Doumeli smo veličino njihovih skupnih prizadevanj za slovenskega človeka, boja zanj, v zadnjem času (če rečemo še natančneje) boja za mlado generacijo!

Vsaka od slovenskih zamejskih organizacij, pa naj gre za kulturno-prosvetne, športne, planinske ali drugačne, pokriva del človekovega udejstvovanja ob prostem času. Toda ko v matični domovini mislimo predvsem na dejavnost samo, na čimvečjo množičnost in kakovostno raven udejstvovanja, pa morajo Slovenci onkraj meje ob vsem tem misliti v prvi vrsti na svoje narodno obrambno poslanstvo. Pridobivati morajo mlade in stare, da se jim pridružijo pri delu. Pri tem se srečujejo s številnimi težavami, strogimi predpisi, denarnimi zagatami, pomanjkanjem prostora in nerazumevanjem.

Planinstvo in šport sta najprivlačnejši sredstvi za združevanje mladine in na temelju tega tudi za vplivanje nanjo. V društvih je nešteto priložnosti za ohranjevanje slovenske govorice, za netenje zdravega narodnega ponosa, za spoznavanje zgodovinskih razmer na področju, poseljenem s Slovenci, ki po spletu zgodovinskih okoliščin ni neposredno povezano z matično domovino.

Kakšni kremeniti Slovenci so bili med ustanovitelji podružnice slovenskega planinskega društva v Gorici pred sedemdesetimi leti — 1911. Bili so profesorji, znanstveniki, učitelji, gospodarstveniki, politiki, trgovci in obrtniki! Šolski ravnatelj Jaka Zupančič je bil predsednik! In drugi: geograf in geolog Ferdinand Seidl, dr. Josip Tominšek, Pretnar, Podgornik, eden naših prvih alpinistov dr. Henrik Tuma, zdravnik dr. Anton Brecelj in drugi!

Njihovo delo so nadaljevali mlajši, dokler ni leta 1926 fašistična oblast društvo razpustila, kot vse druge slovenske organizacije. Delo so nadaljevali v ilegali. Planinci so odhajali v gore, kjer so se najzavednejši Slovenci sestajali in pogovarjali nemoteno, ne da bi se bilo treba bati prisluškovanja.

Po drugi vojni se je delovanje društva znova razmahnilo in danes šteje okrog 600 članov iz Gorice in vsega Goriškega! Vodi ga predsednik Vlado Klemše in po njegovih besedah, je temelj njegovega delovanja dvojen: »Osnovni cilj je planinski, torej prirejanje izletov v gore, zbliževanje človeka z naravo in pa utrjevanje, povezovanje članstva, utrjevanje narodne zavesti. Alpinistov v vrstah slovenskih goriških planincev trenutno ni; v zgodovini društva pa je tudi v alpinističnem pogledu velika tradicija, saj na primer iz goriških vrst izvira najbolj znana osebnost med slovenskimi planinci po prvi vojni, dr. Klement Jug. Pač pa so izredno dejavni člani jamarske sekcije, ki raziskujejo goriški Kras in dosegajo pri tem velike uspehe. Posebno pozornost namenjajo mladim. Z akcijami po šolah z geslom »vsak ciciban planinec« imajo veliko težav zaradi strogih predpisov. Slovensko planinsko društvo Gorica skrbi na svojem področju tudi za smučanje — že desetletje slovijo njegovi smučarski tečaji v bližnjih slovenskih smučarskih centrih. Ko se oziramo v prihodnost, si zastavljamo cilj — vsa pozornost vzgoji mladinskih vodnikov. V tej zvezi smo začeli širšo akcijo tudi v povezavi s Planinsko zvezo Slovenije in pričakujemo odločilnih premikov. Sodelovanje s PZS je najboljše. Vselej smo naleteli na veliko razumevanje pa tudi na konkretno pomoč«.

In kako gleda na delovanje zamejskih slovenskih planinskih društev matična domovina? Predsednik Planinske zveze Slovenije Tomaž Banovec pravi: »Zamejska planinska društva sicer niso naši člani, vendar so naša bratska društva, s katerimi imamo tesne stike. Povezujemo jih z bližnjimi obmejnimi društvi in skupnimi akcijami. V primerjavi z našo organizacijo so to razmeroma majhna društva, ki pa imajo na svojih ramah poleg skrbi za športni del planinstva še druge naloge, morda še pomembnejše! Napor teh odbornikov je velikanski, zato jim po svoje pomagamo. Bistveno je to, da hodijo tudi po naših gorah, kot velika planinska bratovščina. Imajo iste popuste kot naši planinci, imamo skupne programe, vključujejo se v naše tečaje, pripravili pa jim bomo posebne mladinske programe v Bavščici. Tržaška vertikala poteka po slovenskem etničnem ozemlju na italijanski strani, koder veliko hodijo tudi planinci iz matične domovine. Prirejamo srečanja treh dežel, imamo posebne transverzale, kjer se srečujemo. S tem, da hodimo prek meje v etnično slovenske kraje, na planinske ture in ne samo na nakupe, pomeni, da v zadnji vasi zveni slovenska beseda in da je to olajšanje Slovencem onkraj meje, saj se slovenska beseda sliši iz ust obiskovalca, turista, planinca. To je velika pomoč zanje.«

Če je bila navezanost na domačo zemljo v prejšnjih časih nekaj naravnega in spontanega, pa se je od konca prejšnjega stoletja naša planinska organizacija zavestno usmerjala h krepitvi tega čustva, k ohranjanju slovenskega značaja slovenske zemlje in gora, ki so si jih lastili sosedje s severa in zahoda. Zavestno je bila usmerjena k ohranjanju in krepitvi narodne zavesti, pripadnosti ter narodnega ponosa.

In za zamejske Slovence je vse to še vedno aktualno. Zato zanje še vedo veljajo velelniki: skrb za slovenskega človeka, postavljanje slovenskih postojank po slovenskih gorah, postavljanje slovenskih kažipotov, skratka, ohranjanje slovenske podobe slovenskih gora.

Stane Urek

Zanimive igre na vodi

Zveza telesnokulturnih organizacij Celje je v pokritem bazenu na Golovcu prvič priredila v okviru sindikalnih trimskih iger tudi igre spretnosti na vodi, ki se jih je udeležilo 16 ekip. Šestčlanske ekipe (štirje moški in dve ženski) so morale prevesla bazen na zračnih blazinah, ekipe so se pomerile tudi v vlečenju tekmovalcev na blazini, štafeti na blazini in v pobiranju predmetov iz bazena. Največ uspeha sta imeli ekipi PTT Celje in Kovinotehne (na sliki), tretja pa je bila ekipa Cinkarne.

Besedilo in slika: T. TAVČAR

Smučarji A reprezentance v Gorenju

Lopata za Bojana, skleda za Bojano

Čeprav so smučarji jugoslovanske A reprezentance sredi priprav na novo sezono, ki se bo 5. decembra začela s kriterijem prvega snega v Val d'Iseru, so se 16. novembra pripeljali v Titovo Velenje, kjer jih je v prostorih delovne skupnosti sozda Gorenje sprejel Milan Valenčak, predsednik izvršilnega odbora jugoslovanskega smučarskega sklada (YU ski poola). V imenu pokrovitelja je smučarjem spregovoril član kolegijskega poslovodnega odbora sozda Gorenje Ivo Draušbaher, jim zaželel kar najbolj »tekočo smučino« ne samo v novi sezoni, temveč vse do olimpijskih iger v Sarajevu, hkrati pa jih je povabil na ogled proizvodnje v dveh delovnih organizacijah Gorenja, kjer je smučarski šport močno razvit — v Gorenje — Muto in Gorenje — Fecro.

Kovači na Muti so reprezentantom predstavili delovno organizacijo, ki se je močno razvila posebej v zadnjih letih, ko je združena z Gorenjem. Gostje so najprej odšli v obrat male kmetijske mehanizacije, kjer so delavci oddelka strojnega in elektrovzdrževanja podarili Bojanu Križaju lopato, ker je pač na Gorenjskem veliko snega. Smučarji so se nato največ časa zadržali v vilarni, kjer spretni kovači kujejo vile.

Delavci Gorenja so v pogovorih dejali, da jim ni žal denarja, ki ga dajejo smučarjem. »Naši so in to jim namenjamo za njihova prizadevanja, za uspehe!« Bojani Dornigovi so livarji mimo »protokola« podarili litoželezno skledo. »Samo da boste punce dobro vozile!« je nekdo dejal.

Po obisku na Kopah so fantje odbrzeli na kondicijski trening v Titovo Velenje, dekleta pa so morala še pred zagrebško televizijsko kamero. Zvečer je reprezentanca nastopila na »belem koncertu« v Titovem Velenju.

Vrata v velenjsko Rdečo dvorano so komaj vzdržala. Vstopnic je kmalu zmanjkalo in marsikdo je menil, da bi tudi v Titovem Velenju morali biti dve predstavi. Ob besedah, glasbi in petju so minute srečanja z reprezentanti prehitro minile. Bilo je prisrčno, sproščeno. Ostal bo lep spomin na dogodek, ki so ga mnogi ljubitelji belega športa nestrpno pričakovali. Nato je Bojan Križaj izžrebal reševalca mladega Boža Strela s Prevalj na Koroškem, ki je dobil Elanove smuči. Še deset reševalcev križanke je dobilo lepa darila — male gospodinjske aparate Gorenja.

Na koncu naj dodamo še to, da je ob zaključku prireditve v velenjski Rdeči dvorani direktor reprezentance Tone Vogrinec podelil priznanji Topru iz Celja kot pobudniku smučarskega sklada in Gorenju kot generalnemu pokrovitelju za prispevek k razvoju našega vrhunskega smučarskega športa. *Hinko Jerčič*

Pereč problem vzdrževanja telesnokulturnih objektov

Na pol poti

Nedvomno je, da smo v minulih letih zgradili razmeroma veliko telesnokulturnih objektov. Celo manjši slovenski kraji, kjer so delovni ljudje visoko zavihali rokave, že imajo svoje športne centre. Tu se zbirajo šolarji, mladina, vrhunski-športniki, rekreativci in še mnogi drugi, ki jim je pri srcu aktivno športno življenje. V mnogih primerih so ti objekti izkoriščeni od jutra do večera, kar z drugimi besedami pomeni, da se tovrstne investicije obratujejo.

Razumljivo je bila pot do novih telovadnic, igrišč, bazenov, trim stez in podobnih dobrin ob splošnem pomanjkanju sredstev za najnujnejše trnova in dolgotrajna. Treba se je bilo odpovedati marsičemu, saj je šlo marsikje tudi za spopad z miselnostjo in zastarelimi nazori, ki so marsikje še danes zelo nenaklonjeni potrebam naših ljudi.

Torej, če smo še včeraj negodovali nad slabimi razmerami na telesnokulturnem področju, poleg pomanjkanja kadrov smo najbolj pogosto omenjali skromno število športnih objektov, so danes, vsaj v mnogih slovenskih krajih, problemi povsem drugje. Vse bolj pogosto se namreč sprašujemo, kako pridobitve zadnjih let čim bolje izkoristiti in, kar je še bolj pomembno, po kakšni poti priti do potrebnih sredstev za njihovo vzdrževanje.

Problem je znan, saj tare mnoge upravljalce naših športnih centrov in tudi manjših telesnokulturnih objektov. Izjeme so le redke. Denarja za vzdrževanje je preprosto povsod premalo. Tudi tam, kjer so prostori izkoriščeni vse od jutranjih do poznih večernih ur. Najemnine sicer niso simbolične, včasih so za uporabnike celo zelo zasoljene, vendar so kljub temu še vedno daleč od ekonomskih.

Upravljalci so se torej znašli pred dokaj nehvaležno nalogo. Uporabniki zahtevajo čim manjše najemnine, češ, saj smo denar za vse to prispevali iz lastnega žepa, po drugi plati pa nočejo kaj dosti slišati o ekonomski računici oziroma najnujnejših sredstvih za tekoče vzdrževanje.

Po prvem uspešnem koraku, ko smo zbrali sredstva za prepotrebne novogradnje, bi morali torej opraviti še naslednjega. Morali bi se dogovoriti oziroma sporazumeti za stalne vire vzdrževanja, saj brez drugega ni prvega. Seveda bi bilo še veliko bolj pametno, če bi se o vzdrževanju pogovarjali že na samem začetku, to je takrat, ko načrtujemo nove objekte. V tem primeru kasneje ne bi prihajalo do težav, nesporazumov in v nekaterih primerih celo propadanja družbene imovine.

O vsem tem sicer veliko govorimo, toda v praksi se vedemo še vedno po starem. Denar za investicije še nekako zberemo, potem pa je naših prizadevanj kaj hitro konec. Skratka, tudi na tem področju je potrebno, posebno danes, ko toliko govorimo o stabilizaciji, prekiniti s staro prakso in vedno že na samem začetku misliti, kako priti do cilja in ne le do polovice poti. *Andrej Ulaga*

Na letošnjih športnih igrah v Novi Gorici 1200 delegatov

Živahno od aprila do novembra

Komisija za šport in rekreacijo pri občinskem sindikalnem svetu Nova Gorica je tudi letos uspešno pripravila celoletna športna srečanja pod imenom Delavske športne igre '81. Udeležba na letošnjih igrah sicer ni bila rekordna, kljub temu pa je nastopilo kar 950 moških in 230 žensk ali skupaj skoraj 1200 ljudi iz 42 delovnih organizacij novogoriške občine. Letošnji program iger je potekal vse od aprila do novembra.

Na zaključni slovesnosti v Novi Gorici, kjer so najzaslužnejšim in posameznikom in ekipam podelili medalje, diplome in pokale, je predsednik občinskega sindikalnega sveta Nova Gorica Jure Mlinar pohvalil organizatorje iger ter poudaril, da je zadovoljen z udeležbo in požrtvovalnostjo tekmovalcev v posameznih športnih panogah.

Letošnje igre so ponovno dokazale, da so prav tovrstna športna srečanja veliko pripomogla k širokemu razmahu športne rekreacije, zlasti med delovnimi kolektivi. Pri tem je treba pohvaliti vse dosedanje predsednike komisije za šport in rekreacijo pri omenjenem svetu, to so Savo Žnidarčič, Franc Polenčič in sedanji predsednik Ilko Vidic, ki so vložili ogromno svojega prostovoljnega dela v uresničevanje programov na področju športne rekreacije.

REZULTATI — ekipno — moški:

Mali nogomet: 1. Iskra, 2. UNZ Nova Gorica, 3. Vozila Šempeter pri Gorici. Namizni tenis: 1. Iskra, 2. Meblo, 3. PTT Nova Gorica. Rokomet: 1. Iskra, 2. UNZ Nova Gorica, 3. Meblo. Košarka: 1. Salonit II Anhovo, 2. Salonit I, 3. UNZ Nova Gorica. Balinanje: 1. Salonit II Anhovo, 2. Iskra, 3. SGP N. Gorica. Odbojka: 1. Salonit, 2. Elektro Nova Gorica, 3. Meblo. Kegljanje: 1. Petrol Nova Gorica, 2. Meblo, 3. SGP Gorica. Šah: 1. Obrtno združenje Gorica, 2. Carina Nova Gorica, 3. Salonit. Streljanje: 1. Iskra I., 2. Vozila II, 3. Iskra II. Atletika: 1. UNZ Nova Gorica, 2. Meblo, 3. Salonit. Kros: 1. Meblo, 2. EGŠC »Branko Brelih« N. Gorica. Plavanje: 1. SGP Gorica, 2. UNZ Nova Gorica, 3. Poligalant Volčja Draga.

Ekipno ženske:

Plavanje: 1. Projekt Nova Gorica, 2. Poligalant Volčja Draga, 3. Obrtno združenje Gorica. Atletika: 1. Meblo, 2. Iskra, 3. Salonit. Streljanje: 1. Meblo, 2. Cestno podjetje Gorica, 3. UNZ Nova Gorica. Namizni tenis: 1. Salonit, 2. SGP Gorica, 3. Meblo. Kegljanje: 1. Salonit, 2. PTT Gorica, 3. SGP Gorica. Odbojka: 1. Bolnica Šempeter pri Gorici, 2. Meblo, 3. Iskra.

Rajmund Kolenc

Enotno znamenje pripadnosti partizanskim četam

Zastava slovenskih partizanov

Slovenci smo si v revolucionarnem letu 1848, ko smo se začeli bojevati za svojo združitev v posebno politično enoto, izbrali za svoje skupno narodno znamenje belo-modro-rdečo zastavo dežele Kranjske, osrednje slovenske pokrajine. Z njim smo nastopali ob raznih priložnostih in izpovedovali svojo narodno pripadnost pa tudi kljubovali smo z njim raznim pritiskom.

Leta 1941, ko so se domoljubni Slovenci na pobudo Komunistične stranke Slovenije združili v Osvobodilno fronto slovenskega naroda in julija istega leta začeli oborožen boj zoper fašistične okupatorje, se je slovenska narodna zastava, ki je protiljudski režimi stare Jugoslavije niso dovolili javno uporabljati, pojavila kot znanilka upora in kot pozivalka na oborožen narodnoosvobodilni boj.

V znanem »partizanskem zakonu«, navodilu o organizaciji slovenskih partizanskih enot, ki ga je sredi julija 1941 izdalo Glavno poveljstvo slovenskih partizanskih čet, je v 7. členu tole določilo: »Partizanski zastavi sta rdeča in slovenska z znaki in emblemi svojih enot z geslom ‚za svobodo'«. Zastave, izdelane po tem določilu, so si priskrbele že prve partizanske čete. Tako je na primer Rašiška četa, nastala na severnem obrobju Ljubljane, že konec julija 1941 imela zastavo, ki se je njen borec Cveto Novak spominja: »Po govorih smo slovesno zaprisegali pod svileno zastavo, ki smo jo dobili s terena, prinesla pa jo je Mara Kosec. Na eni strani je bila zastava v barvah slovenske trobojnice (brez peterokrake) in prek nje napis »Za svobodo v boj«, na drugi strani pa je bila zastava rdeča s srpom in kladivom ter peterokrako zvezdo.« Zastavi Rašiške je bila podobna zastava, ki sta jo Boris Kidrič in Edvard Kocbek 27. septembra 1941 na Molniku v imenu IO OF in CK KPS izročila Kamniškemu bataljonu (Rašiška četa je bila v njegovem sestavu) v znak odlikovanja »za hrabra partizanska dejanja in za spretno partizansko taktiko«. Na eni strani je imela slovensko trobojnico s srpom in kladivom, na drugi strani pa je bila rdeča.

Končna oblika partizanske zastave je bila določena oktobra 1941. Posvetovanje predstavnikov vseh vodstev vstaje v Jugoslaviji 26. septembra 1941 v Stolicah je med drugimi pomembnimi sklepi za poenotenje osvobodilnega boja sprejelo tudi sklep, da naj se kot enotno znamenje pripadnosti partizanskim četam uporablja narodno zastavo z rdečo zvezdo na sredini. Na osnovi tega sklepa in odredbe Vrhovnega poveljstva Jugoslavije s 1. oktobra 1941 je Glavno poveljstvo slovenskih partizanskih čet izdalo odredbo o zastavi, znakih in pozdravu slovenskih partizanov, ki jo je 17. oktobra 1941 objavil Slovenski poročevalec št. 21. »Zastava slovenskih partizanov«, določa odredba, »je slovenska trobojnica z antifašistično rdečo petokrako zvezdo čez vsa tri polja«. Tako zastavo vidimo upodobljeno na prvi številki glasila Glavnega poveljstva slovenskih partizanskih čet Slovenski partizan iz oktobra istega leta.

Slovenska narodna zastava z rdečo petokrako zvezdo je takoj postala zastava vsega narodnoosvobodilnega gibanja, ne samo partizanskih enot. S porajajočo se ljudsko oblastjo in slovensko državnostjo pa je postala tudi njuno znamenje. Kot državna zastava Ljudske republike Slovenije je bila uzakonjena s prvo slovensko ustavo 16. junija 1947. Torej po domala sto letih je slovenska narodna zastava, okrašena z znakom narodnoosvobodilnega boja in ljudske revolucije — rdečo peterokrako zvezdo — postala slovenska državna zastava.

Janez Kos

PARTIZANI — JEKLENA PEST SLOVENSKEGA NARODA

Po dolgih stoletjih nastaja iz našega klenega naroda samostojna slovenska armada, ki bo s svojim pogumom in s svojo krvjo za vso bodočnost potrdila pravico našega naroda do svobodnega življenja. Partizanske oddelke, temeljne kamne lastne slovenske oborožene sile je rodila zavest, da nam svobode nihče ne bo podaril, da si jo moramo priboriti v bratski vzajemnosti borbe vseh slovanskih narodov, rodila jih je zavest, da ni mogoče čakati tako zvanega trenutka, ampak da je ta trnutek že tu, da je treba stopiti v boj, bo takoj, stopiti ob bok vsem slovanskim narodom proti skupnemu sovražniku nemško italijanskem fašizmu. Partizanski oddelki, to so oborožena sila slovenske Narodno-osvobodilne fronte, to so naši prvi borci, ki so zapustili dom, pograbili za puško in šli v gore in gozdove, da od tam gredo braniti svobodo, čast in ponos našega naroda. Dvignili so se pod Triglavom, v Jelovških gozdovih, pod Kamniškimi planinami, na Pohorju, ob bregovih Save, na Krimu, pod Snežnikom, ob Soči... Njihovo število dnevno raste, njihove borbe se stopnjujejo in prehajajo v vse ostrejši boj s fašističnimi okupatorji. Tadejstva so do temelja razgalila lažne trditve o hlapčevskih lastnostih slovenskega naroda tiste naše domače reakcije iz vrst že v preteklosti razgaljenih priganjačev protiljudskih režimov, ki so sami stoletja vzajali slo-

Slovenska partizanska zastava na naslovni strani glasila Glavnega poveljstva slovenskih partizanskih čet »Slovenski partizan«.

KRONOLOŠKI PREGLED

1918

1. december — Ustanovljena je bila Kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev, potem ko sta se kraljevina Srbija in Črna gora združili z Državo Slovencev, Hrvatov in Srbov. Nova država pod vodstvom dinastije Karađorđevićev ni izpolnila pričakovanj narodov, ki so se združili v njej, saj je bila izrazito unitaristična in centralistična.

1932

November — Ljubljanski univerzitetni komite Komunistične stranke Jugoslavije je pričel izdajati Rdeči signal — ilegalno revolucionarno glasilo študentov. Kljub temu, da so le-ti včasih zastopali tudi ozka, sektaška stališča, predvsem v začetnem obdobju, so vplivali na radikalizacijo študentskih nastopov. Izhajati so nehali maja 1934. Ves ta čas pa so spremljali gibanje študentov na univerzi ter s posameznimi sestavki posegali tudi v širši družbeni prostor. Od vsega začetka so odločno zavrnili koncept unitarističnega »jugoslovanstva«, poseben poudarek so dali razpravi o narodnem vprašanju in slovenski intelektualni mladini nakazovali zgodovinsko nujno pot skupnega boja z revolucionarnim proletariatom.

1941

1. december — Osvobodilna fronta je v Ljubljani in nekaterih drugih krajih pripravila tihe demonstracije v spomin na zedinjenje jugoslovanskih narodov. Med 19. in 20. uro so bile ulice in ceste ter javni lokali popolnoma prazni. Po 20. uri so bili ljudje spet na ulicah in v lokalih. Tudi srednješolci so proslavili ta dan tako, da so pred poukom z enominutnim molkom tiho demonstrirali. To je bila druga plebiscitarna akcija, ki jo je izvedla Osvobodilna fronta in ki je ponovno dokazala njeno moč in vpliv med slovenskim narodom.

2. — 14. december — V Trstu je bil tako imenovani II. tržaški proces proti 60 Slovencem, voditeljem komunistične stranke ter narodnorevolucionarnega in protifašističnega gibanja v Julijski krajini. Obtoženi so bili kot organizatorji gibanja, ki je z množično propagando, z vojaškimi sabotažami in z obveščanjem v korist zahodnih zaveznikov, s ščuvanjem italijanskih vojakov k nepokorščini in s pripravami na oboroženo vstajo nameravalo odcepiti Julijsko krajino od Italije in jo priključiti Jugoslaviji. Posebno sodišče je obsodilo 9 obtožencev na smrt, 47 pa na zapor do 30 let (skupno na 978 let in pol zapora). Le štiri je oprostilo. Štirim na smrt obsojenim so spremenili kazen v dosmrtno ječo. Na Opčinah so 15. decembra ustrelili na smrt obsojene: narodnega heroja Pinka Tomažiča, Simona Kosa, Ivana Vadnjala, Ivana Ivančiča in Viktorja Bobka. Ob trideseti obletnici tega procesa, 14. decembra 1971, je vrhovno sodišče razveljavilo sodbo fašističnega sodišča.

1942

6. december — V Bosanskem Petrovcu se je začela tridnevna prva konferenca Protifašistične fronte žena (AFŽ). Navzočih je bilo 166 delegatk in delegatov (iz Slovenije niso bili zaradi sovražne ofenzive). Konferenco je pozdravil generalni sekretar KPJ Josip Broz Tito in govoril o neposrednih nalogah AFŽ v narodnoosvobodilnem boju. Izvolili so centralni odbor, za predsednico pa Kato Pejnović. V NOB je od leta 1941 do 1945 sodelovalo okrog sto tisoč žensk, padlo jih je 25 tisoč, ranjenih pa je bilo 40 tisoč. Red narodnega heroja je dobilo 63 žensk.

1946

5. december — Ljudska skupščina FLRJ je prejela Zakon o nacionalizaciji privatnih gospodarskih podjetij, s katerim je bila podržavljena vsa industrija zveznega in republiškega značaja. 70 odstotkov lokalne industrije, banke, zunanja trgovina, notranja trgovina na veliko, promet in zveze. S tem je bilo večina proizvajalnih sredstev v rokah socialistične države, s čimer je bil dan pogoj za prehod na socialistično načrtno gospodarstvo (1. petletka uvedena aprila 1947).

1958

5. december — Na 9. plenumu CK ZKS v Ljubljani je imel osrednji referat o idejno-političnih problemih v ZK Boris Ziherl. V razpravi je sodeloval tudi Edvard Kardelj. O nekaterih aktualnih vprašanjih v zvezi s sprejemanjem družbenega plana in proračuna LRS za 1959. leto pa je govoril Boris Kraigher. Plenum je določil datum in dnevni red 4. kongresa ZKS.

Nagradna križanka št. 42

Rešitve pošljite do 15. decembra 1981 na naslov: TOZD DELAVSKA ENOTNOST Ljubljana, Dalmatinova 4, s pripisom na ovojnici: NAGRADNA KRIŽANKA ŠT. 42. Nagrade so 300, 200 in 150 dinarjev.

Rešitev nagradne križanke št. 41

KRKA, VSIP, BUDVA, WOLFGANG AMADEUS, AN, GALE, BER, ALT, GISCARDD ESTAING, VA, ANNIE, ITAKA, AP, AMATER, IBSEN, LENORA, VAL, ODESA, KORK, ANT, AREAL, ATLAS, MARATON, NERC, MADEIRA, OBESA, SKYE, NI, LENIVOST

Izžrebani reševalci nagradne križanke št. 41

1. nagrada 300 din: Ivan Barič, Cankarjeva 3, 68340 Črnomelj;
2. nagrada 200 din: Marija Rupret, Prvomajska 19, 68290 Sevnica;
3. nagrada 150 din: Ela Čekada Tabor 9, 61000 Ljubljana.

Nagrade bomo poslali po pošti.

DE — LOVEC NA KRTE; CESTNI OVINEK, RIDA; SESTAVIL: R. N.; STVARNIK SVETA PRI EGIPČANIH; RADIJ; LJUBKOV. OBLIKA IMENA IVAN; STRELA; NEKD. SARAJEVSKA TOVARNA KOLES; JAPONSKI POLITIK (HIROBUMI); POGODBA MED DRŽAVO IN KAT. CERKVIJO; ARGON; PRIHOD V NOVO STANOVANJE; DECA, OTROČAD; BLAZINAST OBROČ ZA NOŠNJO NA GLAVI; VELIKA UTEŽNA ENOTA

KRAJEVNA SKUPNOST; NIZKORASLOST, NIZKOST; PRAVILNIK

RESTAVRATORSKA DEJAVNOST

VINORODNA RASTLINA; ZVON ZA DELO POD VODO; ZEM. OŽINA NA MALAKI; PESN. IME IRSKE; REKA V STRATFORDU

AVSTRIJ. TISKOVNA AGENCIJA; DEL SKELETA; NORVEŠKI KRALJ; KROGELNI ODSEK; »OČE« VODIKOVE BOMBE

UČITELJ GOVORNIŠTVA; POLJSKO IND. MESTO V ŠLEZIJI (NAŠA PIS.); BALTAZAR HACQUET; DOLINA POD TRIGLAVOM; DUHOVNIŠKA OBLEKA

DE; NIČLA; ZNAMKA NEM. AVTOMOBILOV; ŽIVINSKA STAJA, OKOL; OBARVANO JAJCE; LJUBEZ. PESNIK; CHAPLINOVA VDOVA; KRČEVINA V GOZDU; NEMŠKI FILOZOF

PEVKA ONDINA; DEL DNEVA; IZRAELSKA LUKA; VRSTA VRBE; ORG. SPOJINA, VRSTA KETONA; KATRAN

LUDOLFOVO ŠTEVILO; BELGIJSKA KRALJICA; ANDREJ KOKOT; SOD. SLOV. MLADINSKI PISATELJ

GLAVNI ŠTEVNIK; VRSTA TROBILA, ROG; ENO OD IMEN INDIJSKEGA FIZIKA, NOBELOVEGA NAGRAJENCA (RAMAN)

LOŠČILO; MARIB. PEVEC ZAB. GLASBE (KARLI); DE; DELAVEC V KARTONAŽNI INDUSTRIJI

DE

Delavska enotnost, glasilo Zveze sindikatov Slovenije. List je bil ustanovljen 20. novembra 1942. leta. Izdaja ČGP Delo — TOZD Delavska enotnost, 61000 Ljubljana, Dalmatinova 4. List urejajo: Andrej Agnič, Ciril Brajer, Dušan Gačnik (glavni urednik in direktor TOZD), Sonja Gašperšič, Marjan Horvat, Ivo Kuljaj, Emil Lah, Rafael Lindič (tehnični urednik), Boris Rugelj, Sonja Seljak (redaktorica), Janez Sever, Peter Štefanič, Andrej Ulaga, Janez Voljč in Majda Žlender (odgovorna urednica). Pomočnik direktorja TOZD Milan Živkovič. — Poštni predal 313-VI. Telefoni: glavni urednik in direktor TOZD 316-672, odgovorna urednica DE 323-554, pomočnik direktorja TOZD 312-691, tajništvo uredništva 316-672, novinarji 316-695, odgovorni urednik založbe 310-033 int. 275 ali 271, ekonomsko komercialni sektor 322-947, naročnina DE 310-033 int. 278, knjigarna in galerija, Tavčarjeva 5, 61000 Ljubljana 317-870, uredništvo »Naš delavec« in tovarniški tisk, Miklošičeva 26-III, 61000 Ljubljana 326-754, računovodstvo 322-975. Račun pri SDK Ljubljana, št. 50100-603-41502. Posamična številka DE 9,00 din, letna naročnina je 468,00 din. Rokopisov in nenaročenih fotografij ne vračamo. Poštnina plačana v gotovini. Tisk »Ljudska pravica« Ljubljana. **Založniški svet Delavske enotnosti:** predsednik Miran Potrč, člani: Tilka Blaha, Silva Bočaj, Urška Cvetko, Janez Čebulj, Majda Emeršič, Slavko Grčar, Janez Korošec, Edo Lenarčič, Mira Maljuná, Jože Ognjek, Boštjan Pirc, Janez Prijatelj, Janko Sedonja, Vlado Šlamberger in Jože Varl.

BELOKRANJSKA TRIKOTAŽNA INDUSTRIJA BETI

25 let obstoja

Čestitkam za občinski praznik se pridružuje tudi delovni kolektiv organizacije združenega dela BETI Metlika. Prav ta delovna organizacija je v nedavni preteklosti prispevala kar največ k preobrazbi Metlike. Delovni kolektiv tovarne BETI te dni praznuje dvojni praznik, ob občinskem tudi svojo petindvajsetletnico obstoja.

Delovno organizacijo BETI Metlika lahko uvrstimo med tiste delovne organizacije, ki so našle svoj »prostor pod soncem« šele po drugi svetovni vojni. Ta prostor je bil sprva majhen, kajti BETI je zrasla iz skromnega invalidskega podjetja v močno delovno organizacijo, ki zaposluje skoraj tisoč sedemsto ljudi iz Bele Krajine pa tudi sosednje Hrvatske – v Metliki pa v temeljnih organizacijah v Mirni peči in Dobovi delavce tamkajšnjega območja. Zdaj mineva četrt stoletja, ko so v BETI začeli predelovati volno, bombaž in svilo v končne izdelke. Danes BETI poznajo doma in v svetu. V državah, kamor izvaža izdelke, jo poznajo po trenirkah, kopalkah, spalnih srajcah, pižamah, kompletih za dojenčke, oblekah, ki jih radi oblačimo v prostem času, po spodnjem perilu ter po volni, poliamid in poliestrski preji.

To pa je razumljivo, saj si je BETI ustvarila sloves zaradi svojih izdelkov, ki jih odlikujeta dve pomembni lastnosti: dobra kakovost in modnost. Na gospodarskih manifestacijah svoje stroke, na razstavah, na modnih sejmih v Ljubljani, Zagrebu, Beogradu in Sarajevu je BETI prejela vrsto najvišjih priznanj za razstavljene kolekcije. Morda bo zadostovalo, če omenimo le Ljubljanskega zmaja in Košuto – poleg drugih plaket, diplom in priznanj. Pri tem ima velik delež tudi kreatorski oddelek v Ljubljani, kjer snujejo modele BETI.

Delovna organizacija BETI je vselej namenjala precej denarja za nakup novih strojev, zidavo novih delovnih površin, šolanje delavcev, za nakup stanovanj za strokovnjake, za družbeni in osebni štandard zaposlenih, živečih v krajih, kjer ima BETI svoje temeljne organizacije: Metlika, Črnomelj, Žakanje, Mirna peč in Dobova. Iz zapiskov kronista, ki je spremljal rast te delovne organizacije, pa bi lahko razbrali jasno podobo razvoja in oblikovanja te delovne organizacije ter prizadevanj, ki jih je delovni kolektiv dosegel velikokrat tudi za ceno samoodpovedovanja. Tako so med drugim uresničili velike načrte za boljše življenje zaposlenih v tovarni in doma; oživili so športno udejstvovanje in rekreacijo zaposlenih, kulturno življenje, poskrbeli za oddih po napornem delu itd. Še do nedavnega je imela BETI svojo košarkarsko ekipo, redno pa tekmujejo njeni kegljači, nogometaši, strelci. Aktiven je pevski zbor, izobraževalni center nenehno skrbi za dotok mladih kadrov in BETI vsako leto podeli vrsto kadrovskih štipendij za šolanje na višjih in visokih šolah.

Petindvajseta obletnica BETI je le eden od mejnikov v ustvarjalnosti. Po sprejetem srednjeročnem načrtu za obdobje 1981–1985 so z referendumom sprejeli vrsto nalog za prihodnje, med katerimi je tudi pomemben cilj: še močnejša vključitev na konvertibilno tržišče. V BETI so povedali, da že v prihodnjem letu načrtujejo, da bi pokrili uvozne potrebe surovin z lastnim izvozom na konvertibilno območje. BETI že sedaj uspešno sodeluje z raznimi proizvodnimi organizacijami, ki ji dobavljajo potrebne surovine (Yulon, Tekstil, PI Glina, Tehnocolor, Intertrade itd.) in drugimi trgovskimi organizacijami. Delovni kolektiv pa deluje in posluje na 34.520 m² uporabnih površin. Vsi proizvodni prostori so dobro urejeni in moderno opremljeni. S planiranimi investicijami za naslednje leto bodo strojni park še bolj posodobili in proizvodnjo prilagodili najbolj zahtevnim tržiščem.

Z doseženimi uspehi in zastavljenimi cilji stopa BETI v novo obdobje. Dosežki so porok, da se bo delovni kolektiv tudi v prihodnje trudil za uresničitev svojih načrtov. Ob lanskem četrtstoletnem jubileju pozdravlja vse poslovne prijatelje in potrošnike, za občinski praznik pa želi delovnim kolektivom v občini, občanom in delovnim ljudem prijetno praznovanje.

DELOVNI KOLEKTIV
Belokranjske trikotažne industrije

BETI METLIKA

ob svojem jubileju – 25. obletnici obstoja in občinskem prazniku
pozdravlja poslovne prijatelje, delovne kolektive, delovne organizacije v občini, za občinski praznik pa vsem občanom in delovnim ljudem čestita z željo, da bi lepo praznovali.

OBČINSKI SVET ZVEZE SINDIKATOV SLOVENIJE METLIKA

POZDRAVLJA, ČESTITA IN SPOROČA

Delovni ljudje občine Metlika praznujemo 26. 11. svoj občinski praznik kot obletnico zmage nad belogardistično postojanko na Suhorju. Z delovnimi zmagami praznujemo tudi Dan republike, 40-letnico vstaje in ustanovitve OF. Nismo velika občina, saj predstavljamo le 0,53% celotne površine republike z 8.500 prebivalci. Od izrazito kmetijsko usmerjenega gospodarstva in nekaj obrtnih delavnic v povojnih letih smo se z razvojem industrije uvrstili med srednje razvite občine v republiki. Razvijala se je predvsem tekstilna industrija, saj nam je bil osnovni cilj zaposliti prebivalce. Skladno z razvojem industrije se je posodabljalo in razvijalo tudi kmetijstvo. Dosegli smo lepe uspehe predvsem pri razvoju vinogradništva, ki ga pogojuje podnebje in pedološka sestava tal, in v predelavi grozdja. Poleg tekstilne se je pričela razvijati tudi kovinsko-predelovalna in pohištvena industrija. Še vedno pa imamo neugodno strukturo zaposlenih – 53% žensk in 47% moških – kar nam narekuje obrobni razvoj gospodarskih panog, ki bi zaposlile prosto moško delovno silo.

Treba je poudariti, da je temeljil razvoj naše občine predvsem na odrekanju delavcev pri osebnem dohodku, najsi bo to za razvoj posamezne delovne organizacije ali pa pri samoprispevku, ki ga zbiramo že 25 let.

Danes imamo v občini štiri celovite delovne organizacije, ki imajo TOZD tudi izven občine in republike, pet TOZD in eno delovno skupnost.

Ob devetmesečju letošnjega leta nobena TOZD ni poslovala z izgubo. Beležimo rast celotnega prihodka 48%, rast produktivnosti – dohodka na delavca – 41% in rast zaposlovanja 2,4%. Izvoz je porastel 5%, uvoz 30%. V Letu 1982 bomo ob planiranem vrednostno enakem uvozu poleg dosedanjih, beležili nove izvozne usmeritve, kar nam kaže, da se v polni meri zavedamo nujnosti gospodarske stabilizacije.

Uspešen razvoj industrije je tesno povezan z razvojem drugih družbenih dejavnosti in komunalne infrastrukture. V letih po prvem samoprispevku leta 1956 smo asfaltirali in posodobili okoli 70% občinskih cest, zgradili dve šoli s telovadnicami, obnovili dva kulturna domova, zgradili in razširili zdravstveni dom, otroški vrtec, zaključili prvo fazo čistilnih naprav, razširjali vodovodno, elektro in PTT omrežje itd. Letos je zaključen program gradnje in obnovitve Doma počitka in zgrajen prizidek otroškega vrtca.

Zavedamo pa se, da bomo le z dobrim gospodarjenjem, produktivnejšim delom, večanjem izvoza in drugimi kakovostnimi dejavniki dosegli še nadaljnjo krepitev gospodarstva, kar bo tudi podlaga za izgradnjo in širjenje vsega, kar občani potrebujemo.

Ob razvoju gospodarstva beležimo lepe uspehe pri delovanju krajevne samouprave, samouprave v združenem delu, delovanju delegatskega sistema, v organziranosti in delovanju družbenopolitičnih organizacij. Vendar se ne zadovoljujemo le z uspehi, marveč skušamo tudi ob pregledu pomanjkljivosti utrditi položaj delovnega človeka v naši socialistični skupnosti.

OBČANOM METLIKE čestitamo ob prazniku!
SO in IS občine Metlika
Občinske konference ZKS, SZDL in ZSMS
ZSS občinski sindikalni svet Metlika
ZB NOV Metlika

Čestitkam k občinskemu PRAZNIKU METLIKE se pridružuje tudi

KIT KMETIJSKA ZADRUGA METLIKA
ki jo sestavljata temeljni enoti TOZD VINSKA KLET in TZO KOOPERACIJA

Zagotavljamo uspešno sodelovanje z vsemi kmetijskimi proizvajalci, kupci ter potrošniki. Dolgoročno in dobro sodelovanje med pridelovalci grozdja, sadja, mesa, mleka, krompirja in drugih kmetijskih pridelkov in Kmetijsko zadrugo je zagotovilo za trajno preskrbo s kakovostnimi pridelki naših občanov.

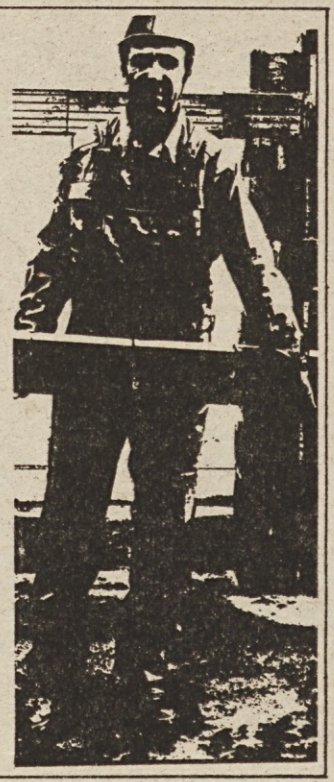

KONFEKCIJA »KOMET« METLIKA pozdravlja vse delovne organizacije v občini, občanom, delovnim ljudem pa ob občinskem prazniku čestita z najlepšimi željami.

Konfekcija „KOMET“ Metlika -
PARTIZANSKI TRG 5 — TELEFONI: DIREKTOR (068) 77-147, KOMER
TELEGRAM: KOMET METLIKA — TEKOČI RAČUN: 5211-1-595 F

Za odrom treh herojev v Pirničah

Trdna vez in širok domet ustvarjalnega hotenja

S Petrom Militarovom, režiserjem Odra treh herojev, smo se za pogovor zmenili v Pirničah. »V zadružnem domu bom popoldne, vaje imamo. Lahko nas boste našli, saj je dom prav »sloveč«. Stavil bi, da je edini v Sloveniji brez stranišča — kar zapišite to, drugače s pogovorom ne bo nič,« se je zasmejal v slušalko.

No, dom smo že zlahka našli, Petra pa malo težje. »Na Svetje je moral, tam vodi vaje gledališke skupine v šoli,« so nam povedali. Na Svetju pa smo zvedeli, da je pravkar odšel nazaj v Pirniče, saj so z vajami že končali in odbrzel je na nove — »Saj ga boste še ujeli, peš je šel, ker se mu je pokvaril avto.« Res smo ga ujeli na cesti iz Medvod v Pirniče. Nismo se še videli, a zdelo se nam je, da bo možak, ki na vso moč hiti z zajetnim svežnjem papirja pod roko, bržčas pravi. Nismo se zmotili, pol ure hoje smo mu prihranili in tako ujeli nekaj časa v njegovem natrpanem dnevu:

Manipuliranje s »potrebami delavcev«

»Brez zamere, a res se včasih zatakne ob vsem tem delu. V treh šolah sem mentor pri gledališki vzgoji, pa vaje »doma«, kulturno delo v krajevni skupnosti, v občini, sodelujem pri kulturnih stikih s koroškimi Slovenci, pri seminarju v Črnomlju...«

Režiser Ljubiteljskega odra v Pirničah, sicer strojni tehnik po osnovnem poklicu, se je kulturnemu delu zapisal že od mladih nog. Že v šoli je igral v gledališki skupini, potem je obiskal več seminarjev za režiserje amaterje, spet igral nekaj časa v Šentjakobskem gledališču in se potem dokončno odločil za režijo. V Medvodah je pred leti začel z aktivno gledališko vzgojo mladih, spodbudil gledališke krožke, oživel amaterski oder...

»Žal so nas v Medvodah zavrgli, okolje smo prerasli in ni nas sprejelo. Naša hotenja, ustvarjalne težnje pa tudi družbenopolitično delo mladih članov jim je bilo tuje. Zanimivo je, da so nam najbolj očitali programski spodrsljaj, češ da ne delamo za občinstvo, da se ne znamo prilagoditi potrebam delavcev... Zdaj pa nam nekaj kilometrov stran ti delavci še kako polnijo dvorano in naše delo njihovim potrebam prav dobro ustreza. Čudno kaj, ko ga nismo prav nič zaobrnili, je povsem logično nadaljevanje dela v Medvodah?!«

Peter Militarov

Mlad človek hlepi po ustvarjalnih možnostih

Delo so gledališčniki — ljubitelji v Pirničah, zasnovali na jasnih izhodiščih. Skozi to dejavnost skušajo povezati različne interese, ki mladega človeka pripeljejo in pospremijo na oder, v en sam skupen interes ustvarjalnega dela in življenja. Ustvarjalni postopek dela jim je skupen cilj in najtesnejša vez, je njihova pedagoška in metodološka težnja.

»Pri nas ne kujemo kadra za poklicna gledališča, vse delo je usmerjeno povsem drugače — pa vendar smo, začuda, postali prava zakladnica za akademijo.

Naj opišem naš način dela. Ko se nam pridružijo otroci, prvo leto ne nastopajo na odru. Začnejo z igro, s sproščanjem... Sledi načelo srečanj, »laboratorij« mu pravimo. Gre pravzaprav za kolektivni izbor programa in njegovo kolektivno uresničevanje. Pri nas smo vsi za vse, od luči do režije, vse je skupno delo, rezultat skupnega ustvarjalnega pristopa. Zdaj nas je že 120 in naši člani so iz Ljubljane, Škofje Loke, Medvod, iz okoliških vasi. Ja, iz Medvod. Ko smo šli od tam, so šli vsi za nami in Medvode so ostale brez gledališča. Škoda!

Prikopal sem se do veselega spoznanja — mlad človek prav hlepi po možnosti ustvarjalnega udejstvovanja. Ni važno kje, potrebuje pa mentorja, vedeti mora, kaj dela in za kaj. Ne mislim na denarno plat, za izpoved gre. Ta del vzgoje še vedno pogrešam, tudi v usmerjenem izobraževanju nima zasluženega mesta. Pa bi ga aktivna ustvarjalna vzgoja morala najti! Tudi v krajevnih skupnostih seveda, kjer bi morala biti kulturno-umetniška društva toliko močna (s sredstvi in strokovno podkovanimi kadri), da bi kraj postal središče kulturnega življenja. Povem vam, da je ta kultura še kako širok pojem, seže do obveščanja, odnosa do dela, okolja, samouprave, gospodarjenja in družbenopolitičnega dela. Tudi pri nas je osnovna dejavnost sicer oder, krepi pa splošno kulturo in vse sestavine, ki sem jih naštel. Naši člani se razvijajo, rastejo v politično, samoupravno, delovno in kakorkoli hočete zrele ljudi.«

Vaja — srečanje

Takole je pomenek jadral sem ter tja in se seveda vedno znova vračal k odru. Vaja — srečanje, vmes drugačna srečanja, namenjena teoretični podkovanosti članov, plesu, morda le pomenku pa spet večglasnemu ljudskemu petju, spoznavanju izraznosti telesa in prostora:

»Med nami se krepijo prave vezi, vsi naši člani se vračajo, tudi če odidejo na akademijo, v poklicno gledališče... Tako spet vnašajo novo znanje, nove izkušnje, pomagajo pri vzgoji mladih. Pri nas boste našli vse poklice, kar nam spet pride prav pri delu. Nikomur ni žal časa, ko je treba napeljati elektriko, pobeliti prostore, iz potrebe smo razvili svoj regulator, imamo svoje scenografe, sami rišemo načrte, mizarimo, šivamo. Tako se tudi pestrost poklicev spet veže na isti osnovi, na ustvarjalnosti.

Osnovni cilj vseh teh prizadevanj je kakovostna kulturna ponudba krajanom in delovnim ljudem. Pirniče so dale tri narodne heroje, odtod Oder treh herojev. Simbolika se nadaljuje v naših treh skupinah. KUD Pirniče sestavlja Oder pionirjev (v njem deluje še gledališki krožek), Oder mladih (s plesno in lutkovno podskupino) in Oder treh herojev, namenjen odraslim. Naš abonma ponudimo kot širok program, neke vrste anketo in po odzivu ga dokončno oblikujemo. Letno zmoremo že šest premiernih predstav za mlade in odrasle in kar lepo smo se uveljavili. Tudi po Sloveniji ogromno vandramo, gojimo stike med republikami, udeležujemo se festivalov doma in na tujem... Dodajmo nastope na proslavah, obiske v organizacijah združenega dela, v šolah. Pa akcija Naša beseda, tudi na tem področju smo močan nosilec v kraju.«

Kultura ne more biti lokalna

Ko smo se menili o proslavah, je beseda od ustvarjalne zavila k denarni plati ljubiteljskega dela:

»Vsako novo leto imamo približno 30 predstav za otroke, kar je čeden vir dohodka. Nekaj navrže svobodna menjava dela z organizacijami združenega dela, nastopi na proslavah — razvili smo svojo scenografijo, lastno ozvočenje, scenarije, skratka vse, kar omogoča kakovostno organizacijo proslav in prireditev, ki jo zmoremo v celoti sami. No, nekaj se nabere — nikoli pa toliko, kot bi rabili. Financiranje ljubiteljskega gledališča se sicer počasi popravlja, a prepočasi. Ta dejavnost v Zvezi kulturnih organizacij Ljubljane gotovo ni prav vrednotena. Za premiero dobimo 20 tisočakov, pa si pomagaj?! Le za primer — zborovodje plačujejo lepo po urah. Ni kaj, za usmerjanje, kontinuirano dejavnost, strokovni kader in kakovost bo treba najti sredstva.

Nam gre na roko tudi krajevna skupnost, še bolj pa krajani sami. Zadnja tri leta naš oder res živi in dela, to ljudje čutijo in radi pomagajo. Tudi zato, ker vidijo kako sami poprimemo za vse. Pirniče nimajo industrije in nevarnost, da se prelevijo v spalno naselje, je velika. Ni dvoma, da tudi naša dejavnost pripomore k polnejšemu življenju kraja. Vse to pa ljudje čutijo in znajo ceniti.

Marsikaj je še, kar kaže omeniti — načrtno gojimo tradicije NOB na primer. Za to skrbimo v vseh skupinah in skozi vse zvrsti dela. Pa vključevanje delavcev iz drugih republik! Že v naslednjem letu kanimo ustanoviti posebno skupino za nastope v srbohrvaškem jeziku. Dobro sodelujemo z organizacijami združenega dela in s sindikalnimi organizacijami, kar je tudi ena od osnov za dober odziv na naš abonma. Naše delo je široko zastavljeno in tak je tudi odziv nanj. Nismo lokalno usmerjeni kot tudi kultura ne more biti lokalna. Odprti smo tako v zvrsteh dela kot v strukturi članstva, v sodelovanju z drugimi v krajevni skupnosti, občini pa do medrepubliškega sodelovanja.«

Ciril Brajer

Pred vajo smo se pomenili tudi z Bredo Rovšek, ki je po poklicu učiteljica. Na vaje prihaja dvakrat, če je treba, pa tudi štirikrat tedensko, celo med počitnicami jih imajo. To seveda še ni vse, sami so si uredili prostore, vse tehnične zadeve, sami zidajo, rezljajo, šivajo...

Med pogovorom pod odrom, kjer so si uredili garderobo in neke vrste družabni prostor hkrati, nam je nad glavo kar naprej nekaj škripalo. Bine Knapič, strojni ključavničar v Litostroju, je vztrajno vadil hojo ob berglah. Povedal je, da se med vajami prav spočije, pa naj pride od stroja še tako zbit. Vaje so tudi zastavljene tako — od sproščanja telesa, petja, plesa do teoretičnega dela, študija politike, kulture....

Skupna nagrada ima pravo težo

Peter Militarov je dobil za svoje delo vrsto nagrad in priznanj, če omenimo le Župančičevo nagrado mesta Ljubljana, Odličje Svobode z zlatim listom in Linhartovo plaketo zveze kulturnih organizacij Slovenije. Sam je povedal, da so vrsto nagrad in priznanj prejeli tudi drugi člani Odra treh herojev, da pa se radi pohvalijo le s tistimi, ki so jih dobili skupaj. Saj je tudi vsaka posamezna nagrada plod skupnega ustvarjalnega pristopa, pa vendar, ona skupinska da ima pravo težo.

Za aktivno vzgojo mladih, za svojo usmeritev, kakovost, za nesebičen prispevek h kulturnemu življenju kraja in občine so člani Odra treh herojev dobili občinsko nagrado za kulturo in lani srebrni znak OF.

FOTOAMATER NA OBISKU

Igor Modic

Kaj je umetniška fotografija? Ali je to likovna izpoved posameznika? Ali je to posnemanje tistih načinov fotografskega upodabljanja, ki so v svetu in doma že priznani in ovrednoteni? Ali pa je preprosto iskanje nečesa novega, izvirnega, česar doslej še nihče ni našel, ali neoziraje se na izpoved, da je to le oblika po vseh pravilih priznanih in nepriznanih?

Umetniška fotografija naj bi vendarle imela neko sporočilo, torej naj bi bila izpovedna. Kaj in kakšna pa naj bo ta izpoved: je lahko spontana in enkratna, ali pa le dokazovanje samega sebe, svojih izkušenj in znanja.

Vsakega nekaj, kar smo povedali in morda še kaj, je tisto, kar je pripeljalo na obisk fotoamaterja Igorja Modica iz Ljubljane, sicer vodjo retuše v tiskarni »Dela«.

»Saj nimam kaj skrivati«, je začel naš pogovor Igor Modic. »Že v mladih, celo najmlajših letih sem želel postati slikar. Zakaj? Ne vem! Rad bi upodabljal tisto, kar me priteguje in kar drugi še niso opazili. No, slikarstvo mi očitno ni bilo usojeno.

Nekakšno nadomestilo sem našel v fotografiji, ki ima podoben izraz upodabljanja, le tehnika je malce drugačna. Tisto, kar bi hotel povedati oziroma prikazati, pa tudi v fotografiji ostane. Slikarstvu se še vseeno nisem popolnoma odpovedal. V določenem obdobju sem ga skušal vgraditi v fotografijo. In priznali so mi ga. Sicer pa v fotografiji oziroma v motivih iščem, kot sem že dejal, kar drugi spregledajo oziroma kot delajo to praktično vsi — nekaj novega.«

V začetku, pred dobrimi desetimi leti, je Igor fotografiral le v svoje zadovoljstvo. Najprej ga je pritegovala makro fotografija — cvetovi, žuželke, rastline. Poglabljal se je v majhnost. Iskal je odnose npr. med cvetovi in žuželkamni, svetlobe in sence, linije in ploskve... v svetu, ki ga prosto oko skorajda ne zazna. Toliko bolj ali pa ravno zaradi tega so ga ti motivi najbolj privlačevali.

Tudi potem, ko se je vključil v fotosekcijo Dela in začel razmišljati o tem, da bi tisto, kar je videl in zabeležil, pokazal tudi drugim, je vedno iskal nekaj novega.

»Klasike v fotografiji imamo že dovolj. Fotografija je zame likovna umetnost kot slikarstvo in mora in nekako gre v podobno iskanje tehnike in načina izražanja, tako v svetu kot pri nas, čeprav ne vedno čisto vzporedno.«

Igor je kot retušer videl veliko fotografij. Veliko pa se je naučil tudi iz literature, tako da se je navadil ločevati dobro od povprečnega.

Res je, tudi v fotografiji je mnogo odvisno od mode ali včasih bolje rečeno od smeri razvoja tistega obdobja. Zase vem, da sem pristaš novega, vendar ne vedno po modi in za vsako ceno. Iščem novo, da bom našel svoj izraz, da bo moja fotografija res samo moja in da me bodo po njej spoznali. Vsak ima lahko več poti, vendar pa je v določenem obdobju le ena glavna.«

V sedanjem Igorjevem obdobju so osnova črte. Črtasto blago, ki pokriva žensko, drevo ali pa vsiljivo dopolnjuje izsušeno zemljo. Njegove črte so lahko tudi sence, ki zdrobijo kakršenkoli motiv v celoti ali pa le deloma. So lahko pozabljen kos modernega predmeta v že zdavnaj opuščenem okolju. Črte so tisto, kar ustvarja kompozicijo Igorjeve fotografije danes.

In kaj bo jutri? Tega tudi sam ne ve. Izraznost je pač nekaj, kar je težko razložiti. Lažje je pokazati, da jo drugi s tabo doživljajo. Če ne, izraznosti sploh ni.

Igor Modic je povedal, da je sodeloval že na več kot petdesetih razstavah in da ima za svoje fotografije tudi že kopico priznanj. Pri tem pa pogreša strokovne kritike fotografije pri nas. Fotografija je umetnost, priznana pri nas in v svetu, skoraj tako kot slikarstvo. Ob vsaki slikarski razstavi je vedno objavljena tudi strokovna kritika, žal ob fotografski skorajda praviloma ne. Prepričan sem, da imamo pri nas ljudi, ki bi to znali napisati, nimamo pa, kot je videti, prostora v našem tisku.

Svoje slovenske fotografske revije pa tako nimamo, je ob koncu dejal Igor Modic.

Andrej Agnič

Soline